Ministerul Educației și Cercetării

RELIGIE
CULTUL ORTODOX

Manual pentru clasa a VIII-a

Cristina Benga
Aurora Ciachir, Niculina Filat
Mihaela Ghițiu, Ioana Niculae

CORINT LOGISTIC

Acest manual școlar este proprietatea Ministerului Educației și Cercetării.

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin OM nr. 3393 din 28.02.2017.

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

Ministerul Educației și Cercetării

RELIGIE
CULTUL ORTODOX

Manual pentru clasa a VIII-a

Cristina Benga
Aurora Ciachir, Niculina Filat
Mihaela Ghițiu, Ioana Niculae

CORINT LOGISTIC

Manualul școlar a fost aprobat de Ministerul Educației și Cercetării prin ordinul de ministru nr. 4939/10.08.2020.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând din anul școlar 2020–2021.

Inspectoratul Școlar .....

Școala / Colegiul / Liceul .....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou, **bun**, **îngrijit**, **neîngrijit**, **deteriorat**.*

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Manualul a primit avizul Patriarhiei Române prin adresa nr. 1003/12.02.2020.

Date despre autori:

Cristina Benga – profesor gradul didactic I, Colegiul German „Goethe" din București, doctor în științele educației. Autoare a manualelor de religie – cultul ortodox pentru clasele III, V, VI, VII.

Aurora Ciachir – profesor gradul didactic I, Școala Gimnazială „Leonardo da Vinci" din București. Autoare a manualelor de religie – cultul ortodox pentru clasele III, V, VI, VII.

Niculina Filat – profesor gradul didactic I, Colegiul Național „Iulia Hasdeu" din București. Autoare a manualelor de religie – cultul ortodox pentru clasele III, VI, VII.

Mihaela Ghițiu – profesor gradul didactic I, Colegiul Național „Ion Neculce" din București. Autoare a manualelor de religie – cultul ortodox pentru clasele III, V, VI, VII.

Ioana Niculae – profesor gradul didactic I, Școala Gimnazială „Regina Maria" din București. Autoare a manualelor de religie – cultul ortodox pentru clasele III, V, VI, VII.

Referenți:

Pr. prof. univ. dr. Emanoil Băbuș, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul", Universitatea din București.
Pr. asist. univ. dr. Georgian Păunoiu, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul", Universitatea din București.
Pr. dr. Ștefan Zară, profesor gradul didactic I, Seminarul Teologic „Sfântul Nicolae" din Râmnicu-Vâlcea.

Redactare: **Lia Decei**
Tehnoredactare: **Mihaela Ciufu**
Design copertă: **Dan Mihalache**

Ilustrații: **Maria Constantinescu**
Surse foto: **Shutterstock, Gabriel Motica** (pag. 56)
Majoritatea icoanelor au fost reproduse după frescele pictorilor Ioan și Camelia Popa.
Pe copertă: *Sfânta Treime*.

Descrierea CIP poate fi consultată la Biblioteca Națională a României
ISBN 978-606-94476-6-6

Toate drepturile asupra acestei lucrări sunt rezervate EDITURII CORINT LOGISTIC.

Pentru comenzi și informații, contactați:
Departamentul de Vânzări
Str. Mihai Eminescu nr. 54A, sector 1, București,
cod poștal 010517. Tel./Fax: 021.319.47.97; 021.319.48.20
Depozit
Str. Gării nr. 11, Mogoșoaia, jud. Ilfov
Tel.: 0758.053.416
E-mail: vanzari@edituracorint.ro
Magazin virtual: www.edituracorint.ro

Sfânta Treime, pictură de Pârvu Mutu 1693 (Mănăstirea Sinaia)

Cuvânt-înainte

Anul trecut am aflat că scopul vieții noastre creștine este dobândirea Duhului Sfânt. Alături de credință și de fapte bune, pe calea spre îndumnezeire, primim harul divin oferit prin Sfintele Taine și avem ca întărire și îndreptar viețile sfinților care L-au urmat pe Hristos. Am descoperit că fiecare dintre noi are un loc aparte, unic, în planul lui Dumnezeu, că suntem chemați să înmulțim talantul nostru, cu harul Său. Prin străduință putem să aducem noi și noi modalități de realizare a sfințeniei, reflectând astfel un strop de culoare din icoana Duhului Sfânt în lume.

Anul acesta ne vom apropia mai mult de taina Sfintei Treimi, vom desluși însemnătatea credinței într-un Dumnezeu întreit în Persoane, a Căror iubire reciprocă se revarsă în lume ca un izvor nesecat de binecuvântare. Pe temelia iubirii intratrinitare se așază orice mișcare de comuniune a oamenilor, după cuvântul Sfântului Evanghelist Ioan: *Să ne iubim unul pe altul, pentru că dragostea este de la Dumnezeu și oricine iubește este născut din Dumnezeu și cunoaște pe Dumnezeu. Cel ce nu iubește n-a cunoscut pe Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este iubire* (I Ioan 4, 7-8).

Din această iubire putem să ne hrănim și noi. Să ne așezăm cu încredere libertatea în brațele Tatălui, ca fii ascultători ai poruncilor Sale, să ne împărtășim cu Fiul Său pentru a dobândi *mintea lui Hristos* și iubirea jertfelnică, iar peste toate să umblăm și să trăim în Duhul Sfânt, *căci roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea, curăția; împotriva unora ca acestea nu este lege* (Galateni 5, 22-23).

Să fim, după chipul Sfintei Treimi, toți ca unul și să pregustăm Raiul din prezența lui Dumnezeu în Biserică. Împreună!

Autoarele

Cuprins

Cuvânt-înainte 3
Ghid de utilizare a manualului 5
Competențe generale și specifice 6
Să ne amintim din clasa a VII-a 7

CAPITOLUL I – DUMNEZEU SE FACE CUNOSCUT OMULUI 11
Iubirea, temeiul vieții 12
Descoperirea Sfintei Treimi în istoria biblică . 16
Mărturisirea Sfintei Treimi în *Simbolul de credință* 20
Sfânta Treime în Sfânta Liturghie și în viața Bisericii 24
Repere pentru adolescenți 28
Proiect educațional interdisciplinar 30
Fișă de activitate pentru proiect 32
Recapitulare 33
Evaluare 35

CAPITOLUL II – IUBIREA LUI DUMNEZEU ȘI RĂSPUNSUL OMULUI 37
Cuvântul lui Dumnezeu, lumină pentru oameni 38
Domnul Iisus Hristos, Lumina lumii 42
Repere pentru adolescenți 46
Fișă de activitate pentru proiect 47
Recapitulare 48
Evaluare 49

CAPITOLUL III – VIAȚA CREȘTINULUI ÎMPREUNĂ CU SEMENII 51
Libertate și responsabilitate în viață 52
Optimismul și stăruința în viața omului 56
Provocări ale lumii contemporane și atitudinea creștinilor 60
Repere pentru adolescenți 64
Fișă de activitate pentru proiect 66
Recapitulare 67
Evaluare 69

CAPITOLUL IV – VIAȚA COMUNITĂȚII ȘI SĂRBĂTORILE CREȘTINE 71
Rolul muzicii în viața omului 72
Literatura religioasă și viața creștină 76
Arta religioasă și viața creștină 80
Repere pentru adolescenți 84
Fișă de activitate pentru proiect 86
Recapitulare 87
Evaluare 89
Recapitulare finală 91
Evaluare finală 94
În loc de încheiere 96

Ghid de utilizare a manualului

Manualul cuprinde varianta tipărită și varianta digitală

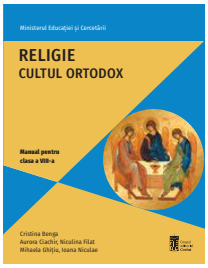

Simboluri folosite în varianta digitală

Rezolvă

Privește

Vizionează

Manualul este structurat în unități de învățare, care cuprind:

LECȚIE

Titlul lecției

Înțelege textul

Atelier biblic

Valori pentru viață

Călător prin lume

Iisus Hristos Pantocrator (Mănăstirea Afroia, județul Alba)

Iubirea, temeiul vieții

Iubirea lui Dumnezeu este o nemărginită revărsare a bunătății Sale asupra întregii creații cu scopul de a o face părtașă la fericirea Sa. Din iubire Tatăl **a creat** lumea, cu dar dumnezeiesc pentru om. Așa cum pentru un părinte, dragostea pentru copii nu se manifestă numai la nașterea acestuia, ci permanent, prin grija față de el, tot astfel, după crearea lumii și căderea primilor oameni, la timpul potrivit, din iubire Tatăl L-a trimis pe Fiul Său pentru **a mântui** lumea prin Jertfa pe Cruce. Apoi Fiul, după Înălțarea Sa la cer, a trimis Duhul Sfânt. Acesta, la Cincizecime, revarsă în Biserică harul Său pentru **sfințirea** oamenilor și a lumii. Permanent, cu ce Tată iubitor, Dumnezeu se îngrijește de lăptarele sale, în care sunt așezate, prin Cuvântul Său, rațiunile, legile existenței lor, iar prin Duhul Sfânt ne conduce către îndumnezeire. Purtarea de grijă a lui Dumnezeu este numită **pronie** sau providență divină. Ea este reprezentată iconografic în icoana Pantocrator, așezată în bolta turlei naosului, ca manifestare a **iubirii divine, izvor și temelie a vieții.**

Dumnezeu este iubire, ne spune Sfântul Evanghelist Ioan. Pentru noi, oamenii, este dificil de înțeles cum poți să fii iubire, dar la Dumnezeu toate sunt cu putință. Părintele Rafail Noica tâlcuiește astfel: *ceea ce ai, poți să pierzi, dar Dumnezeu nu pierde niciodată iubirea Sa pentru orice făptură, de aceea Dumnezeu nu are dragoste, El este Dragoste!*

VOCABULAR

- **chinovi** = vechi instrument muzical.
- **întreținător** = din interiorul Sfintei Treimi.

Textul lecției

Vocabular

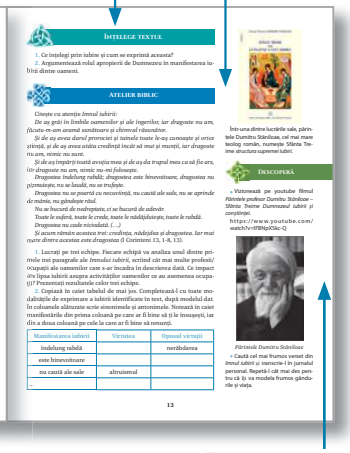

ÎNȚELEGE TEXTUL

1. Ce înțelegi prin iubire și cum se exprimă aceasta?
2. Argumentează rolul aproprierii de Dumnezeu în manifestarea iubirii dintre oameni.

ATELIER BIBLIC

Citește cu atenție *Imnul iubirii*:

De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcută-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător.

Și de aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt.

Și de aș împărți toată averea mea și de aș da în trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește.

Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește.

Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește rău.

Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr.

Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă.

Dragostea nu cade niciodată. (...)

Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea și dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea (I Corinteni 13, 1-8, 13).

1. Lucrați pe trei echipe. Fiecare echipă va analiza unul dintre primele trei paragrafe ale *Imnului iubirii*, scriind câți mai multe profesii/ocupații ale oamenilor care s-ar încadra în descrierea dată. Ce impact are lipsa iubirii asupra activităților oamenilor ce au asemenea ocupații? Prezentați rezultatele celor trei echipe.
2. Copiați în caiet tabelul de mai jos. Completează-l cu toate modalitățile de exprimare a iubirii identificate în text, după modelul dat. În coloanele alăturate scrie sinonimele și antonimele. Notează în caiet manifestările din prima coloană pe care ar fi bine să le întâlnești, iar în a doua coloană pe cele la care ar fi bine să renunți.

Manifestarea iubirii	Virtutea	Opusul virtuții
îndelung rabdă		neră bdarea
este binevoitoare		
nu caută ale sale	altruismul	
...		

DESCOPERĂ

- Vizionează pe youtube filmul *Părintele profesor Dumitru Stăniloae – Sfânta Treime Dumnezeul iubirii și comuniune*.
https://www.youtube.com/watch?v=3TBXpCSkc-Q

Descoperă

Valori pentru viață

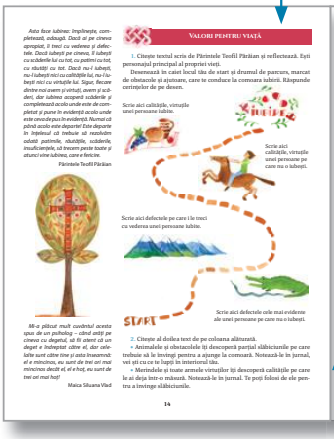

VALORI PENTRU VIAȚĂ

1. Citește textul scris de Părintele Teofil Părăian și reflectează. Ești personajul principal al propriei vieți.

Desenează în caiet locul tău de start și drumul de parcurs, marcat de obstacole și ajutoare, care te conduce la comoara iubirii. Răspunde cerințelor de pe desen.

Scrie aici calități/atitudini/virtuți care te ajută să mergi mai departe.

Scrie aici calități/atitudini/virtuți care te împiedică să mergi mai departe.

Părintele Teofil Părăian

Scrie aici defectele pe care le treci cu vederea unei persoane iubite.

Scrie aici defectele cele mai evidente ale unei persoane pe care nu o iubești.

Aste fiice iubirea: împlinește, completează, adaugă. Dacă ai pe cineva apropiat, îl treci cu vederea și defecte. Dacă iubești pe cineva, îl iubești cu adevărat ca tot, cu patimi cu tot, cu răutăți cu tot. Dacă nu-l iubești, nu-l iubești nici cu calități/bi tul, nu-l iubești nici cu virtuțile lui. Sigur, fiecare dintre noi avem și virtuți, avem și scăderi, dar iubirea acoperă scăderile și completează acolo unde este de completat și pune în evidență acolo unde este cevadeplus în evidență. Numai că până acolo este departe! Este departe în trăirea ei trebuie să rezolvăm adesă patimile, răutățile, scăderile, insuficiențele, să trecem peste toate și atunci vine iubirea, care e fericire.

Mă-n plâcut mult cuvântul acesta spus de un psiholog – câtă atâț pe cineva cu dragoste, să îl simți că un degeț e îndreptat către el, dar celelalte sunt către tine și arăta înseamnă-l și mincinos, eu sunt de trei ori mai mincinos decât el, el e rău, eu sunt de trei ori mai rău!

Maica Siluana Vlad

2. Citește al doilea text de pe coloana alăturată.
- Animalele și obstacolele îți descoperă partea slăbiciunile pe care trebuie să le învingi pentru a ajunge la comoară. Notează-le în jurnal, vei fi cu ce te lupți în interiorul tău.
- Meritându-le toate armele virtuților îți descoperă calitățile pe care le ai deja întru-o măsură. Notează-le în jurnal. Te poți folosi de ele pentru a învinge slăbiciunile.

De folos pentru minte și inimă

Îndemn pentru suflet

Călător prin lume

CĂLĂTOR PRIN LUME

Prima Epistolă către Corinteni a fost scrisă de Sfântul Apostol Pavel pentru comunitatea creștină întemeiată de el la Corint, în Grecia. În urma predicii sale în sinagoga din localitate, doar câțiva evrei s-au convertit la creștinism. De aceea și-a îndreptat atenția către neamurile păgâne, fiind îndemnat și inspirat de Dumnezeu în această misiune:

Dormul a zis lui Pavel, noaptea în vedenie: Nu te teme, ci vorbește și cu tăcere, pentru că Eu sunt cu tine și nimeni nu va pune mâna pe tine, că să-ți facă rău. Căci am mult popor în cetatea aceasta (Fapte 18, 9-10).

Propovăduirea Dumnezeului iubirii, a cărui dragoste pentru om nu se limitează la un singur neam, ci se extinde asupra tuturor celor ce primesc Evanghelia și îi urmează învățătura, Sfântul Apostol Pavel scrie *Imnul iubirii*. Acesta este o pildă de virtute în comunitate.

Templul lui Apollo din Corint

Corintul este situat în Peninsula Peloponez (Grecia)

La începutul erei creștine, Corintul era capitala provinciei romane Ahaia, un oraș înfloritor cultural și economic, civilizat, dar în același timp marcat de o decădere morală. Printre zeii adorați de locuitorii din Corint se regăsesc Apollo, zeul luminii (personificare a soarelui) și al artelor, și Afrodita, zeița frumuseții și mama zeului iubirii, Eros.

Deși conținând aveau intuiția că iubirea trebuie să fie de origine divină, supranaturală, că este forța care mișcă lumea și o ridică spre nemuritor, totuși înțelegerea lor despre această era insuficientă.

Creștinismul a dezvăluit lumii adevărul despre iubire și a ridicat-o la cele mai înalte valențe ale sale.

DE FOLOS PENTRU MINTE ȘI INIMĂ

- Dumnezeu este iubire, izvor și temei al vieții.
- Din iubire Dumnezeu a creat, mântuit și sfințit lumea. Prin pronia divină, iubirea Sa este permanent lucrătoare în lume.
- *Imnul iubirii* ne învață să recunoaștem dragostea adevărată.

ÎNDEMN PENTRU SUFLET

Iubirea și smerenia sunt alnotime.
Maica Gavrilia Papaioanu

REPERE PENTRU ADOLESCENȚI

Repere pentru adolescenți

În toate ne ajută Domnul și în toate ne este de folos; și ca om, și ca Dumnezeu; ca Dumnezeu ne iartă păcatele, iar ca om ne învață să nu mai păcătuim. E de la sine înțeles ca omul să fie iubit de Dumnezeu, pentru că este făptura Lui. Pe toate celelalte le-a făcut prin poruncă, dar pe om l-a făcut cu mâinile Lui și i-a insuflat cea pregnă (Clement Alexandrinul, *Pedagogul*).

Școala din Alexandria (Egipt)

Clement Alexandrinul a trăit în secolele II-III d.H., locul său natal fiind probabil Alexandria sau Atena. Este recunoscut ca un mare filosof și teolog creștin. Inainte de convertirea la creștinism, în căutarea adevărului, a întreprins numeroase călătorii. Ajuns în Egipt, la renumita *Școală din Alexandria*, cea mai veche instituție teologică din primele secole creștine, s-a convertit, devenind dascăl principal al acesteia. Clement Alexandrinul este considerat întemeietorul Școlii din Alexandria.

Anastasia Popescu

Una dintre cele mai importante scrieri ale sale, de o înalță statură duhovnicească, este intitulată *Pedagogul*. Ea îl are în centru pe Mântuitorul Hristos, îndrumătorul și Pedagogul nostru suprem.

În țara noastră, **Anastasia Popescu** a fost un pedagog de o înaltă ținută și o luptătoare pentru valorile creștinei creștine. Cunoscută și sub numele de Mama Sica, s-a născut în anul 1911, din părinți evlavioși, tatăl său fiind preot. După absolvirea liceului și a Facultății de Teologie a predat Religia la facultatea pe care o absolvise. Deoarece în anul 1948 regimul comunist a interzis predarea Religiei în școli, Mama Sica s-a dedicat activităților social-filantropice, ca soră de caritate, îngrijind persoane vârstnice și neajutorate. După Revoluția din 1989 a depus eforturi pentru reintroducerea studiului Religiei în instituțiile de învățământ, înființând chiar o școală cu specific creștin, care în timp a devenit un reper pentru cei ce doreau să regăsească și să-și însușească valorile creștine în școală.

Pentru meritele sale deosebite, Biserica Ortodoxă Română, prin Patriarhul Teoctist, i-a acordat cea mai înaltă distincție, Crucea Patriarhală, și dreptul de a predica în biserică.

Dintre cuvintele rămase de la Mama Sica reținem și astfel, care, cu siguranță, ne fac să reflectăm asupra dăruirii adevăratului pedagog, dar și a valorilor pe care aceasta trebuia să le insufle elevilor săi: *Dacă pedagogul nu a renunț să-și facă din copil un prieten, atunci pedagogia lui a dat greș. Un educator trebuie permanent să fi alb în fața lui pe Mântuitorul. Eu sunt o luptătoare pentru adevăr.*

URMEAZĂ BINELE

- Ce model de pedagog oferă Mântuitorul?
- Ce valori aduce Religia în școală?

FIȘĂ DE ACTIVITATE PENTRU PROIECT

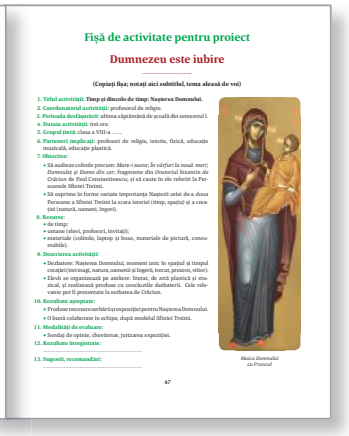

Fișă de activitate pentru proiect

Dumnezeu este iubire

(Copiați fișa; notați aici subtitlul, tema aleasă de voi)

1. **Titlul activității: Timp și dincolo de timp: Nașterea Domnului.**
2. **Coordonatorul activității:** profesorul de religie.
3. **Perioada desfășurării:** ultima săptămână de școală din semestrul I.
4. **Durata activității:** trei ore.
5. **Grupul țintă:** clasa a VIII-a ....
6. **Partenerii implicați:** profesori de religie, istorie, fizică, educație muzicală, educație plastică.
7. **Obiective:**
- Să audiem colinde precum: *Mare-i noaptea; În vârfuri la nouă mari; Domnului și Dumne zău cer*; fragmente din Dumnicul Ioaanite de Crăciun de Paul Constantinescu; și să caute în ele referiri la Persoanele Sfintei Treimi.
- Să exprime în forme variate importanța Nașterii celei de-a doua Persoane a Sfintei Treimi în scara istoriei (timp, spațiu) și a creației (natură, oameni, îngeri).
8. **Resurse:**
- de timp;
- umane (elevi, profesori, invitați);
- materiale (coliede, laptop și bose, materiale de pictură, consumabile).
9. **Descrierea activității:**
- Declanșare: Nașterea Domnului, moment unic în spațiul și timpul creației (mi:mag, natura, oamenii și îngerii, trecut, prezent, viitor).
- Elevii se organizează pe ateliere: literar, de artă plastică și muzical, și realizează produse cu conchizătie duthoarnii. Cele colevante vor fi prezentate la serbarea de Crăciun.
10. **Rezultate așteptate:**
- Produse necesare verificării expoziției pentru Nașterea Domnului.
- O bună colaborare în echipe, după modelul Sfintei Treimi.
11. **Modalități de evaluare:**
- Sondaj de opinie, chestionar, juriza:ea expoziției.
12. **Rezultate înregistrate:**
.....
13. **Sugerații, recomandări:**
.....

Maica Domnului cu Pruncul

RECAPITULARE

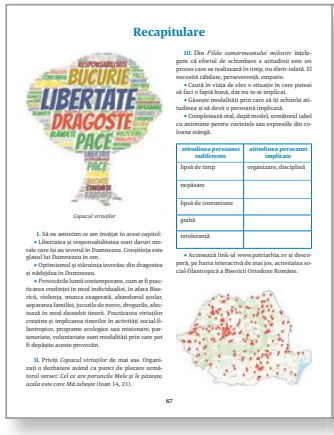

Recapitulare

Capacul virtuților

III. Din *Pilda samarineanului milostiv* înțelegem că efortul de schimbare a atitudinii este un proces care se realizează în timp, nu dintr-odată. Îi necesită răbdare, perseverență, empatie.

- Caută în viața de zi cu zi situații în care putea să fac o faptă bună, dar nu te-ai implicat.
- Găsește modalități prin care să îți schimbi atitudinea și să devii o persoană implicată.
- Completează oral, după model, următorul tabel cu antonime pentru cuvintele sau expresiile din coloana stângă.

atitudinea persoanei indiferente	atitudinea persoanei implicate
lipsă de timp	organizare, disciplină
nepăsare	
lipsă de comunicare	
grabă	
intoleranță	

- Accesează link-ul www.patriarhia.ro și descoperă, pe harta interactivă de mai jos, activitatea social-filantropică a Bisericii Ortodoxe Române.

I. Să ne amintim ce am învățat în acest capitol:
- Libertatea și responsabilitatea sunt daruri morale care își au izvorul în Dumnezeu. Conștiința este glasul lui Dumnezeu în om.
- Optimismul și stăruința învorbac din dragostea și nădejdea în Dumnezeu.
- Provocările lumii contemporane, cum ar fi practicarea credinței în mod individualist, în afara Bisericii, violența, munca exagerată, abandonul școlar, separarea familiei, jocurile de noroc, drogurile, afectează în mod deosebit tinerii. Practicarea virtuților creștine și implicarea tinerilor în activități social-filantropice, programe ecologice sau misionare, parteneriate, voluntariate sunt modalități prin care pot fi depășite aceste provocări.

II. Privește *Capacul virtuților* de mai sus. Organizați o dezbatere având ca punct de plecare următorul verset: *Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește* (Ioan 14, 21).

EVALUARE

Evaluare

PORTOFOLIU

- Adună diferite imagini cu monumente dedicate libertății.
- Adună produse motivaționale de tip eseu, filmulet, poster, prezentare cu titlul precum „Ce admir la...”, „Persoana care m-a inspirat...”, „Vreau să fiu ca...”, „Scopul meu în viață”.
- Pornind de la afirmația următoare: *Libertatea este o posesiune de o valoare inestimabilă* (Cicero) realizează un eseu cu titlul „Ce înseamnă libertatea în viața mea?”
- Caută maxime și cugetări despre responsabilitate și perseverență, ca valori semnificative în viața ta.

INVESTIGAȚIE

- Caută pe internet zone ale lumii în care oamenii nu se bucură de libertate și discută în clasă.
- Investighează modul în care își folosesc libertatea, vizionează opțiunile / poziționează asupra vieții și tipul de provocări la care sunt supuși. Care dintre acești factori îți au impact semnificativ asupra calității vieții lor?
- Alcătuiește o listă de lucruri pe care trebuie să le faci, pe baza câtoia să îți organizezi timpul și viața, pentru a dobândi echilibru și armonie în contextul provocărilor vârstei tale.

JURNAL

- Citește cu atenție versetele din Sfânta Scriptură pe care le-ai transcris în jurnalul personal, la fiecare lectie, pentru folos duhovnicesc. Pe baza lor, alcătuiește o cugetare personală privind libertatea și optimismul.

AUTOEVALUARE

În funcție de ceea ce și-ai propus să învezi în acest capitol, transcrie și completează în caiet răspunsul la următoarele criterii de autoevaluare a activității tale:

- Am învățat .....
- Mi-a impresionat .....
- Am descoperit .....
- Am reținut .....
- Ar fi bine să aplic .....

Competențe generale și specifice

1. Utilizarea conceptelor specifice religiei proprii, în conexiune cu diferite manifestări ale credinței

1.1. Argumentarea importanței asumării modelului de iubire trinitară pentru împlinirea personală și a comunității.

1.2. Formularea de argumente pentru susținerea importanței unor idei, fapte, evenimente cu relevanță moral-religioasă, în plan individual și social.

1.3. Compararea modurilor în care un mesaj religios poate fi exprimat prin forme de comunicare diferite.

2. Manifestarea unui comportament moral, în viața personală și în societate, în acord cu valorile religioase

2.1. Evidențierea implicațiilor moral-religioase pe care modelele urmate le pot avea în viața personală și socială.

2.2. Asumarea de responsabilități specifice în contexte școlare și extrașcolare de colaborare cu ceilalți, respectând diversitatea grupului, inclusiv cea religioasă.

3. Raportarea experiențelor din viața de zi cu zi la principiile religioase, cu respectarea identității și diversității religioase

3.1. Susținerea rolului valorilor spirituale comune ale oamenilor, ca factor de promovare a comuniunii și ca sursă de rezolvare a problemelor ce apar în viața cotidiană.

3.2. Analizarea calităților personale care susțin etapele propriei deveniri, în relație cu valorile moral-religioase.

3.3. Implicarea în activități și proiecte individuale și de grup, centrate pe nevoi și aspecte de viață spirituală a comunității.

Să ne amintim din clasa a VII-a

Pogorârea Sfântului Duh

În anul școlar trecut ați învățat mai multe lucruri despre Persoana și lucrarea Duhului Sfânt în lume. Acesta, prin harul Său, împlinește purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de oameni. Pentru a vă aminti temele studiate, realizați următoarele activități.

I. Dumnezeu Se face cunoscut omului

- Omul este creat după chipul lui Dumnezeu și chemat spre asemănarea cu El în virtuți.
- Prin lucrarea Duhului Sfânt în lume se manifestă puterea Sa sfințitoare și de viață dătătoare.
- Cele șapte Sfinte Taine, instituite de Mântuitorul, sunt lucrări văzute ale Bisericii, prin care se oferă omului harul nevăzut al Duhului Sfânt.
- Dumnezeu oferă fiecăruia dintre noi daruri pe care să le transformăm în virtuți, spre slava Lui și folosul aproapelui.

1. Privește icoana și, cu ajutorul cunoștințelor din anul precedent, alege varianta corectă:

A. Pogorârea Duhului Sfânt a avut loc la:
- **a.** patruzeci de zile de la Înviere;
- **b.** zece zile de la Înviere;
- **c.** cincizeci de zile de la Înviere.

B. Duhul Sfânt este numit și:
- **a.** Creator;
- **b.** Mângâietor;
- **c.** Mântuitor.

C. Duhul Sfânt conduce lumea spre desăvârșire:
- **a.** doar prin ajutorul celorlalți;
- **b.** doar prin efortul omului;
- **c.** prin efortul omului și harul lui Dumnezeu.

2. Copiază în caiet schema de mai jos și completeaz-o cu cele șapte Sfinte Taine prin care lucrează Duhul Sfânt în Biserică.

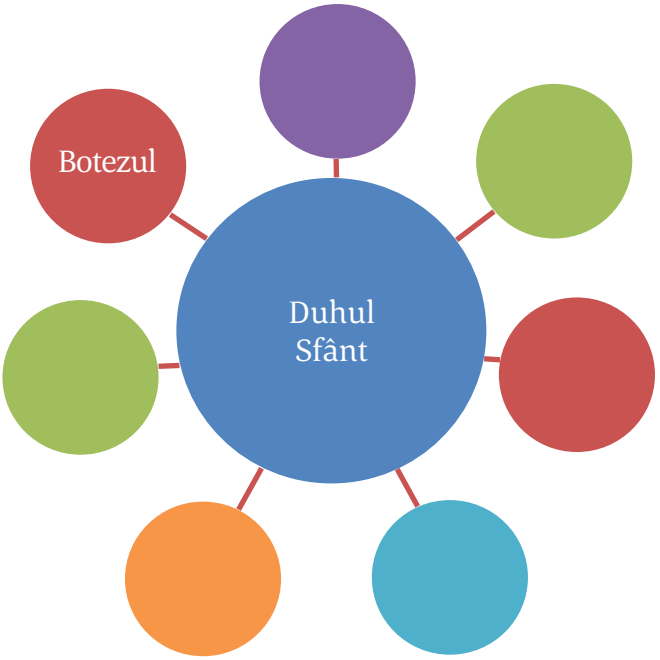

3. Realizează în caiet o schemă asemănătoare celei de mai sus. Scrie în centru „Duhul Sfânt”. Identifică cele șapte atribute ale Acestuia, care reies din rugăciunea Împărate ceresc.

4. Completați oral spațiile libere din tabelul de mai jos.

Sfânta Taină	Lucrarea văzută	Lucrarea nevăzută
1. Botez		Iertarea tuturor păcatelor
2. Mirungere		Primirea darurilor Duhului Sfânt
3.		
4.		
5.		
6.		
7. Maslu		Vindecare, iertare și înnoire sufletească

II. Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului

- Creștinismul este religia iubirii întemeiată pe învățătura și Jertfa Domnului nostru Iisus Hristos.
- Comuniunea credincioșilor în Biserică se realizează prin rugăciunea în comun, participarea la slujbe și la Sfintele Taine.
- Cunoașterea trecutului istoric al Bisericii ne dă puterea de a ne păstra credința nealterată și curajul mărturisirii ei.
- Sfântul Apostol Andrei este numit și Ocrotitorul României.

1. Pornind de la *Pilda talanților*, reflectează la darurile primite prin Sfânta Taină a Mirungerii. Școala, prin învățare permanentă, te ajută să descoperi ce știi să faci cel mai bine și ce profesie ți se potrivește. Cum valorifici talantul tău în folosul aproapelui?

2. Desenează în caiet un triunghi dreptunghic DBO. Vârfurile triunghiului reprezintă:
D – Dumnezeu;
B – Biserica;
O – Omul.

Laturile triunghiului reprezintă legăturile între om și Dumnezeu, între om și Biserică și între Biserică și Dumnezeu. Cu cât sunt mai scurte laturile, cu atât legăturile sunt mai puternice.

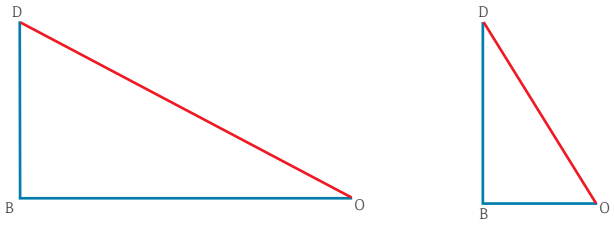

- Ce corelație găsești, cu ajutorul profesorului, între unghiul drept al triunghiului și denumirea Bisericii noastre – Biserica Ortodoxă?
- Păstrând constantă cateta BD și micșorând cateta BO, calculează ipotenuza OD cu ajutorul teoremei lui Pitagora. Meditează la simbolismul laturilor. Ce relevanță are mersul constant la biserică? Cum te simți, descoperind aceasta?

3. Enumeră modalitățile prin care te apropii de viața Bisericii, te implici în activitățile derulate în cadrul ei. Caută, în oferta parteneriatului Școală–Biserică, acțiuni sau activități care ți se potrivesc și participă constant la acestea.

4. Invită colegi, prieteni, cunoștințe la activitățile derulate la biserica unde mergi tu.

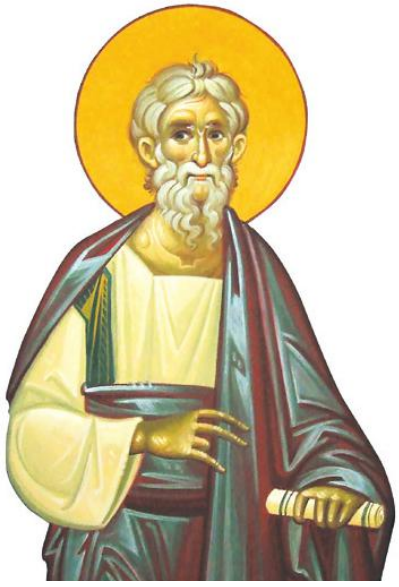

Sfântul Apostol Andrei

Iisus Hristos Euharistic
(icoană pe sticlă)

5. Familia creștină, numită și *biserica de acasă,* este model de comuniune și iubire.

Așezați-vă în cerc. Formulați întrebări cu privire la rolul credinței în viața de familie, având în vedere cele trei mari perioade: copilărie, adolescență, tinerețe.

Aplicați *metoda RAI* (Răspunde, Aruncă, Întreabă) folosind o minge. Fiecare elev răspunde la întrebarea primită și aruncă mingea mai departe, formulând întrebarea următoare.

6. *Pilda viței și a mlădiței* ne învață că faptele bune oglindesc credința. Ea Îl prezintă pe Domnul Iisus Hristos ca fiind vița, iar creștinii sunt mlădițele care își trag seva din aceasta, prin Sfânta Împărtășanie.

Formulează întrebări cu privire la rolul comuniunii în Biserică și efectele acesteia în societate.

Aplică aceeași *metodă RAI*.

III. Viața creștinului împreună cu semenii

- Bucuria este o stare sufletească de mulțumire și de împlinire împărtășită cu semenii.
- Mântuitorul ne-a arătat în *Predica de pe munte* calea de a dobândi fericirea.
- Virtuțile cuprinse în cele nouă *Fericiri* alcătuiesc o adevărată scară a desăvârșirii.
- Sfinții sunt modele de frumusețe spirituală reflectată în comportament.
- Iubirea și prietenia sunt valori foarte importante pentru viața noastră.

1. Organizați o ștafetă începând cu elevii din prima bancă pentru a recapitula cele nouă *Fericiri*. Un elev rostește prima *Fericire*, o explică, iar colegul său formulează virtutea corespunzătoare acesteia. Se continuă jocul până la ultima bancă. Desenați, apoi, în caiete, o scară cu nouă trepte și notați pe fiecare treaptă virtutea descoperită.

2. Sfinții Trei Ierarhi Vasile, Grigore și Ioan sunt modele de comuniune pentru creștini. Ei sunt stâlpi ai credinței și mari dascăli ai lumii, după Sfinții Apostoli. Pornind de la viața lor, alcătuiește o compunere cu titlul „Sfinții – model de virtute și comuniune”.

Sfinții Trei Ierarhi

IV. Viața comunității și sărbătorile creștine

- Praznicele împărătești sau sărbătorile domnești sunt cele mai importante. Ele sunt cu dată fixă sau schimbătoare.
- Maica Domnului este cea mai venerată dintre toți sfinții și îngerii.
- Sfinții sunt mijlocitori între Dumnezeu și oameni și, de regulă, sunt prăznuiți în ziua trecerii lor întru veșnicie.

1. Pune în ordine cronologică următoarele sărbători cu dată schimbătoare: Duminica Floriilor, Sfânta Treime, Învierea Domnului, Pogorârea Sfântului Duh, Înălțarea la cer.

2. Transcrie în caiet și completează tabelul de mai jos:

Sărbătoarea	Data
Nașterea Domnului	
	6 ianuarie
Întâmpinarea Domnului	
	6 august
Înălțarea Sfintei Cruci	

3. Grupați-vă pe două echipe. Prima echipă descrie modalitățile prin care se prăznuiesc sărbătorile cu dată schimbătoare, semnificație, tradiții și obiceiuri. A doua echipă răspunde la aceleași cerințe pentru sărbătorile cu dată fixă. Desenați un simbol pentru fiecare sărbătoare.

4. Alcătuiește o compunere legată de anotimpul primăverii și sărbătoarea Floriilor.

Intrarea Domnului în Ierusalim

Buna Vestire

5. Enumeră sărbătorile închinate Maicii Domnului plecând de la următoarele date: 8 septembrie, 21 noiembrie, 25 martie, 15 august.

6. Caută în calendarul creștin sfinții prăznuiți în toate Bisericile Ortodoxe. Grupează lunile anului pe anotimpuri. Cu ajutorul profesorului de religie, descoperă ce corelație există între sărbătorirea Sfinților Mari Mucenici Gheorghe și Dimitrie și anotimpurile primăvară, respectiv toamnă.

7. Realizează o compunere despre viața unui sfânt cinstit în mod deosebit de tine și familia ta.

Acoperământul Maicii Domnului

I.

DUMNEZEU SE FACE CUNOSCUT OMULUI

ITO, Iași, 2017

1. Iubirea, temeiul vieții
2. Descoperirea Sfintei Treimi în istoria biblică
3. Mărturisirea Sfintei Treimi în *Simbolul de credință*
4. Sfânta Treime în Sfânta Liturghie și în viața Bisericii

Repere pentru adolescenți
Proiect educațional interdisciplinar
Fișă de activitate pentru proiect
Recapitulare
Evaluare

Dumnezeu este iubire și cel ce rămâne în iubire rămâne în Dumnezeu și Dumnezeu rămâne întru el.

I Ioan 4, 16

Iisus Hristos Pantocrator (Mănăstirea Afteia, județul Alba)

Iubirea, temeiul vieții

Iubirea lui Dumnezeu este o nemărginită revărsare a bunătății Sale asupra întregii creații cu scopul de a o face părtașă la fericirea Sa. Din iubire Tatăl **a creat** lumea, ca dar desăvârșit pentru om. Așa cum pentru un părinte, dragostea pentru copil nu se manifestă numai la nașterea acestuia, ci permanent, prin grija față de el, tot astfel, după crearea lumii și căderea primilor oameni, la timpul potrivit, din iubire Tatăl L-a trimis pe Fiul Său pentru **a mântui** lumea prin Jertfa pe Cruce. Apoi Fiul, după Înălțarea Sa la cer, a trimis Duhul Sfânt. Acesta, de la Cincizecime, revarsă în Biserică harul Său pentru **sfințirea** oamenilor și a lumii. Permanent, ca un Tată iubitor, Dumnezeu Se îngrijește de făpturile sale, în care sunt așezate, prin Cuvântul Său, rațiunile, legile existenței lor, iar prin Duhul Sfânt ne conduce către îndumnezeire. Purtarea de grijă a lui Dumnezeu este numită **pronie** sau **providență divină.** Ea este reprezentată iconografic în icoana Pantocrator, așezată în bolta turlei naosului, ca manifestare a **iubirii divine, izvor și temelie a vieții**.

Dumnezeu este iubire, ne spune Sfântul Evanghelist Ioan. Pentru noi, oamenii, este dificil de înțeles cum poți să *fii* iubire, dar la Dumnezeu toate sunt cu putință. Părintele Rafail Noica tâlcuiește astfel: *ceea ce ai, poți să pierzi,* dar Dumnezeu nu pierde niciodată iubirea Sa pentru orice făptură, de aceea *Dumnezeu nu are dragoste, El este Dragoste!*

Hristos, în rugăciunea din Grădina Ghetsimani, arată iubirea intratrinitară ca temelie a puterii ce le unește pe toate cu Dumnezeu și se extinde în veșnicie: *Părinte, voiesc ca, unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi i-ai dat, ca să vadă slava Mea pe care Mi-ai dat-o, pentru că Tu M-ai iubit pe Mine mai înainte de întemeierea lumii... ca iubirea cu care M-ai iubit Tu să fie în ei și Eu în ei* (Ioan 17, 24-26).

Înțelegem de aici că **izvorul iubirii se află în Sfânta Treime**, în iubirea reciprocă dintre Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Această iubire se împărtășește prin Duhul Sfânt, revărsându-se apoi către oameni, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel: *Iubirea lui Dumnezeu s-a vărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt, Cel dăruit nouă* (Romani 5, 5). Iubirea, taină de nepătruns, poate fi recunoscută prin lucrările ei, precum bunătatea, îndelunga răbdare, facerea de bine și altele, menționate în capitolului 13 al primei Epistole către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel, supranumit *Imnul iubirii.* Împreună vom căuta să ni le însușim.

Vocabular

- **chimval** = vechi instrument muzical.
- **intratrinitar** = din interiorul Sfintei Treimi.

ÎNȚELEGE TEXTUL

1. Ce înțelegi prin iubire și cum se exprimă aceasta?

2. Argumentează rolul apropierii de Dumnezeu în manifestarea iubirii dintre oameni.

ATELIER BIBLIC

Citește cu atenție *Imnul iubirii:*

De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător.

Și de aș avea darul proorociei și tainele toate le-aș cunoaște și orice știință, și de aș avea atâta credință încât să mut și munții, iar dragoste nu am, nimic nu sunt.

Și de aș împărți toată avuția mea și de aș da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește.

Dragostea îndelung rabdă; dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește.

Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul.

Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr.

Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă.

Dragostea nu cade niciodată. (....)

Și acum rămân acestea trei: credința, nădejdea și dragostea. Iar mai mare dintre acestea este dragostea (I Corinteni 13, 1-8, 13).

1. Lucrați pe trei echipe. Fiecare echipă va analiza unul dintre primele trei paragrafe ale *Imnului iubirii*, scriind cât mai multe profesii/ocupații ale oamenilor care s-ar încadra în descrierea dată. Ce impact are lipsa iubirii asupra activităților oamenilor ce au asemenea ocupații? Prezentați rezultatele celor trei echipe.

2. Copiază în caiet tabelul de mai jos. Completează-l cu toate modalitățile de manifestare a iubirii identificate în text, după modelul dat. În coloanele alăturate scrie sinonimele și antonimele. Notează în caiet virtuțile pe care ai dori să ți le însușești.

Manifestarea iubirii	Virtutea	Opusul virtuții
îndelung rabdă		nerăbdarea
este binevoitoare		
nu caută ale sale	altruismul	
...		

Într-una dintre lucrările sale, părintele Dumitru Stăniloae, cel mai mare teolog român, numește Sfânta Treime *structura supremei iubiri*.

DESCOPERĂ

• Vizionează pe youtube filmul *Părintele profesor Dumitru Stăniloae – Sfânta Treime Dumnezeul iubirii și conștiinței*.

https://www.youtube.com/watch?v=lFBNpXSkc-Q

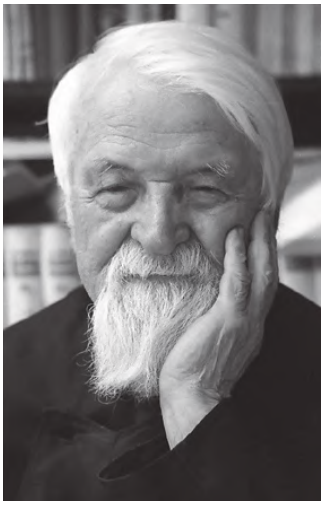

Părintele Dumitru Stăniloae

• Caută cel mai frumos verset din *Imnul iubirii* și transcrie-l în jurnalul personal. Repetă-l cât mai des pentru că îți va modela frumos gândurile și viața.

Asta face iubirea: împlinește, completează, adaugă. Dacă ai pe cineva apropiat, îi treci cu vederea și defectele. Dacă iubești pe cineva, îl iubești cu scăderile lui cu tot, cu patimi cu tot, cu răutăți cu tot. Dacă nu-l iubești, nu-l iubești nici cu calitățile lui, nu-l iubești nici cu virtuțile lui. Sigur, fiecare dintre noi avem și virtuți, avem și scăderi, dar iubirea acoperă scăderile și completează acolo unde este de completat și pune în evidență acolo unde este ceva de pus în evidență. Numai că până acolo este departe! Este departe în înțelesul că trebuie să rezolvăm odată patimile, răutățile, scăderile, insuficiențele, să trecem peste toate și atunci vine iubirea, care e fericire.

Părintele Teofil Părăian

Mi-a plăcut mult cuvântul acesta spus de un psiholog – când arăți pe cineva cu degetul, să fii atent că un deget e îndreptat către el, dar celelalte sunt către tine și asta înseamnă: el e mincinos, eu sunt de trei ori mai mincinos decât el, el e hoț, eu sunt de trei ori mai hoț!

Maica Siluana Vlad

Valori pentru viață

1. Citește textul scris de Părintele Teofil Părăian și reflectează. Ești personajul principal al propriei vieți.

Desenează în caiet locul tău de start și drumul de parcurs, marcat de obstacole și ajutoare, care te conduce la comoara iubirii. Răspunde cerințelor de pe desen.

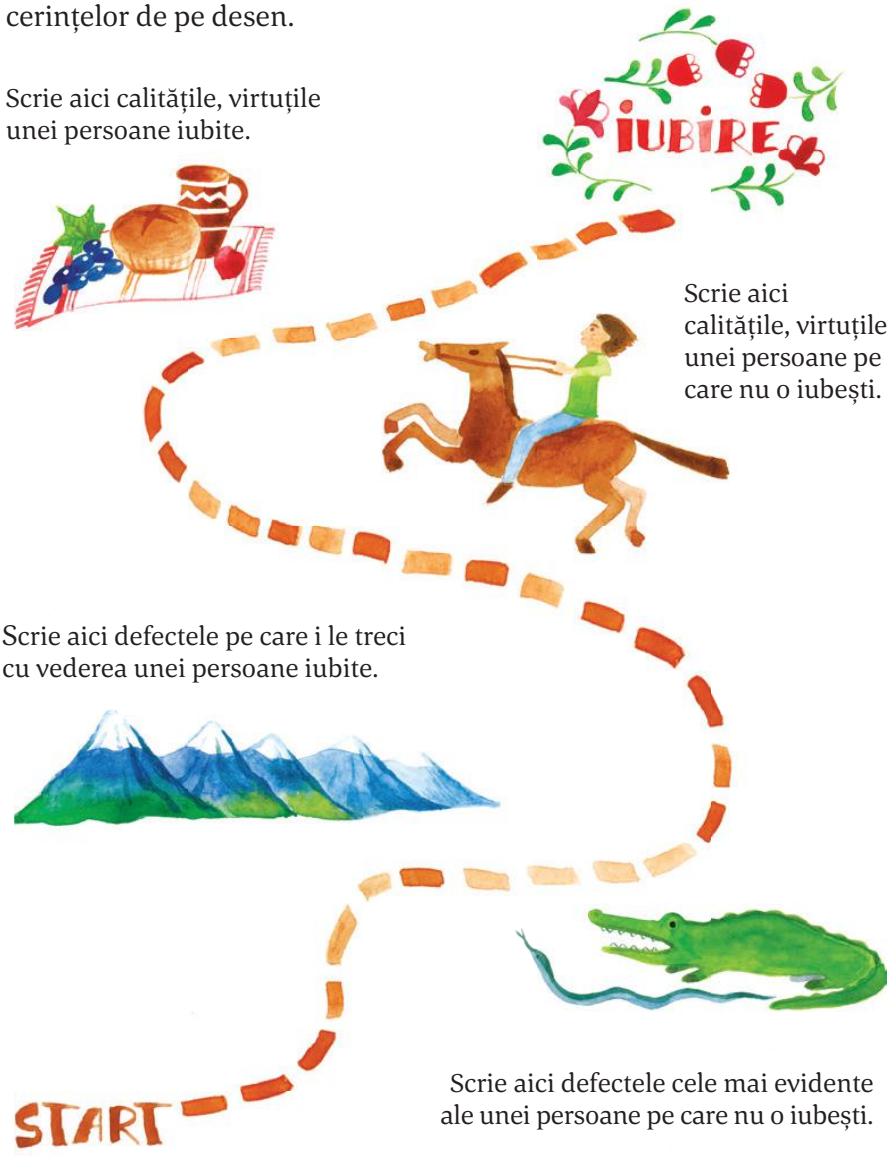

2. Citește al doilea text de pe coloana alăturată.

- Animalele și obstacolele îți descoperă parțial slăbiciunile pe care trebuie să le învingi pentru a ajunge la comoară. Notează-le în jurnal, vei ști cu ce te lupți în interiorul tău.
- Merindele și toate armele virtuților îți descoperă calitățile pe care le ai deja într-o măsură. Notează-le în jurnal. Te poți folosi de ele pentru a învinge slăbiciunile.

Călător prin lume

Prima Epistolă către Corinteni a fost scrisă de Sfântul Apostol Pavel pentru comunitatea creștină întemeiată de el la Corint, în Grecia. În urma predicii sale în sinagoga din localitate, doar câțiva evrei s-au convertit la creștinism. De aceea și-a îndreptat atenția către neamurile păgâne, fiind îndemnat și întărit de Dumnezeu în această misiune:

Domnul a zis lui Pavel, noaptea în vedenie: Nu te teme, ci vorbește și nu tăcea, pentru că Eu sunt cu tine și nimeni nu va pune mâna pe tine, ca să-ți facă rău. Căci am mult popor în cetatea aceasta (Fapte 18, 9-10).

Propovăduind Dumnezeul iubirii, a Cărui dragoste pentru om nu se limitează la un singur neam, ci se extinde asupra tuturor celor ce primesc Evanghelia și Îi urmează învățătura, Sfântul Apostol Pavel scrie *Imnul iubirii*. Acesta este o pildă de viețuire în comuniune.

Templul lui Apollo din Corint

Privește imaginile, citește textele și răspunde:

1. Iubirea lui Dumnezeu pentru om are limite? Explică.
2. Preoții continuă în Biserică lucrarea Sfinților Apostoli. Ce asemănări găsești între viața oamenilor din localitatea ta și a celor din Corint? Este de actualitate mesajul Sfântului Apostol Pavel către corinteni?

Corintul este situat în Peninsula Peloponez (Grecia)

La începutul erei creștine, Corintul era capitala provinciei romane Ahaia, un oraș înfloritor cultural și economic, civilizat, dar în același timp marcat de o delăsare morală. Printre zeii adorați de locuitorii din Corint se regăseau Apollo, zeul luminii (personificare a soarelui) și al artelor, și Afrodita, zeița frumuseții și mama zeului iubirii, Eros.

Deși corintenii aveau intuiția că iubirea trebuie să fie de origine divină, supranaturală, că este forța care mișcă lumea și o ridică spre nemurire, totuși înțelegerea lor despre aceasta era insuficientă.

Creștinismul a dezvăluit lumii adevărul despre iubire și a ridicat-o la cele mai înalte valențe ale sale.

De folos pentru minte și inimă

- Dumnezeu este iubire, izvor și temei al vieții.
- Din iubire Dumnezeu a creat, mântuit și sfințit lumea. Prin pronia divină, iubirea Sa este permanent lucrătoare în lume.
- *Imnul iubirii* ne învață să recunoaștem dragostea adevărată.

Îndemn pentru suflet

Iubirea și smerenia sunt sinonime.

Maica Gavrilia Papaiannis

Duhul lui Dumnezeu S-a văzut pogorându-Se ca un porumbel și venind peste El. Și iată glas din ceruri zicând: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru Care am binevoit”.

Matei 3, 16-17

Teofania sau descoperirea Sfintei Treimi la Botezul Domnului

Descoperirea Sfintei Treimi în istoria biblică

Creștinismul este una dintre cele trei mari religii monoteiste, alături de iudaism și islamism, care afirmă credința într-un singur Dumnezeu.

Ceea ce individualizează creștinismul, în mod fundamental, este dogma Sfintei Treimi. Această învățătură de credință afirmă adevărul că **Dumnezeu este Unul în Ființă și întreit în Persoane**: Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Fiul și Dumnezeu-Duhul Sfânt.

Dogma Sfintei Treimi este temelia credinței creștine, dar și a vieții moral-religioase și sociale a credincioșilor.

Accentul pus pe caracterul personal al lui Dumnezeu și pe comuniunea de iubire dintre cele trei Persoane divine ne arată modelul ideal al oricărei relații interpersonale. Fiind de nepătruns pentru mintea omenească, dogma Sfintei Treimi se primește și se însușește prin credință.

Încă de la începutul istoriei au existat, în unele religii, **prefigurări** ale Sfintei Treimi. Din vechime, de la primii oameni care L-au cunoscut pe Dumnezeu, s-a păstrat, deși neclară, ideea de treime.

Învățătura despre Sfânta Treime a fost descoperită de Dumnezeu treptat oamenilor, prin **Revelație supranaturală**, conform nivelului lor de înțelegere și de trăire. Astfel, în perioada **Vechiului Testament**, poporul evreu, înconjurat fiind de popoare idolatre, era amenințat să cadă, la rândul său, în politeism. De aceea textele despre existența a trei Persoane în Ființa dumnezeiască sunt voalate și necesită o interpretare corectă.

În **Noul Testament**, începând cu teofania de la Botezul Său, Mântuitorul este prezentat drept Fiul lui Dumnezeu-Tatăl, trimis în lume s-o mântuiască. El vorbește despre Duhul Sfânt, Mângâietorul, pe care Îl va trimite în lume după Înălțarea Sa la cer. Sfânta Treime ni Se descoperă clar și deplin după Învierea Mântuitorului. Domnul Iisus Hristos Îi trimite pe Sfinții Apostoli la propovăduire și instituie Taina Sfântului Botez în numele Sfintei Treimi: *Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului* (Matei 28, 19-20).

VOCABULAR

- **dogmă** = învățătură fundamentală a unei religii.
- **prefigurare** = preînchipuire, acțiunea de a schița ceva în linii mari înainte de realizare.
- **voalat** = ascuns, umbrit, acoperit cu un văl.

ÎNȚELEGE TEXTUL

1. Care este învățătura creștină depre Sfânta Treime?
2. Cum ni Se descoperă Sfânta Treime în Vechiul Testament? Dar în Noul Testament?

ATELIER BIBLIC

Și a zis Dumnezeu: Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră (Facerea 1, 26).

Sfânt, Sfânt, Sfânt, este Domnul Savaot (Isaia 6, 3).

Apoi Domnul S-a arătat iarăși lui Avraam la stejarul Mamvri (...) și iată trei Oameni stăteau înaintea lui; și cum I-a văzut, a alergat din pragul cortului său în întâmpinarea Lor și s-a închinat până la pământ (...) „Doamne, de am aflat har înaintea Ta, nu ocoli pe robul Tău!" (Facerea 18, 1-3).

Acesta este Fiul Meu cel iubit, întru care am binevoit (Matei 3, 17).

Iar Eu și Tatăl Meu una suntem (Ioan 10, 30).

Și Eu voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va da vouă ca să fie cu voi în veac (Ioan 14, 6).

1. Citește versetele de mai sus. Cu ajutorul explicațiilor despre descoperirea Sfintei Treimi, completează oral trimiterile biblice din schema de mai jos.
2. Ce diferențe observi între explicațiile privind textele din Noul și Vechiul Testament?

Descoperirea Sfintei Treimi prin Revelație divină

Vechiul Testament

1. Prin repetarea cuvântului „sfânt" se indică cele trei Persoane ale Sfintei Treimi, iar prin singularul Domnul Savaot se arată că este un singur Dumnezeu.
2. Dumnezeu, la facerea omului, Se sfătuiește folosind pluralul, arătând că sunt mai multe Persoane în dialog.
3. Avraam s-a adresat celor trei îngeri cu chip omenesc ca unuia singur.

Noul Testament

4. Tatăl Îl prezintă pe Fiul Său cel iubit.

5. Tatăl și Fiul sunt Dumnezeu.

6. Tatăl, prin Fiul, va trimite pe Duhul Sfânt.

Patriarhul Avraam – model de ascultare față de Dumnezeu

Este reprezentat în *Pilda bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr*, în *Pilda lucrătorilor tocmiți* și în scena Raiului, metaforic numit „sânul lui Avraam".

- Cu ajutorul profesorului, identifică în versetele menționate la rubrica *Atelier biblic* pe cel care se regăsește în cântările Sfintei Liturghii. Transcrie-l în jurnalul personal.

DESCOPERĂ

- Vizionează pe youtube filmul *Despre Sfânta Treime – Pe înțelesul tuturor*
  https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=y7SxaDJappE
- Audiază cântările religioase: *Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh*; *Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot* și *Lumină lină*.

Irlanda

Sfântul Patrick a trăit în secolele IV-V d.H. Tatăl său a fost diacon, iar bunicul preot. La 16 ani a fost vândut ca sclav în Irlanda. Prin rugăciune și minunile înfăptuite de Dumnezeu cu el, mulți irlandezi au primit darul credinței, s-au botezat și au devenit creștini.

Sfântul Patrick este considerat luminătorul Irlandei. Este prăznuit la 17 martie (sărbătoare națională în Irlanda).

Sfântul Ierarh Patrick, Apostolul Irlandei

În icoane sfântul apare ținând în mână un trifoi – simbol al Sfintei Treimi, un singur Dumnezeu în Ființă, dar întreit în Persoane.

Valori pentru viață

1. Dogma Sfintei Treimi oferă modelul suprem pentru relațiile interumane. Geometria ne ajută să înțelegem mai bine acest fapt.

• Desenează triunghiul TFD de mai jos. Vârfurile triunghiului reprezintă:

T – Tatăl;

F – Fiul;

D – Duhul Sfânt.

Laturile triunghiului reprezintă legătura de iubire dintre Persoanele Sfintei Treimi. Ce fel de triunghi este și de ce sunt astfel laturile?

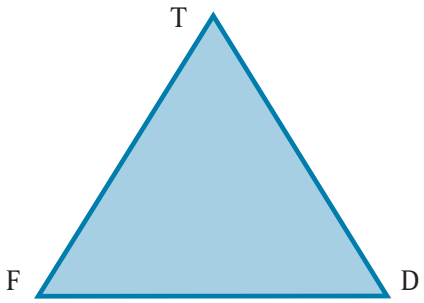

• Pentru ca vârfurile să se apropie până ce se suprapun într-un punct, ce trebuie să se întâmple cu laturile? Cum trebuie să fie forța care atrage vârfurile între ele? Ce concluzie desprinzi cu privire la iubirea dintre Persoanele Sfintei Treimi?

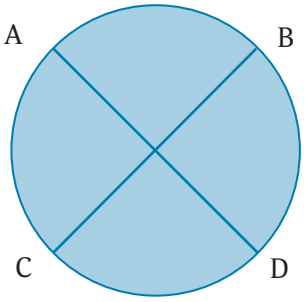

• În figura de mai sus, centrul cercului reprezintă Sfânta Treime, iar punctele de pe circumferința cercului oameni credincioși. Razele cercului semnifică apropierea oamenilor de Dumnezeu, prin credință, nădejde și dragoste. Pe măsură ce acestea cresc, distanța față de Dumnezeu scade. Ce se întâmplă cu distanța dintre oameni pe măsură ce credința, nădejdea și dragostea lor față de Dumnezeu sporesc? Notează o concluzie privind modul în care distanța dintre oameni și Dumnezeu se micșorează.

2. Citește textele de pe coloana alăturată.

• Prin ce modalități și-a mărturisit Sfântul Patrick credința în Sfânta Treime? Ce sfânt a jucat un rol similar în țara noastră?

• Prin ce simbol îți mărturisești și tu credința în Sfânta Treime?

Călător prin lume

Ideea de treime s-a păstrat, deși alterată de căderea omului, în religiile popoarelor politeiste. Ea s-a concretizat prin triade de zei cărora li se adresa cultul principal, aleși din pleiada de zeități ale acestor popoare. Spre exemplu, în religia Egiptului antic, era venerată triada compusă din *Osiris*, zeul lumii de dincolo, *Isis*, soția sa, zeița fertilității, și *Horus*, fiul lor, zeu al soarelui și al cerului. În hinduism, există credința într-o uniune de trei zeități responsabile de existența cosmică, numită *Trimurti*. Ea este alcătuită din zeul *Brahma*, creatorul, *Vishnu*, păstrătorul, și *Shiva*, cel care distruge și transformă. Există exemple și din alte religii, dar de reținut faptul că este vorba despre popoare politeiste, deci idolatre. Cultul lor nu se adresează Dumnezeului adevărat, așa cum S-a descoperit ca Sfântă Treime, prin revelație supranaturală, ci unor palide reflexe, interpretări sau închipuiri ale divinității.

Trimurti – zeii hinduși Vishnu, Shiva și Brahma (sculptură, sec. X, India)

Privește imaginile, citește textele și răspunde:

1. De ce a fost necesar ca Sfânta Treime să se descopere pe Sine prin Revelație supranaturală?

2. Multe practici hinduse au pătruns în Europa, aducând cu ele venerarea unor zeități. Cum se raportează un creștin, a cărui învățătură fundamentală este dogma Sfintei Treimi, la aceste practici?

Triada osiriană – zeii Osiris, Isis și Horus (Muzeul Luvru, Paris)

Bijuteria a fost descoperită în anii 1940 la Tanis, una dintre capitalele Egiptului antic.

Este un pandantiv de o deosebită calitate artistică, de dimensiuni medii, realizat din aur și pietre prețioase. Conform inscripției, a aparținut unui faraon care a domnit în Egipt în secolul al IX-lea î.H.

• Caută informații și despre triada cosmică din religia babiloniană: Anu (zeul cerului), Enlil (zeul pământului) și Ea (zeul apelor). De ce crezi că au dispărut aceste triade?

De folos pentru minte și inimă

• Învățătura creștină despre Sfânta Treime ne arată că Dumnezeu este Unul în ființă și întreit în Persoane.

• În Vechiul Testament Dumnezeu Se face cunoscut treptat și nedeplin.

• În Noul Testament Sfânta Treime Se descoperă în mod clar și deplin.

Îndemn pentru suflet

Cu vrednicie și cu dreptate este a ne închina Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, Treimei Celei de o ființă și nedespărțită.

Din cântările Sfintei Liturghii

Nădejdea mea este Tatăl,
Scăparea mea este Fiul,
Acoperământul meu este Duhul Sfânt,
Treime Sfântă, slavă Ție!

Rugăciune către Sfânta Treime
a Sfântului Ioanichie cel Mare

Sfântul Constantin cel Mare la Primul Sinod Ecumenic

Mărturisirea Sfintei Treimi în *Simbolul de credință*

Domnul nostru Iisus Hristos ne-a dăruit prin viu grai cuprinsul învățăturii de credință creștină despre Dumnezeu.

După Înălțarea Sa la cer și Pogorârea Duhului Sfânt pe pământ, Sfinții Apostoli au propovăduit Evanghelia și au formulat prima **mărturisire de credință**, numită *Simbolul apostolic*. Cu timpul, pentru a nu se adăuga alte păreri greșite, numite erezii, a fost necesară formularea clară, sintetică și în scris a mărturisirii de credință.

Astfel a apărut *Simbolul de credință* sau *Crezul*. El este alcătuit din douăsprezece articole (paragrafe). La **Sinodul I Ecumenic** de la Niceea, din anul 325 d.H., au fost stabilite primele șapte articole și un articol despre Duhul Sfânt, completat la **al II-lea Sinod Ecumenic** (381 d.H.) împreună cu ultimele patru articole.

Primele opt articole mărturisesc credința în Sfânta Treime. Următoarele vorbesc despre Biserică, Sfânta Taină a Botezului și viața veșnică.

Articolul întâi cuprinde învățătura despre **Dumnezeu Tatăl**. Aflăm că El este *Atotțiitorul,* Creator al lumii și purtător de grijă al întregii creații, în înțelepciunea și milostivirea Sa nemărginită.

Următoarele șase articole mărturisesc despre **Fiul lui Dumnezeu**, născut din Tatăl *mai înainte de toți vecii*. El este Dumnezeu adevărat și de o ființă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut. Minunea Întrupării Fiului lui Dumnezeu din Fecioara Maria, prin lucrarea Duhului Sfânt, Îl arată și om adevărat, dar fără de păcat, având două firi: dumnezeiască și omenească.

Fiul lui Dumnezeu, într-un act de dragoste nemărginită pentru oameni, S-a răstignit în zilele lui Pilat din Pont, *a pătimit și S-a îngropat și a înviat a treia zi*, biruind moartea. Jertfa Sa pe Cruce a eliberat neamul omenesc din robia păcatului, El devenind Mântuitorul lumii. El S-a înălțat la ceruri și va reveni cu slavă, ca Judecător, pentru întreaga lume.

Articolul opt cuprinde învățătura despre **Duhul Sfânt**, a treia Persoană a Sfintei Treimi.

Crezul este mărturisirea învățăturii dreptei credințe formulată spre mântuirea tuturor.

VOCABULAR

- **apostolească** = potrivită cu învățătura sau tradiția Sfinților Apostoli.
- **a purcede** = a proveni, a izvorî.
- **Sinod Ecumenic** = adunare a tuturor episcopilor Bisericii creștine, în primul mileniu.
- **sobornicească** = universală, sinodală, pentru toți.

ÎNȚELEGE TEXTUL

1. Ce reprezintă *Simbolul de credință* și când a fost formulat?
2. Învățătura din Crez despre Persoanele Sfintei Treimi este importantă pentru mântuirea omului? Argumentează.

ATELIER BIBLIC

1. Rostiți împreună Crezul. Îl puteți citi de pe coloana alăturată.
2. Identifică articolele din Crez corespunzătoare icoanelor de mai jos și versetelor din Sfânta Scriptură asociate. Discută cu colegii învățătura care rezultă despre fiecare dintre Persoanele Sfintei Treimi.

Pentru că de credem că Iisus a murit și a înviat, tot așa (credem) că Dumnezeu, pe cei adormiți întru Iisus, îi va aduce împreună cu El (I Tesaloniceni 4, 14).

Deci, înălțându-Se prin dreapta lui Dumnezeu și primind de la Tatăl făgăduința Duhului Sfânt, L-a revărsat pe Acesta, (...) să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre (...) Iar Domnul adăuga zilnic Bisericii pe cei ce se mântuiau (Fapte 2, 33, 38, 47).

La început a făcut Dumnezeu cerul și pământul (Facerea 1,1).

Crezul

1. *Cred într-unul Dumnezeu, Tatăl, Atotțiitorul, Făcătorul cerului și al pământului, văzutelor tuturor și nevăzutelor.*
2. *Și într-unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii. Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut; Cel de o ființă cu Tatăl, prin Care toate s-au făcut.*
3. *Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara, și S-a făcut om.*
4. *Și S-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pătimit și S-a îngropat.*
5. *Și a înviat a treia zi, după Scripturi.*
6. *Și S-a înălțat la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui.*
7. *Și iarăși va să vină cu slavă, să judece viii și morții, a Cărui împărăție nu va avea sfârșit.*
8. *Și întru Duhul Sfânt, Domnul de viață Făcătorul, Care de la Tatăl purcede, Cel ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și slăvit, Care a grăit prin proroci.*
9. *Într-una sfântă, sobornicească și apostolească Biserică.*
10. *Mărturisesc un Botez spre iertarea păcatelor.*
11. *Aștept învierea morților.*
12. *Și viața veacului ce va să fie. Amin.*

DESCOPERĂ

Caută, cu ajutorul profesorului de religie, în cadrul căror sfinte slujbe se rostește Crezul.

Nu poate exista Biserică sobornicească în afara Sfintei Treimi. Aceasta, deoarece Sfânta Treime este aceea care-i comunică viața cea dumnezeiască prin Sfântul Duh, îi menține pe creștini în iubire și comuniune reciprocă și le imprimă o trăire sobornicească după modelul Sfintei Treimi (...) Fiecare creștin trebuie să progreseze în învățătura divină și în virtute în așa fel încât să ajungă un propovăduitor al cuvântului lui Dumnezeu către semenii săi. Căci după cum lampa nu luminează pentru sine, ci pentru cei ce sunt în întuneric, tot așa se cade și creștinului să aducă pe alții pe calea virtuții prin exemplul său bun.

Sfântul Ioan Gură de Aur,
Despre Biserică

Biserica Sfânta Treime
(Cartierul Militari, București)

În această biserică, dar și în multe altele, în posturile mari de peste an, creștinii pregătesc și iau masa împreună în fiecare duminică, după Sfânta Liturghie. Faptul că spun rugăciunea împreună, înainte și după masă, împart aceeași mâncare, stau unii lângă alții împărtășindu-și gândurile, toate acestea întăresc dragostea și comuniunea adevărată.

Valori pentru viață

De-a lungul timpului, Sfinții Părinți au încercat să aducă lumină asupra tainei Sfintei Treimi, ce depășește logica omenească prin aceea că Trei pot fi Unul. Folosind analogii cu lumea creată, acestea pot facilita înțelegerea dogmei Sfintei Treimi.

1. Privește imaginile și asociază-le cuvintele corespunzătoare.

			1. Tatăl, Fiul, Duhul Sfânt
4. Lungime, lățime, înălțime		3. Discul solar, razele de lumină, sursă de căldură	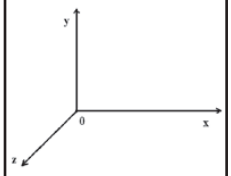
6. Rădăcină, tulpină, coroană	5. Mama, tata și copilul		
0 ∞		7. Plantă, miros, culoare	2. Trecut, prezent, viitor

- Care dintre analogiile prezentate te apropie mai mult de înțelegerea tainei Sfintei Treimi? Completează în căsuțele libere o altă analogie descoperită de tine.
- Alegerea te poate ajuta să observi și înclinația ta către un anumit domeniu de cunoaștere (arte, știință etc.). Care este acesta? Te regăsești în acest domeniu?

2. Citește textele de pe coloana alăturată. Din perspectiva descoperirii făcute, ce activitate de voluntariat poți face pentru semenii tăi, astfel încât, prin comuniunea din Biserică, *toți* să fie ca *unul* (cercetări medicale, filantropie, muzică etc.)?

Călător prin lume

Sfântul Spiridon, episcopul Trimitundei, a participat la Primul Sinod Ecumenic, alături de ceilalți ierarhi. El a explicat într-un mod simplu și clar cum Dumnezeu este Unul în ființă și întreit în Persoane.

A luat o cărămidă și, arătând-o celor prezenți, a afirmat că deși este un singur obiect, ea este alcătuită din trei elemente: *pământ, apă* și *foc*. Apoi, făcând semnul Sfintei Cruci cu mâna dreaptă peste cărămidă, a spus: *În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh*. După binecuvântarea dată, cărămida s-a descompus în focul care s-a înălțat, în apa care curgea printre degetele sale și în lutul care a rămas în mâna lui. Văzând această minune, cei care contestau dumnezeirea Fiului au înțeles taina Sfintei Treimi și au mărturisit credința în Aceasta.

Sfântul Ierarh Spiridon, episcop al Trimitundei

Privește imaginile, citește textele și răspunde:

1. Prin ce a fost întărită analogia pe care Sfântul Spiridon a făcut-o pentru a ușura înțelegerea tainei Sfintei Treimi?

2. Identifică în textele din această pagină alte minuni săvârșite de Sfântul Spiridon. Alege una și noteaz-o în caiet.

De folos pentru minte și inimă

- Crezul reprezintă sinteza învățăturii creștine.
- Din *Simbolul de credință* aflăm că Tatăl este Creatorul și Atotțiitorul, Fiul, Mântuitorul și Judecătorul, iar Duhul Sfânt, Sfințitorul lumii.
- Tatăl naște din veșnicie pe Fiul și purcede pe Duhul Sfânt, cele trei Persoane fiind de o ființă.

Racla cu moaștele Sfântului Spiridon

Sfântul Spiridon a trăit aproximativ între 270 și 348. S-a născut într-o localitate din insula Cipru și a fost episcopul Trimitundei, o cetate din zonă. Moaștele sfântului au fost aduse în Corfu în secolul al XV-lea. El este cunoscut ca „sfântul călător" deoarece papucii săi de mătase se uzează în fiecare an și sunt înlocuiți la praznicul său, în ziua de 12 decembrie.

În amintirea unor minuni ale sale, Sfântul Spiridon mai este prăznuit și în următoarele zile: sâmbăta lui Lazăr, zi în care i-a scăpat de foamete pe locuitorii din Corfu, prin aducerea în chip minunat de corăbii cu grâu (astăzi, pe această insulă se găsesc sfintele sale moaște); Duminica Floriilor, pentru vindecarea celor bolnavi; 11 august, când i-a alungat pe turcii care voiau să cucerească orașul.

Papucii Sfântului Spiridon se tocesc în fiecare an

Îndemn pentru suflet

Este un Domn, o credință, un botez.
Efeseni 4, 5

Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi cu toți!

II Corinteni 13, 13

Binecuvântarea Sfintei Liturghii

Sfânta Treime în Sfânta Liturghie şi în viața Bisericii

Sfânta Treime Și-a manifestat iubirea Sa nemărginită față de om în Jertfa pe Cruce a Domnului Iisus Hristos, actualizată pe sfintele altare prin **Jertfa Euharistică**. Sub chipul pâinii și al vinului prefăcute, prin lucrarea Duhului Sfânt, în Trupul și Sângele Domnului, se aduce Sfânta Jertfă înaintea Tatălui Ceresc. Vedem astfel **prezența Sfintei Treimi în Sfânta Liturghie**.

Slujba are ca scop și moment central Jertfa Euharistică; atunci coboară întreg cerul pe pământ pentru a-l uni pe om cu Dumnezeu în Sfânta Împărtășanie.

Orice lucrare liturgică debutează cu rugăciunile începătoare, prin însemnarea cu **Sfânta Cruce**, ca mărturisire a credinței în Sfânta Treime. Mai ales Sfânta Liturghie este un prilej de a ne aminti și de a-I sluji Preasfintei Treimi. Ea începe cu binecuvântarea mare: *Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh*. Înțelegem că suntem prezenți, ca o pregustare, în Împărăția lui Dumnezeu, stând, trup și suflet, înaintea Domnului Cel răstignit și înviat, Care, deși este Împărat a toată lumea prezentă și viitoare, stă smerit în Sfântul Altar.

O seamă de rugăciuni și cântări sunt închinate Sfintei Treimi, fie că slăvim, primim binecuvântare, mulțumim sau ne închinăm Tatălui și Fiului și Sfântului Duh. Pomenim numele de Treime în anumite **cântări liturgice**, și anume *Trisaghion* și *Heruvic*, unele răspunsuri ale stranei dinaintea rostirii Crezului în *Treimea cea de o ființă și nedespărțită* și după împărtășirea cu Sfintele Taine, când mărturisim: *Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc; am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne, că Aceasta ne-a mântuit pe noi*.

Iconografic, Sfânta Treime este reprezentată în biserici de cele mai multe ori sub forma *Ospitalității lui Avraam*, într-una din bolțile secundare, pe peretele de apus, sau între praznice, la iconostas.

Alături de Sfânta Liturghie, centrul cultului ortodox, **întreaga viață a Bisericii**, slujbele, cântările, rugăciunile, închinarea, icoanele sunt manifestări ale adorării Sfintei Treimi.

Vocabular

- **canonic** = normativ, recunoscut de Biserică.
- **euharistic** = de mulțumire.
- **Heruvic** = imn liturgic simbolizând cântarea heruvimilor.
- **osana** = aclamație de slavă, cerere de mântuire.
- **Trisaghion** = imn liturgic în care se repetă de trei ori cuvântul „sfânt”.

ÎNȚELEGE TEXTUL

1. Ce reprezintă semnul Sfintei Cruci?

2. De ce Sfânta Liturghie este cea mai importantă slujbă închinată Sfintei Treimi? Argumentează.

ATELIER BIBLIC

Icoana, supranumită „Biblia neștiutorilor de carte", ilustrează prin imagini istoria mântuirii și adevărurile de credință. Descoperă legătura dintre Sfânta Treime și Sfânta Liturghie în icoana Sfintei Treimi cu ajutorul versetelor de mai jos. Lucrează în echipă, privește icoana și răspunde:

Domnul S-a arătat iarăși lui Avraam la stejarul Mamvri (...) a privit și iată trei Oameni stăteau înaintea lui (...) Doamne, de am aflat har înaintea Ta, nu ocoli pe robul Tău! (Facerea 18, 1-3).

În casa Tatălui Meu multe locașuri sunt (Ioan 14, 2).

Luați, mâncați, acesta este trupul Meu. Și luând paharul și mulțumind, le-a dat, zicând: Beți dintru acesta toți, că acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulți se varsă spre iertarea păcatelor (Matei 26, 26-28).

Sfânta Treime, pictură de Andrei Rubliov, 1410

1. Identifică Persoanele Sfintei Treimi cu ajutorul citatelor, simbolismului culorilor veșmintelor și al elementelor din spatele personajelor. Explică prin ce anume se arată că este un singur Dumnezeu. Discută cu colegii rezultatele obținute.

2. Identifică legătura cu Sfânta Liturghie analizând ce se află pe masă. Decupează imaginar cele două Persoane laterale, identifică forma obținută și conținutul acesteia. Care dintre citate se referă la imaginea rezultată?

Sfântul Andrei Rubliov (1360–1430)

Este autorul icoanei canonice a Sfintei Treimi și cel mai mare pictor bisericesc rus din Evul Mediu. Eliminând din reprezentarea Sfintei Treimi de la stejarul Mamvri personajele istorice, Avraam și Sarra, el adaugă icoanei dimensiunea veșniciei și pe cea liturgică.

Pentru viața sa dedicată slujirii lui Dumnezeu ca monah și iconar, căreia îi stau mărturie icoanele și frescele sale, Biserica Rusă l-a canonizat ca sfânt, cu datele de prăznuire 29 ianuarie și 4 iulie.

DESCOPERĂ

- Vizionează pe youtube filmul *Andrei Rubliov,* regizat de Andrei Tarkovski.
- Transcrie în jurnalul tău, din primul citat de la rubrica *Atelier biblic*, scurta rugăciune a lui Avraam. O poți repeta ori de câte ori vrei să Îi faci loc lui Dumnezeu în viața ta.

Rugăciunile începătoare

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin.

Slavă Ție, Dumnezeul nostru, slavă Ție (de trei ori).

Împărate ceresc, *Mângâietorule, Duhul adevărului, Care pretutindenea ești și toate le împlinești, Vistierul bunătăților și dătătorule de viață, vino și Te sălășluiește întru noi și ne curățește pe noi de toată întinăciunea și mântuiește, Bunule, sufletele noastre.*

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi (de trei ori – rugăciune denumită Trisaghion).

Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Preasfântă Treime, *miluiește-ne pe noi. Doamne, curățește păcatele noastre. Stăpâne, iartă fărădelegile noastre. Sfinte, cercetează și vindecă neputințele noastre, pentru numele Tău.*

Doamne miluiește (de trei ori).

Slavă..., și acum...

Tatăl nostru, *Care ești în ceruri, sfințească-Se numele Tău, vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ. Pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri. Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău. Amin.*

Valori pentru viață

1. Ne mărturisim credința, dragostea și respectul față de Sfânta Treime și prin seriozitatea, evlavia și atenția cu care împlinim actele de cult.

Citește și audiază rugăciunile începătoare. Așa cum le spune și numele, ele se rostesc înaintea oricărei rânduieli de rugăciune.

- Identifică pasajele care se adresează Sfintei Treimi.
- De ce anumite pasaje se repetă de trei ori?
- Caută și ascultă cântarea Trisaghion.
- Analizează rugăciunea Preasfintei Treimi. Identifică cele trei Persoane divine și lucrările fiecăreia.

2. Citește textul următor, privește imaginile și rezolvă cerințele:

Când îți faci semnul Crucii, gândește-te la tot ce s-a petrecut pe Cruce și stinge mânia și toate celelalte patimi. Când îți faci semnul Crucii, umple-ți fruntea cu multă îndrăznire, fă-ți liber sufletul. (...) Nici nu trebuie să o facem așa de mântuială cu degetele, ci mai întîi să o facem cu inima cu multă credință (Sfântul Ioan Gură de Aur).

Simona Halep

- Cu ajutorul profesorului, explică semnificația poziției celor cinci degete ale mâinii drepte când ne închinăm. De asemenea, descoperă înțelesuri spirituale ale punctelor pe care le atingem pe trupul nostru în relație cu vorbele rostite.
- Notează ce îi ceri tu personal Tatălui pentru mintea ta, Fiului pentru inima ta și Duhului Sfânt pentru puterea (lucrările) tale. Păstrează și asociază aceste gânduri cu semnul Sfintei Cruci.

Călător prin lume

Prima Sfântă Liturghie a fost săvârșită la Cina cea de Taină de către a doua Persoană a Sfintei Treimi, Iisus Hristos. Aceasta a avut loc, conform tradiției, în foișorul casei Sfântului Evanghelist Marcu, de pe Muntele Sion.

Pe acest loc sfânt, Sfinții Împărați Constantin și Elena au înălțat o biserică, distrusă apoi de perși, restaurată de călugării greci, ruinată și reconstruită de cruciații care au cucerit Ierusalimul. Transformată mai târziu în mănăstire catolică, a devenit moschee din 1524 până după Primul Război Mondial, când foișorul a fost redeschis pentru pelerinajul creștinilor.

Interior al Foișorului actual de pe Muntele Sion (Ierusalim)

Privește imaginile, citește textele și răspunde:

1. Ce evenimente importante din viața Bisericii sunt legate de Foișorul Cinei celei de Taină?
2. Ce cântări din Sfânta Liturghie amintesc despre Sfânta Treime?

De folos pentru minte și inimă

- Sfânta Liturghie, centrul cultului ortodox, aduce Sfânta Treime în viața noastră.
- Semnul Sfintei Cruci este cea mai scurtă mărturisire a credinței în Sfânta Treime.
- În viața Bisericii, Sfânta Treime este cinstită prin închinare, rugăciuni și cântări, prin sărbători și artă creștină.

Aici a mâncat Domnul Cina cu ucenicii Săi și a întemeiat dumnezeiasca Liturghie și Taina Sfintei Împărtășanii. Aici S-a arătat Domnul înviat ucenicilor Săi, „în prima zi a săptămânii", seara, „arătându-le lor mâinile și coasta Sa". Tot aici S-a arătat din nou ucenicilor după opt zile, „intrând prin ușile încuiate" și arătând lui Toma „mâinile și coasta Sa". În locul acesta au stat ucenicii, „încuiați de frica iudeilor", până la primirea Sfântului Duh. Noi credem că în locul acesta S-a pogorât Duhul Sfânt peste Sfinții Apostoli „în chip de limbi de foc", în ziua Cincizecimii. Aici a ținut Petru prima sa predică. Aici deci s-a întemeiat prima Biserică creștină!

Arhimandrit Ioanichie Bălan

Heruvicul

Noi, care pe heruvimi cu taină închipuim și făcătoarei de viață Treimi întreit-sfântă cântare aducem, toată grija cea lumească să o lepădăm, ca pe Împăratul tuturor să primim, pe Cel înconjurat în chip nevăzut de cetele îngerești.

Acest imn se cântă la Sfânta Liturghie și unește Liturghia îngerească cu aceea pământească.

Audiază rugăciunile „Pe Tine Te lăudăm", care se cântă la strană în timpul Sfintei Liturghii la momentul prefacerii Sfintelor Daruri, și „Învrednicește-ne, Doamne".

Îndemn pentru suflet

Așadar e o legătură între Preasfânta Treime și Sfânta Liturghie, Sfânta Liturghie fiind prilej de a ne aduce aminte de Preasfânta Treime și de a-I sluji Preasfintei Treimi.

Părintele Teofil Părăian

Repere pentru adolescenți

Nu știți voi că acei care aleargă în stadion, toți aleargă, dar numai unul ia premiul? Alergați așa ca să-l luați. Și oricine se luptă se înfrânează de la toate. Și aceia, ca să ia o cunună stricăcioasă, iar noi, nestricăcioasă (I Corinteni 9, 24-25).

Sfântul Apostol Pavel atrage atenția asupra asemănării dintre nevoințele duhovnicești și eforturile sportive, ambele bazate pe disciplină și perseverență. Câtă vreme aceste strădanii sunt în numele și spre slava lui Dumnezeu, aduc celor care le practică daruri deosebite. Iată două exemple din două lumi diferite care arată puterea mărturisirii credinței în Dumnezeu, indiferent de context.

Sfântul Alexandru din Svir (1448-1533) s-a născut în Rusia, în ținutul Novgorodului. Părinții săi, țărani simpli, dar foarte credincioși, l-au botezat Amos. Fiind un copil ascultător, cuminte și evlavios, a fost trimis să studieze Scriptura. Sub ocrotirea Maicii Domnului, a dus o viață curată. Pe când avea 19 ani, a fost călăuzit de o rază de lumină și o voce cerească spre Mănăstirea Valaam. Aici a trăit vreme de șapte ani ca novice și apoi s-a călugărit cu numele Alexandru, slujind cu dăruire și smerenie lui Dumnezeu și fraților din mănăstire. Viața sa deosebită i-a determinat pe părinții săi să aleagă și ei monahismul. După trecerea acestora la cele veșnice, s-a dedicat cu totul mănăstirii. Lucra la brutărie, aducea apă și lemne, slujea celor din jur, se ruga până dimineața în pădure, iar la sfintele slujbe era nelipsit. Ceva mai târziu, s-a retras în inima pădurii, pe țărmul unui lac, departe de grijile lumii, viețuind în post și priveghere. Cu timpul, i s-au alăturat ucenici și astfel s-a întemeiat o nouă mănăstire.

Sfântul Alexandru din Svir

După 23 de ani de pustnicie, în 1508, sfântul a trăit o mare minune: *i s-a arătat Sfânta Treime* A văzut trei bărbați într-o lumină orbitoare, plini de slavă, având în mână câte un toiag. Sfântul a considerat că nu este vrednic de o asemenea cinste, dar cei trei i-au poruncit să zidească o biserică pe care să o închine Sfintei Treimi. După ce au dispărut, un înger i-a arătat locul în care să înalțe biserica. El a ridicat și o alta, cu hramul Schimbarea la Față. Alexandru a fost hirotonit de arhiepiscopul de Novgorod, primind preoția, dar a rămas același om simplu; purta haine modeste, lucra fără odihnă, îndeplinind muncile cele mai de jos, fără a se întinde să doarmă.

După moartea sa, la 30 august 1533, s-a dovedit mare făcător de minuni și tămăduiri. În 1641, la mănăstirea sa din Svir au fost descoperite sfintele sale moaște, fiind cinstite aici până în anul 1918. Apoi, acestea au fost luate de bolșevici și studiate; din fericire, fără a fi distruse. În cele din urmă, moaștele au ajuns la Academia de Medicină Militară din Sankt Petersburg, unde au rămas vreme de 80 de ani într-un depozit, fiind redescoperite în 1997. În timpul slujbei oficiate cu prilejul redescoperirii lor, au început să izvorască mir. Moaștele Sfântului Alexandru din Svir sunt așezate spre închinare în mănăstirea care îi poartă numele – Lavra Sfântul Alexandru din Svir –, izvorând mir și vindecări credincioșilor.

Tenismena **Simona Halep** are în palmaresul său sportiv multe victorii. Pregătindu-se încă din copilărie, a avut un progres uimitor în tenis, devenind un model în domeniu. În 2013 a câștigat șase titluri WTA, în următorii trei ani a încheiat în Top 5, a fost locul întâi mondial la finalul anilor 2017 și 2018, iar în 2019, la 28 de ani, a ocupat locul al doilea în topul deceniului, cele mai mari performanțe ale sale fiind cele două turnee de Grand Slam câștigate, Roland Garros (2018) și Wimbledon (2019).

Realizată din punct de vedere profesional și material, ea și-a păstrat virtuțile umane care au făcut posibilă ascensiunea ei. A fost mereu disciplinată și sârguincioasă, s-a pregătit cu atenție și perseverență, atât în școlile pe care le-a urmat, cât și pe terenul de tenis. A dat dovadă constant de seriozitate și modestie, dar și de recunoștință și generozitate, prin donații față de tinerii care încearcă să urmeze același drum.

Credința și dragostea față de Dumnezeu și de Maica Domnului, cultivată în familie și prin orele de religie din școală, dar și autocontrolul dobândit prin antrenament și interesul pentru psihologie au făcut din ea, cu timpul, sportiva de mare ținută de astăzi. Ea nu se teme să mărturisească în public credința, prin semnul Sfintei Cruci, mulțumind lui Dumnezeu pentru victoriile sale.

Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, i-a oferit, în anul 2019, distincția *Crucea Patriarhală pentru mireni*, drept recunoaștere

Simona Halep primește distincția Crucea Patriarhală pentru mireni

a meritelor sale de mărturisitoare a credinței. El i-a apreciat realizările în domeniul tenisului feminin de performanță, considerând că este, pentru tinerii de azi, un model de hărnicie, perseverență și speranță.

La primirea Crucii Patriarhale, Simona Halep a mărturisit: *Cred în Dumnezeu foarte mult. Știu că fără Dumnezeu nu aș fi putut să ajung aici. Totdeauna mulțumesc lui Dumnezeu pentru tot ce mi-a oferit și pentru familia în care am crescut. Mă bucur că sunt româncă, mă bucur că sunt pe acest pământ și sper să bucur cât mai mulți oameni și copii, să-i inspir să reușească și ei ceea ce-și doresc. Slavă Domnului și Dumnezeu să ne binecuvânteze pe toți!*

URMEAZĂ BINELE

- Descoperă în cele două exemple prezentate virtuțile care le-au adus Sfântului Alexandru din Svir și Simonei Halep realizările deosebite din viața lor.
- Analizează care dintre aceste virtuți te caracterizează și pe tine. Ce ai putea face pentru a le înmulți?
- Care dintre aceste virtuți îți sunt mai greu de dobândit? Notează în caiet câteva modalități prin care crezi că le-ai putea însuși, apoi sfătuiește-te cu duhovnicul tău asupra căii de urmat.
- Realizează o hartă conceptuală privind dezvoltarea ta personală, care să evidențieze valorile moral religioase descoperite mai sus.

Proiect educaţional interdisciplinar

Dumnezeu este iubire

Slavă Sfintei și Celei de o ființă și de viață făcătoarei și nedespărțitei Treimi, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Binecuvântarea Utreniei

Sfânta Masă din Sfântul Altar

Prin acest proiect ne vom dezvolta responsabilitatea și consecvența punând în lucrare dragostea, optimismul și libertatea.

1. Stabilirea domeniului de interes

Dintotdeauna oamenii au avut o fascinație pentru număr și pentru simbolistica lui. Părintele Dumitru Stăniloae, numind Sfânta Treime *structura supremei iubiri*, arăta că iubirea adevărată presupune cifra trei. Persoanele divine ies din logica iubirii limitative, de tip Eu (1) sau Eu-Tu (2), în cea cuprinzătoare, de Noi sau Toți (3). Într-o lume creată de Sfânta Treime, cifra trei reflectă iubirea în univers și în viață. Creația, așa cum o cunoaștem noi, se întemeiază pe trei concepte fundamentale: timpul, spațiul și persoana. Fiecare dintre acestea sunt structurate trinitar. Astfel, *timpul* admite trecut, prezent și viitor, *spațiul* are înălțime, lățime și adâncime, *persoana* are rațiune, voință, libertate.

Mergând mai departe, timpul se împarte, așa cum descoperim în binecuvântarea Utreniei, în viața de acum, lumea de dincolo și veșnicie; creația cuprinde lumea materială (creată, natura), omul și lumea îngerească (spirituală). Apa admite trei stări de agregare, solidă, lichidă și gazoasă, sufletul omenesc are rațiune, voință și sentiment, umanitatea este așezată pe conceptele de tată, mamă și copii, cetele îngerești sunt grupate în trei triade.

- Organizați împreună cu colegii o dezbatere cu tema „Trei – taină și descoperire”. Stabiliți relația dintre taina Sfintei Treimi și modul în care se descoperă în creație.
- Discutați importanța comuniunii, pornind de la relația dintre Persoanele Sfintei Treimi.

2. Alegerea temei:

Împreună cu profesorul de religie, invitați în clasă un preot, un profesor de fizică, biologie, psihologie, istorie.

• Organizați o ședință de brainstorming pentru a alege tema proiectului.

• Veți alege o temă potrivită pentru fiecare capitol studiat (spre exemplu *Treimea, taina iubirii; A fost, este și va fi; Dumnezeu, aproapele și eu; Eu, tu, noi; Credința, nădejdea, dragostea; Timpul sacru; Călător prin viață; Univers, pământ, atom; Tridimensionalitate; Sfinții Trei Ierarhi; Știință, artă, spiritualitate; Asceza creștină – rugăciune, post, milostenie etc.).*

3. Identificarea resurselor:

Împreună cu profesorul de religie și persoanele invitate, identificați sursele de informare.

• Alcătuiți o listă de lucrări recomandate.

• Propuneți și voi alte surse în funcție de lecturile și experiențele voastre. (Biblia, cărți de știință, albume de artă, pagini de web de știință, artă, spiritualitate, vizionarea de documentare, filme tematice etc.).

Stabiliți resursele necesare: materiale (consumabile, calculator, imprimantă etc.) și de timp.

4. Precizarea elementelor de conținut:

Cu ajutorul profesorului de religie, întocmiți dosarul proiectului. Acesta va conține:

• *Pagina de prezentare*: autorul, școala, titlul, perioada elaborării, parteneri/colaboratori.

• *Introducerea*: argumentul (de ce faceți acest proiect) și prezentarea problemei studiate.

• *Elementele de conținut/fișe de proiect*; enumerați activitățile (de cercetare, de elaborare de materiale etc.) și elaborați cel puțin o fișă de activitate pe capitol.

• *Concluziile* studiilor sau cercetărilor efectuate.

• *Bibliografia*; *Anexele*: fotografii, fișe de observație, produsele rezultate din activități.

5. Colectarea datelor:

Documentați-vă. Folosiți sursele identificate.

• Utilizați tehnologia modernă.

• Participați la dezbateri, cateheze, vizitați expoziții etc.

• Implicați-vă personal. Folosiți orice prilej pentru a vă informa, cereți sprijin de la preot, părinți, bunici, profesori, profesioniști în domenii variate etc.

6. Realizarea produselor:

Produsele finale rezultate în urma realizării proiectului pot fi depuse odată cu acesta în format fizic, digital sau mixt.

• Completați fișele pentru fiecare activitate.

• Realizați și alte produse adecvate temei (pliante privind voluntariatul la nivelul comunității, afișe pentru serbări de muzică religioasă/colinde, expoziții cu lucrări ale elevilor, excursii, clipuri de promovare a acțiunilor de binefacere, fotografii, ppt etc.).

7. Prezentarea rezultatelor/Evaluarea proiectului:

• Autoevaluați-vă permanent munca. Realizați fișe de evaluare a activității.

• Stabiliți împreună cu profesorul de religie cum se va face evaluarea finală a proiectelor (jurnal, film, expoziție, slide-uri, blog site web, planșe, prezentare online, galerie virtuală, portofoliu).

• Realizați prezentarea rezultatelor. Invitați preotul paroh, profesorii și personalitățile implicate pentru vizionarea și evaluarea proiectelor.

8. Diseminarea rezultatelor proiectului

Este foarte important ca rezultatele muncii voastre să fie cunoscute, ele pot fi de folos și altora. În același timp, vizibilitatea proiectelor în spațiul public poate spori prestigiul școlii în care învățați. Implicați-vă în această activitate.

• Promovați proiectele pe pagina de Facebook sau site-ul școlii și al parohiei.

• Realizați și distribuiți afișe, pliante, flyere etc.

• Popularizați proiectele în mass-media.

Conceperea și realizarea unui asemenea proiect reprezintă o provocare. Vă dorim succes!

Fișă de activitate pentru proiect

Dumnezeu este iubire

.....

(Copiați fișa; notați aici subtitlul, tema aleasă de voi)

1. Titlul activității: Unul, Doi, Trei.

2. Coordonatorul activității: profesorul de religie.

3. Perioada desfășurării: .....

4. Durata activității: trei ore

5. Grupul țintă: clasa a VIII-a .....

6. Parteneri implicați: profesori de religie, elevi.

7. Obiective:

- Să identifice chipul trinitar al lumii în care trăiesc.
- Să participe la Sfânta Liturghie pentru a experimenta comuniunea după modelul Persoanelor Sfintei Treimi.

8. Resurse:

- de timp;
- umane (elevi, profesori, invitați);
- materiale (manual, reviste de știință și artă, filme, laptop și boxe, materiale de pictură, consumabile).

9. Descrierea activității:

- Elevii se organizează pe ateliere: știință, artă și spiritualitate, și realizează planșe/ pictura/ desene/ melodii, poezii, pornind de la simbolismul cifrei trei specific fiecărui atelier.

10. Rezultate așteptate:

- Produse ale activității care descriu reflectarea cifrei trei în creație.
- O bună colaborare în echipe, după modelul Sfintei Treimi.

11. Modalități de evaluare:

- Sondaj de opinie, chestionar, jurizarea expoziției cu produsele activității elevilor.

12. Rezultate înregistrate:

.....

13. Sugestii, recomandări:

.....

Recapitulare

Sfânta Treime

Să ne amintim ce am învățat în acest capitol:

• Iubirea este temeiul vieții. Dumnezeu, din iubire a creat, mântuit și sfințit lumea. *Imnul iubirii* ne învață să recunoaștem iubirea.

• Descoperirea dogmei Sfintei Treimi în istoria biblică s-a făcut treptat și nedeplin în Vechiul Testament și desăvârșit în Noul Testament.

• Mărturisirea credinței în Sfânta Treime în *Simbolul de credință* sintetizează învățătura creștină despre Persoanele divine.

• Sfânta Treime este prezentă în Sfânta Liturghie, centrul cultului ortodox, și în viața Bisericii. Semnul Crucii este cea mai scurtă mărturisire a credinței în Sfânta Treime.

I. Recapitulați, prin *metoda RAI* (Răspunde, Aruncă, Întreabă), modalitățile de manifestare a iubirii lui Dumnezeu. Utilizați citatul următor pentru a defini răspunsul omului:

Credința este, până la urmă, puterea de a iubi (Părintele Iustin Pârvu).

II. Așezați-vă în cerc. Folosiți un ghem de sfoară și *metoda pânzei de păianjen* pentru a recapitula manifestările iubirii adevărate, așa cum sunt descrise de Sfântul Apostol Pavel în *Imnul iubirii*.

Astfel, primul elev ține capătul sforii și aruncă ghemul către un coleg cerându-i să spună o formă de manifestare a iubirii adevărate, pe care o va simboliza în joc. Acesta ține sfoara întinsă și, la rândul său, aruncă ghemul unui alt coleg, care o va spune pe următoarea, jocul continuând până când se epuizează toate formele de manifestare a dragostei. Pânza de păianjen obținută simbolizează iubirea.

Apoi se numește o anumită manifestare și elevul care o personifică dă drumul sforii.

Se vor face comentarii privind efectul dispariției uneia sau mai multor manifestări asupra definiției iubirii.

III. Identificați în textul lecțiilor diferența dintre *prefigurare* și *descoperire*.

Rugăciunea Mântuitorului din Grădina Ghetsimani

IV. Copiază tabelul în caiet și completează lucrările externe ale Persoanelor Sfintei Treimi.

Persoana	Lucrare
	Creator. Atotțiitor
Fiul	

V. Recapitulați, pe echipe, modalitățile prin care S-a descoperit Sfânta Treime în istorie folosind *metoda ciorchinelui*. Desenați un cerc și scrieți în interiorul lui Descoperirea Sfintei Treimi. În cercurile adiacente treceți toate ideile legate de subiect care vă vin în minte.

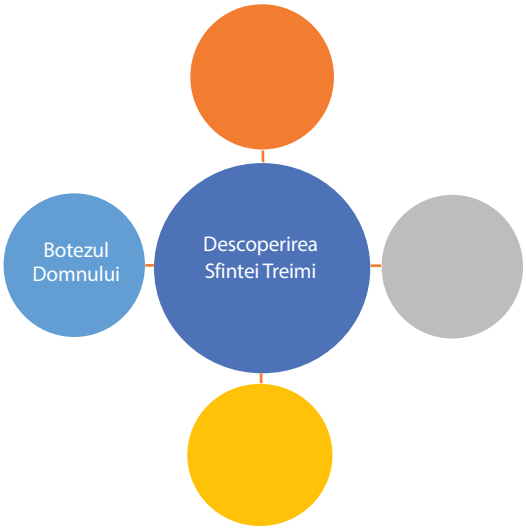

De la fiecare din aceste idei continuați cu noi cercuri/boabe pe care scrieți idei/detalii legate de acestea. Expuneți ciorchinii și sintetizați pe tablă într-un ciorchine comun toate informațiile valoroase recapitulate. La final extrageți o concluzie, utilizând termenii înscriși în ciorchinele de pe tablă.

VI. Când a fost formulat Crezul și câte articole conține?

Explică legătura dintre *Simbolul de credință* și închinare, pornind de la citatul următor: *Sfânta Cruce este taina iubirii nesfârșite a Preasfintei Treimi pentru omenire* (Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române).

VII. Realizați o ștafetă și recapitulați Crezul. Primul elev din primul rând rostește primul articol, colegul său pe al doilea și așa mai departe. Reluați rostirea Crezului până când fiecare elev din clasă a enunțat cel puțin un articol și Crezul a fost spus în întregime și ultima dată.

VIII. Prin ce modalități este cinstită Sfânta Treime în Biserică?

IX. Realizează un organizator grafic de tip *fishbone* prin care să recapitulezi relația dintre Sfânta Liturghie și Sfânta Treime, răspunzând cât mai sintetic întrebărilor cheie. Asociază, pentru mai multă inspirație, forma diagramei cu simbolul lui Hristos, IHTIS, despre care ai învățat anul trecut.

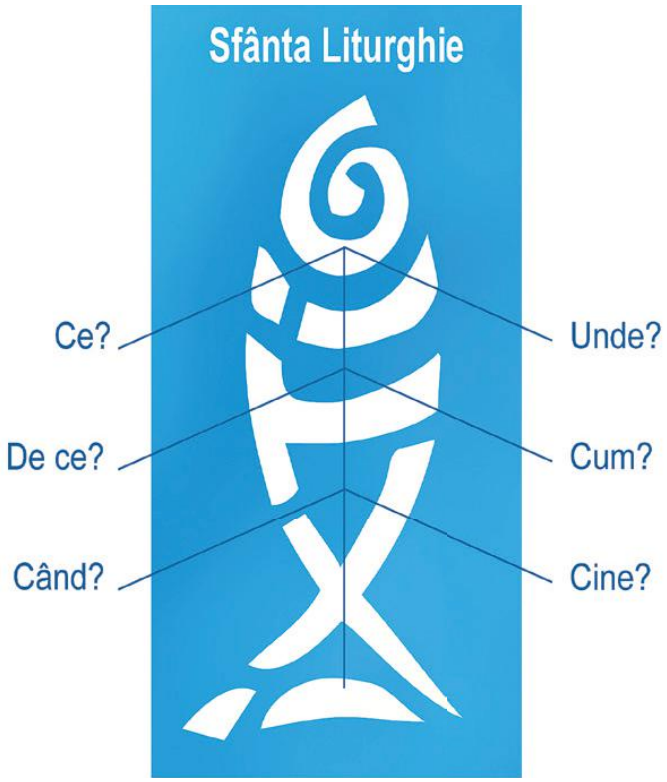

X. Sfântul Serafim din Sarov, care a dobândit harul Sfântului Duh, ne învață: *Nu trebuie să pierdem ocazia de a ne folosi cât mai des posibil de harul oferit prin împărtășirea cu Sfintele lui Hristos Taine*. Explică importanța Sfintei Liturghii.

Evaluare

Sfânta Treime, pictură pe sticlă de Savu Moga, secolul al XIX-lea

PORTOFOLIU

• Redactează, pe structura învățată la Limba română, o compunere cu titlul „Lumea – darul lui Dumnezeu pentru om”.

• Adaugă în portofoliu alte modele de icoane pe sticlă care reprezintă Sfânta Treime.

• Alcătuiește o prezentare în PowerPoint cu articolele din Crez.

• Realizează un desen cu Tema Sfânta Treime în Sfânta Liturghie.

INVESTIGAȚIE

• Realizează un sondaj privind cunoașterea Crezului, respectiv a învățăturii de credință, în rândul prietenior tăi. Investighează cauzele care au condus la rezultatul obținut și realizează o diagramă.

• Participă la Sfânta Liturghie. La finalul slujbei realizează un miniinterviu cu unele dintre persoanele participante, privind prezența Sfintei Treimi în Sfânta Liturghie. Redactează criteriile care au determinat răspunsurile, pe baza întrebărilor.

JURNAL

• Citește cu atenție versetele din Sfânta Scriptură pe care le-ai transcris în jurnalul personal, la fiecare lecție, pentru folos duhovnicesc. Selectează și alte texte biblice (precum I Tesaloniceni 5, 14-23 și Galateni 6, 1-2) referitoare la iubirea dintre semeni și valorile spirituale comune ale oamenilor și alcătuiește un glosar.

Pe baza celui mai frumos verset, realizează o cugetare personală privind relația ta cu Sfânta Treime.

AUTOEVALUARE

În funcție de ceea ce ți-ai propus să înveți în acest capitol, transcrie și completează în caiet răspunsul la următoarele criterii de autoevaluare a activității tale:

• Am înțeles .....
• M-a impresionat .....
• Am descoperit .....
• Am reținut .....
• Ar fi bine să aplic .....

Punctaj cerințe I-V

0,6 puncte
răspuns corect.

0,3 puncte
răspuns parțial corect.

0 puncte
răspuns incorect.

Punctaj cerință VI

2 puncte
răspuns corect.

1 punct
răspuns parțial corect.

0 puncte
răspuns incorect.

Punctaj cerință VII

3 puncte
respectarea cerințelor.

1,5 puncte
respectarea parțială a cerințelor.

0 puncte
nerespectarea cerințelor.

Se acordă **2 puncte** din oficiu.

Nota.....

TEST

I. Găsește răspunsul corect:

Dumnezeu, din iubire:

a. A creat lumea.
b. A mântuit lumea.
c. Sfințește lumea.
d. Toate răspusurile anterioare.

II. Stabilește valoarea de Adevărat (A) sau Fals (F):

a. Dumnezeu este iubire.
b. Sfânta Treime S-a descoperit treptat popoarelor păgâne, prin revelație supranaturală.
c. Sfânta Liturghie este centrul cultului ortodox.

III. Găsește corespondența potrivită între cele două coloane privind manifestările iubirii și virtuțile asociate, conform *Imnului iubirii*:

1. Nu se laudă	**a.** respectul
2. Nu se bucură de nedreptate	**b.** smerenia
3. Nu se poartă cu necuviință	**c.** dreptatea

IV. Când au fost formulate articolele Crezului ortodox?

V. Completează, în textul de mai jos, cuvintele lipsă:

Mergând, ... toate neamurile, botezându-le în numele ..... și al ..... și al .... (Matei 28, 19).

(Sfântului Duh, învățați, Fiului, Tatălui)

VI. Citește textul de mai jos și răspunde cerințelor:

Iubirea Sfintei Treimi luminează deplin existența noastră (Preot Dumitru Stăniloae).

a. Explică relația dintre iubirea intratrinitară și cea interumană.
b. Enumeră modalitățile prin care iubirea lui Dumnezeu se revarsă în lume.

VII. Redactează o compunere, de maximum o pagină, după modelul învățat la Limba română, despre importanța prezenței la Sfânta Liturghie, din perspectiva relației tale personale cu Sfânta Treime. Dă un titlu potrivit.

Poți să te inspiri din citatul următor:

Nu trebuie să pierdem ocazia de a ne folosi cât mai des posibil de harul oferit prin împărtășirea cu Sfintele lui Hristos Taine (...) să ne apropiem de Sfânta Împărtășanie, care dă viață la toți și la toate, cu nădejdea și ferma credință în negrăita milostivire a lui Dumnezeu (Sfântul Serafim din Sarov).

II.
Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului

ITO, Iași, 2017

1. Cuvântul lui Dumnezeu, lumină pentru oameni
2. Domnul Iisus Hristos, Lumina lumii

Repere pentru adolescenți
Fișă de activitate pentru proiect
Recapitulare
Evaluare

Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu.

Matei 4, 4

Citirea Evangheliei la Sfânta Liturghie

Cuvântul lui Dumnezeu, lumină pentru oameni

Pentru a Se face cunoscut și înțeles de către toți oamenii, Dumnezeu a ales dintre noi pe aceia care au reprezentat un exemplu de moralitate și credință. Astfel, cei care au alcătuit, în scris, **Biblia** sau **Sfânta Scriptură**, numită și **Cuvântul lui Dumnezeu**, sunt modele de sfințenie, cu o viață curată și sinceră. Ei au fost **inspirați** de Dumnezeu pentru a transmite lumii voia Sa. Mintea lor a fost luminată prin lucrarea Duhului Sfânt pentru a așterne în scris ceea ce Dumnezeu a descoperit lumii. De aceea *toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos spre învățătură* (II Timotei 3, 16).

Mesajul transmis nouă de Dumnezeu a fost deseori însoțit de pilde, minuni sau vindecări. Ele au întărit de fiecare dată Cuvântul Său, fiind un element esențial în transformarea sufletească a celor care participau direct la aceste evenimente înălțătoare. Însuși textul Bibliei reprezintă o minune, fiindcă Duhul Sfânt ne ajută să ne însușim învățăturile Sfintei Scripturi sub ocrotirea Sa. De aceea interpretarea acestor îndemnuri și exemple pe care Dumnezeu ni le descoperă trebuie să se realizeze numai sub îndrumarea Bisericii, cea care este depozitara harului dumnezeiesc, continuând tradiția Sfinților Părinți. Astfel, Cuvântul lui Dumnezeu aduce lumină în viața tuturor credincioșilor fiindcă toți sunt membrii Bisericii lui Hristos.

În Evanghelia sa, Sfântul Apostol Ioan Îl numește pe Mântuitorul Hristos **Dumnezeu Cuvântul**. El ne împărtășește tuturor învățătura transmisă de Dumnezeu, care a fost, este și va fi mereu actuală. Ne stau mărturie îndemnurile și pildele Mântuitorului, un exemplu în acest sens fiind *Pilda semănătorului*, care Îl simbolizează pe Însuși Hristos, iar semințele sădite, Cuvântul Său. Acesta rodește diferit în inimile noastre, reprezentate în parabolă de locurile diferite în care cad grăunțele pentru semănat. Cu cât suntem mai aproape de pământul cel bun, cu atât Cuvântul lui Dumnezeu poate da *rod însutit* în sufletele noastre. Putem spune astfel că ne străduim să împlinim **învățătura Mântuitorului** și încercăm să ne-o păstrăm mereu în suflete prin fapte bune și credință puternică. Important este să rămânem mereu pământ roditor, în care sămânța sădită de Dumnezeu să poată crește fără opreliști, bogată și dreaptă, pentru a da rodul cel așteptat.

VOCABULAR

- **sinodal** = apărut sau tipărit cu aprobarea Sfântului Sinod.

ÎNȚELEGE TEXTUL

1. Ce înțelegi prin insuflarea sau inspirația Duhului Sfânt?
2. Învățăturile Mântuitorului sunt și rămân mereu actuale? Argumentează.

ATELIER BIBLIC

Citește textele, urmărește schema și rezolvă cerințele:

La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvântul.

Acesta era întru început la Dumnezeu.

Toate prin El s-au făcut; și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut.

Întru El era viață și viața era lumina oamenilor.

Și lumina luminează în întuneric și întunericul nu a cuprins-o. (...)

Cuvântul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume.

În lume era și lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu L-a cunoscut. (...)

Și Cuvântul S-a făcut trup și S-a sălășluit între noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr.

Pentru că Legea prin Moise s-a dat, iar harul și adevărul au venit prin Iisus Hristos (Ioan 1, 1-17).

1. Alcătuiți echipe, câte una pentru fiecare cuvânt. Apoi analizați care sunt însușirile Mântuitorului când ne raportăm la câte una dintre cele patru numiri ale Sale. Realizați câte un *word cloud*, completând însușirile pe verticală sau pe orizontală, astfel încât să obțineți forma unui pește, simbolul Mântuitorului. Ce observați?
2. Enumeră valorile despre care vorbește Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan în fragmentul citat. Dă exemple de acțiuni prin care putem păstra aceste valori. Notează în caiet două astfel de exemple.

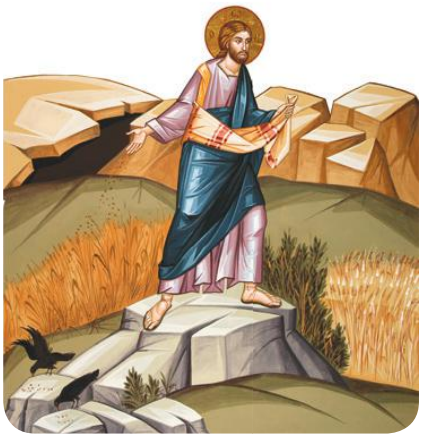

Pilda semănătorului

Și adunându-se mulțime multă și venind de prin cetăți la El, a zis în pildă:

Ieșit-a semănătorul să semene sămânța sa. Și semănând el, una a căzut lângă drum și a fost călcată cu picioarele și păsările cerului au mâncat-o.

Și alta a căzut pe piatră și, răsărind, s-a uscat, pentru că nu avea umezeală.

Și alta a căzut între spini și spinii, crescând cu ea, au înăbușit-o.

Și alta a căzut pe pământul cel bun și, crescând, a făcut rod însutit.

Luca 8, 4-8

DESCOPERĂ

- Caută pe www.bibliaortodoxa.ro fragmentul integral din Evanghelia după Luca în care se istorisește *Pilda semănătorului*. Cu ajutorul profesorului, identifică simbolurile din *Pilda semănătorului*, așa cum le-a explicat Mântuitorul.
- Caută pe internet mai multe modele de *word cloud*.
- Notează în jurnalul personal versetul care te reprezintă sau care îți place cel mai mult de pe această pagină.

Tu însă rămâi în cele ce ai învăţat şi de care eşti încredinţat, deoarece ştii de la cine le-ai învăţat,

Şi fiindcă de mic copil cunoşti Sfintele Scripturi, care pot să te înţelepţească spre mântuire, prin credinţa cea întru Hristos Iisus.

Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi de folos spre învăţătură, spre mustrare, spre îndreptare, spre înţelepţirea cea întru dreptate,

Astfel ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârşit, bine pregătit pentru orice lucru bun.

II Timotei 3, 14-17

Sfântul Timotei – ucenicul Sfântului Apostol Pavel

Valori pentru viață

Sfântul Apostol Pavel a scris în Noul Testament 14 Epistole sau scrisori, dintr-un total de 27 de scrieri, pentru oameni de toate vârstele. Acestea sunt adresate comunităților creștine pe care le-a întemeiat, pe parcursul călătoriilor sale misionare, sau unor ucenici de-ai săi. Unul dintre aceștia este Sfântul Timotei, un tânăr cu bună credință, blând și înțelept, căruia Sfântul Apostol Pavel i-a scris două Epistole. El este sărbătorit atât de Biserica Ortodoxă, cât și de cea Catolică, în luna ianuarie a fiecărui an.

1. Desenează în caiet Sfânta Scriptură asemenea unui fluture, după modelul de mai jos. Scrie pe aripi Vechiul și Noul Testament. Cu ajutorul lor poți zbura, precum Sfântul Timotei, spre idealurile tinereții tale.

- Transcrie pe ele valorile pe care le descoperi în textul alăturat.
- Alcătuiește două enunțuri cu două dintre acestea, pe care consideri că le poți folosi în viață.

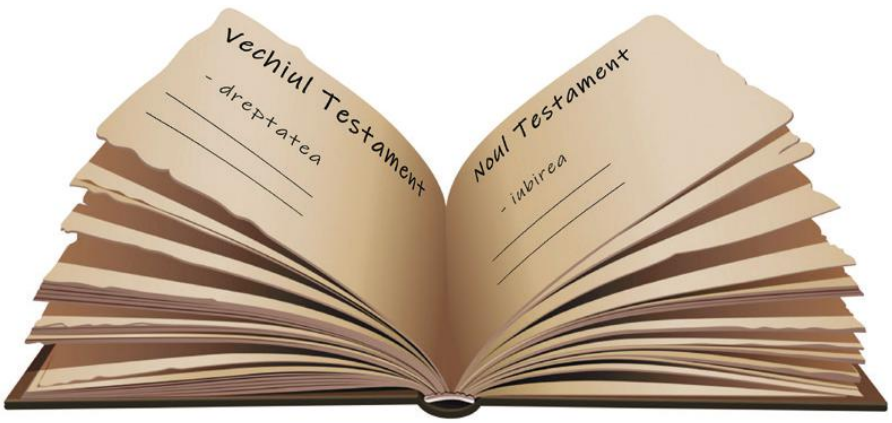

2. Citește cuvintele transcrise la punctul anterior.

- Găsește pentru fiecare valoare identificată câte două sinonime. Alege și asociază cuvântului *tinerețe* cinci dintre acestea. Ce relevanță au ele în viața ta?
- Enumeră antonimele valorilor descoperite. Caută un personaj din literatură căruia îi poți asocia unele dintre antonime.
- Sfântul Evanghelist Ioan, ucenicul iubit al Mântuitorului, a scris și trei epistole al căror subiect principal este dragostea. Discutați îndemnul din citatul următor: *Să vă iubiți unul pe altul* (Ioan 15, 12).
- Organizați un joc de rol și imaginați-vă dialogul dintre un personaj pozitiv și un altul care are nevoie de îndreptare. În această situație, care este rolul învățăturilor din Sfânta Scriptură?

Călător prin lume

Biserica noastră a păstrat o grijă deosebită pentru editarea Sfintei Scripturi în limba națională. În perioada regimului totalitar comunist s-a realizat o adevărată minune prin tipărirea a aproximativ 200 000 de exemplare ale Bibliei. Acest lucru a fost posibil și datorită relațiilor externe pe care patriarhul României din acea perioadă, Justinian Marina, le-a cultivat pe plan diplomatic. A primit numeroase delegații de peste hotare, el însuși realizând asemenea vizite externe, iar cea care a condus la realizarea visului său, de a tipări o Biblie Sinodală, a fost întâlnirea cu regina Elisabeta a II-a a Marii Britanii. Majestatea Sa i-a dăruit patriarhului Justinian contravaloarea necesară tipăririi Sfintei Scripturi, la 280 de ani de la prima ediție a *Bibliei de la București*.

Patriarhul Justinian și împăratul Etiopiei, Haile Selassie

Privește imaginile, citește textele și răspunde:

1. Ce rol are Cuvântul lui Dumnezeu în relațiile dintre popoare?
2. Cui i se datorează tipărirea Sfintei Scripturi din anul 1968?

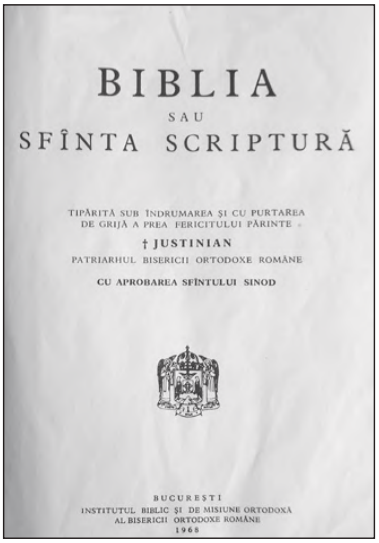

Biblia Sinodală din 1968

Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toţi una sunteţi în Hristos Iisus.

Galateni 3, 28

De folos pentru minte și inimă

- Sfânta Scriptură sau Biblia a fost scrisă sub inspirația Duhului Sfânt.
- Prin pildele și învățăturile transmise, mesajul lui Dumnezeu a fost, este și va fi mereu actual pentru credincioși.
- Sămânța din *Pilda semănătorului* simbolizează Cuvântul lui Dumnezeu.

Îndemn pentru suflet

Nu se clatină în credinţă cel care se sprijină cu tărie pe cuvântul Domnului.

Părintele Dometie de la Râmeț

Eu sunt Lumina lumii; cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții.

Ioan 8, 12

Mântuitorul Hristos, mozaic, secolul al VI-lea (Ravenna, Italia)

Domnul Iisus Hristos, Lumina lumii

Mântuitorul Hristos sau Cuvântul lui Dumnezeu este *Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul care vine în lume* (Ioan 1, 9). Încă de la Nașterea Sa, frumoasele cântări care împodobesc slujbele Praznicului ne amintesc de acest lucru: *Nașterea Ta, Hristoase, Dumnezeul nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinței. Că, întru ea, cei ce slujeau stelelor, de la stea s-au învățat să se închine Ție, Soarelui dreptății, și să te cunoască pe Tine Răsăritul cel de sus, Doamne, slavă Ție.* Acest *Soare al dreptății* ne-a adus **lumina cunoașterii** care ne-a trezit spre a primi duhovnicește Cuvântul Său.

Învățătura Mântuitorului este lumină pentru noi toți. Ne aduce *credința* că El este Dumnezeu adevărat, *nădejdea* că ne va ocroti și îndruma pe căile vieții, dar mai ales, *iubirea* pe care Hristos a desăvârșit-o prin Jertfa Sa pe Cruce, semn al dragostei depline. Toată învățătura Sa, sintetizată în *Predica de pe munte*, ne arată că nu suntem în întuneric, ci am ieșit la lumină, la întâlnirea cu Hristos, prin semenii noștri. **Dragostea**, dar mai ales iertarea aproapelui ne apropie de Dumnezeu, ne unește cu El prin Sfânta Împărtășanie, primirea acesteia fiind semnul împăcării.

Eu sunt Lumina lumii (Ioan 8, 12), ne spune Mântuitorul în Evanghelia după Ioan, numită *Evanghelia iubirii*. Sfântul Apostol Ioan ne istorisește, alături de multe alte minuni și învățături, *Minunea vindecării orbului din naștere*. Aceasta ne deschide și nouă ochii spre înțelegerea tainelor lui Dumnezeu. Vindecarea orbului ne arată că, uneori, nu trebuie să ne întrebăm ce am greșit noi sau ceilalți. Cel față de care S-a milostivit Dumnezeu și l-a vindecat a întărit credința noastră și pe a sa, dând mărturie apoi despre Hristos, binefăcătorul său: *Cred, Doamne. Și s-a închinat Lui* (Ioan 9, 38).

Mântuitorul Hristos a făcut din cuvântul omenesc un purtător al luminii și al vieții după propriul Său chip*: întru El era viață, și viața era lumina oamenilor* (Ioan 1, 4). Iar ca această lumină să devină călăuzitoare ne trebuie o continuă străduință spirituală în care să ne **mărturisim credința**, asemenea orbului cel vindecat. Astfel, vom ști că suntem purtători ai aceleiași lumini pe care Domnul Iisus Hristos ne-o împărtășește: *Că la Tine este izvorul vieții, întru lumina Ta vom vedea lumină* (Psalmi 35, 9).

Vocabular

- **a blama** = a exprima public dezaprobarea.
- **evanghelie** = vestea cea bună.

ÎNȚELEGE TEXTUL

1. De ce este numit Mântuitorul *Lumina lumii*? Argumentează.
2. Prin ce cuvinte și-a mărturisit orbul credința?

ATELIER BIBLIC

Citește relatarea *Minunii vindecării orbului* și apoi rezolvă cerințele:

Și trecând Iisus, a văzut un om orb din naștere. (...) Trebuie să fac, până este ziuă, lucrările Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze. Atât cât sunt în lume, Lumină a lumii sunt. (...) Apoi i-a zis: Mergi de te spală în scăldătoarea Siloamului, care se tâlcuiește: trimis. Deci s-a dus și s-a spălat și a venit văzând. În urma acestei minuni, vecinii l-au întrebat cum de vede, iar el a povestit minunea. Apoi L-au dus la farisei, fiind sâmbătă. *Însă unii dintre farisei ziceau: Acest Om nu este de la Dumnezeu, fiindcă nu ține sâmbăta. Iar alții ziceau: Cum poate un om păcătos să facă asemenea minuni? Și era dezbinare între ei. Au zis, deci, orbului iarăși: Dar tu ce zici despre El, că ți-a deschis ochii? Iar el a zis că proroc este.* Iudeii i-au chemat părinții, căci nu credeau minunea, zicând despre Iisus că este păcătos. Iar orbul le-a zis: *Din veac nu s-a auzit să fi deschis cineva ochii unui orb din naștere. Dacă n-ar fi Acesta de la Dumnezeu, n-ar putea să facă nimic. Au răspuns și i-au zis: În păcate te-ai născut tot și tu ne înveți pe noi? Și l-au dat afară. A auzit Iisus că l-au dat afară și, găsindu-l, l-a întrebat: Crezi tu în Fiul lui Dumnezeu? El a răspuns și a zis: Dar cine este, Doamne, ca să cred în El? Și a zis Iisus: L-ai și văzut! Cel ce vorbește cu tine, Acela este. Iar el a grăit: Cred, Doamne! Și s-a închinat Lui* (Ioan 9, 1-38).

Fariseii		**Orbul**
Omul acesta	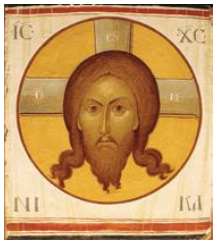	*Cinstitor de Dumnezeu*
.....	*Lumina Lumii*	.....
	.....	

1. Copiază în caiet schema de mai sus și completează numirile atribuite Mântuitorului de El Însuși, de către orb și de către farisei, după model. Care dintre ei L-au văzut mai clar?
2. Cine erau cei care Îl blamau pe Mântuitorul după săvârșirea minunii? De ce crezi că Mântuitorul a înfăptuit minunea sâmbăta și nu în altă zi?

Vindecarea orbului din naștere

DESCOPERĂ

- Caută pe www.bibliaortodoxa.ro fragmentul integral din Evanghelia după Ioan, capitolul 9, în care se istorisește *Minunea vindecării orbului din naștere*.

- Notează în jurnalul personal răspunsul orbului vindecat din finalul relatării minunii și reflectează asupra acestuia.

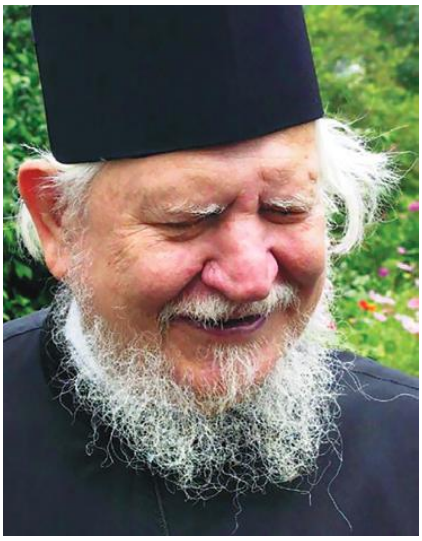

Arhimandritul Teofil Părăian

Om al bucuriei, care răzbate din toate cuvintele sale, părintele a orbit în copilărie, la patru ani, din cauza unei meningite. Fire optimistă, a învățat alfabetul Braille și a devenit un om de mare cultură. Îndrăgea în mod deosebit poeziile monahiei Teodosia (Zorica) Lațcu. După absolvirea facultății, s-a călugărit la Mănăstirea Sâmbăta de Sus, devenind unul dintre cei mai îndrăgiți și plini de har duhovnici români.

Dragoste
(fragment)

Pentru Tine, Doamne, Numai pentru Tine,
Am cules argintul nopților de mai.
Am legat cu cântec zumzet de albine,
Glas de alăută, dulce viers de nai.

Am aprins în suflet tinere văpăi
Străluciri de aur, flăcări de rubine,
Am căutat în noapte luminate căi,
Căre Tine, Doamne, numai către Tine.
(...)
Am cusut din raze râuri de scântei,
Pentru Tine, Doamne, numai pentru Tine.
Ți-am trimis spre ceruri tainică solie,
Dragoste curată, dor nepătimaș.

Monahia Teodosia (Zorica) Lațcu

Valori pentru viață

1. Citește textul, privește imaginile și răspunde cerințelor:

Și va răsări pentru voi, cei care vă temeți de numele Meu, soarele dreptății, cu tămăduire venind în razele lui (Maleahi 3, 20).

• Reconstituie enunțul folosind cuvintele care s-au amestecat în razele soarelui de mai jos.

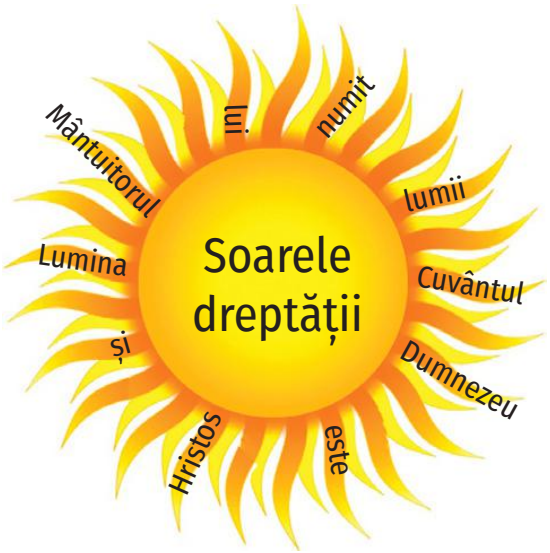

2. Lucrați pe patru echipe. Pornind de la *Minunea vindecării orbului* și de la citatele de mai jos, definiți, cu ajutorul profesorului: orbirea fizică, orbirea sufletească, vederea fizică și vederea sufletească.

Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri (Matei 5, 16).

*Limpede nu vezi decât cu inima. Ochii nu pot să pătrundă în miezul lucrurilor (*Antoine de Saint-Exupéry).

• Pentru fiecare dintre ele enumerați câte două efecte asupra vieții personale și asupra celor din jur.

3. Citește textul de mai jos. Orbirea fizică este un obstacol pentru vederea sufletească? Argumentează.

*Am urmat o școală specială la Cluj, pe care am fost nevoit s-o întrerup doi ani din cauza războiului, apoi am făcut o clasă la o școală specială la Timișoara. Între anii 1943 și 1948, am urmat liceul în Timișoara, liceu pentru văzători. În 1948, mi-am luat bacalaureatul, iar între 1948 și 1952, am urmat Institutul Teologic din Sibiu, unde mi-am luat și licența în Teologie. La Mănăstirea Sâmbăta am venit la 1 aprilie 1953 (*Arhimandritul Teofil Părăian).

• Ce putem face pentru a ne îmbunătăți vederea sufletească? În acest context, ce rol are Biserica, prin Sfintele Taine și Sfânta Scriptură?

Călător prin lume

Iată cum a avut loc minunea convertirii Sfântului Apostol Pavel, prin care Hristos i-a arătat că este Dumnezeu adevărat și *Lumina lumii*. Pe când acesta se numea Saul și mergea spre Damasc pentru a-i prinde pe creștini, a fost orbit de o lumină ca de fulger, în care Mântuitorul i S-a arătat și i-a spus: *Saule, Saule, de ce Mă prigonești? (...) Eu sunt Iisus, pe Care tu Îl prigonești.* Hristos l-a îndrumat pe Saul în cetatea Damasc, unde a fost vindecat de un creștin, pe nume Anania, și a primit botezul, cu numele Pavel. El a dus lumina Evangheliei la multe neamuri, prin călătoriile sale misionare. În Damasc, astăzi capitala Siriei, se păstrează casa Sfântului Anania, o capelă subterană, unde se presupune că a avut loc botezul lui Pavel. Originea ei creștină a fost confirmată de săpăturile arheologice din 1921, când s-au descoperit vestigiile unei biserici bizantine din secolele V-VI.

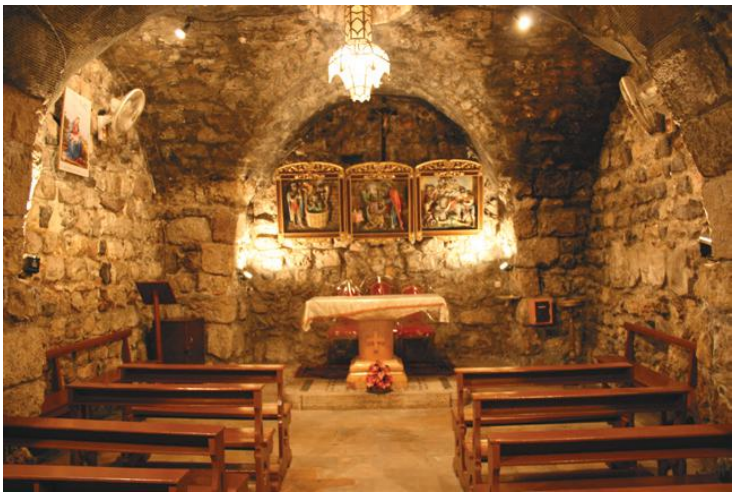

Capela Sfântului Anania (Damasc)

Privește imaginile, citește textul și răspunde:

1. Ce poți spune despre importanța istorică a locului convertirii Sfântului Apostol Pavel?

2. În ce an a fost descoperit cel de-al doilea loc identificat ca fiind Scăldătoarea Siloamului? Ce alte evenimente aveau loc aici și unde mai este menționat acest izvor în Biblie?

Scăldătoarea Siloamului (Israel)

Scăldătoarea Siloamului, cunoscută ca locul în care Mântuitorul Hristos l-a trimis pe orbul din naștere pentru a se curăța și a primi vindecarea, este menționată și în Vechiul Testament de Profetul Isaia. Apa din fântâna aceasta era folosită pentru purificare, ca ritual la Templu, în timpul Sărbătorii evreiești a Corturilor.

În anul 2005, săpăturile arheologice au scos la iveală locul unde Hristos a săvârșit minunea vindecării orbului. Acesta se găsește la aproximativ 50 m de ceea ce inițial s-a considerat a fi locul minunii și care a păstrat denumirea de *Scăldătoarea bizantină*, fiind construită de împărăteasa Evdochia, în secolul al V-lea d.H. Bazinul nou descoperit este mult mai mare și impunător, construcția având în componență trei rânduri a câte cinci trepte care coboară spre interior.

De folos pentru minte și inimă

- Domnul Iisus Hristos este numit în Sfânta Scriptură *Lumina lumii*.
- Iubirea creștină este fundamentul învățăturii de credință lăsate nouă de Fiul lui Dumnezeu.
- Orbul cel vindecat și-a mărturisit credința în Mântuitorul Hristos.

Îndemn pentru suflet

Cuvintele care nu duc mai departe lumina lui Hristos îngroașă întunericul.

Maica Tereza

Repere pentru adolescenți

În toate ne ajută Domnul și în toate ne este de folos; și ca om, și ca Dumnezeu; ca Dumnezeu ne iartă păcatele, iar ca om ne învață să nu mai păcătuim. E de la sine înțeles ca omul să fie iubit de Dumnezeu, pentru că este făptura Lui. Pe toate celelalte le-a făcut prin poruncă, dar pe om l-a făcut cu mâinile Lui și i-a insuflat ceva propriu (Clement Alexandrinul, *Pedagogul).*

Școala din Alexandria (Egipt)

Clement Alexandrinul a trăit în secolele II-III d.H., locul său natal fiind probabil Alexandria sau Atena. Este recunoscut ca un mare filosof și teolog creștin. Înainte de convertirea la creștinism, în căutarea adevărului, a întreprins numeroase călătorii. Ajuns în Egipt, la renumita *Școală din Alexandria*, cea mai veche instituție teologică din primele secole creștine, s-a convertit, devenind dascăl principal al acesteia. Clement Alexandrinul este considerat întemeietorul Școlii din Alexandria.

Anastasia Popescu

Una dintre cele mai importante scrieri ale sale, de o înaltă statură duhovnicească, este intitulată *Pedagogul*. Ea Îl are în centru pe Mântuitorul Hristos, Îndrumătorul și Pedagogul nostru suprem.

În țara noastră, **Anastasia Popescu** a fost un pedagog de o înaltă ținută și o luptătoare pentru valorile credinței creștine. Cunoscută și sub numele de Mama Sica, s-a născut în anul 1911, din părinți evlavioși, tatăl său fiind preot. După absolvirea liceului și a Facultății de Teologie, a predat Religia la facultatea pe care o absolvise. Deoarece în anul 1948 regimul comunist a interzis predarea Religiei în școli, Mama Sica s-a dedicat activităților social-filantropice, ca soră de caritate, îngrijind persoane vârstnice și neajutorate. După Revoluția din 1989 a depus eforturi pentru reintroducerea studierii Religiei în instituțiile de învățământ, înființând chiar o școală cu specific creștin, care în timp a devenit un reper pentru cei ce doreau să regăsească și să-și însușească valorile creștine în școală.

Pentru meritele sale deosebite, Biserica Ortodoxă Română, prin Patriarhul Teoctist, i-a acordat cea mai înaltă distincție, Crucea Patriarhală, și dreptul de a predica în biserică.

Dintre cuvintele rămase de la Mama Sica le reținem pe acestea, care, cu siguranță, ne fac să reflectăm asupra dăruirii adevăratului pedagog, dar și a valorilor pe care acesta trebuie să le insufle elevilor săi: *Dacă pedagogul nu a reușit să-și facă din copil un prieten, atunci pedagogia lui a dat greș. Un educator trebuie permanent să Îl aibă în fața lui pe Mântuitorul.*

Eu sunt o luptătoare pentru adevăr.

URMEAZĂ BINELE

- Ce model de pedagog oferă Mântuitorul?
- Ce valori aduce Religia în școală?

Fișă de activitate pentru proiect

Dumnezeu este iubire

.....

(Copiați fișa; notați aici subtitlul, tema aleasă de voi)

1. **Titlul activității:** **Timp și dincolo de timp: Nașterea Domnului.**
2. **Coordonatorul activității:** profesorul de religie.
3. **Perioada desfășurării:** săptămâna anterioară vacanței de iarnă.
4. **Durata activității:** trei ore.
5. **Grupul țintă:** clasa a VIII-a .....
6. **Parteneri implicați:** profesori de religie, istorie, fizică, educație muzicală, educație plastică.
7. **Obiective:**
   - Să audieze colinde precum: *Mare-i seara*; *În vârfuri la nouă meri*; *Domnuleț și Domn din cer*; fragmente din *Oratoriul bizantin de Crăciun* de Paul Constantinescu; și să caute în ele referiri la Persoanele Sfintei Treimi.
   - Să exprime în forme variate importanța Nașterii celei de-a doua Persoane a Sfintei Treimi la scara istoriei (timp, spațiu) și a creației (natură, oameni, îngeri).
8. **Resurse:**
   - de timp;
   - umane (elevi, profesori, invitați);
   - materiale (colinde, laptop și boxe, materiale de pictură, consumabile).
9. **Descrierea activității:**
   - Dezbatere: Nașterea Domnului, moment unic în spațiul și timpul creației (trei magi, natura, oamenii și îngerii, trecut, prezent, viitor).
   - Elevii se organizează pe ateliere: literar, de artă plastică și muzical, și realizează produse cu concluziile dezbaterii. Cele relevante pot fi prezentate la serbarea de Crăciun.
10. **Rezultate așteptate:**
    - Produse necesare serbării și expoziției pentru Nașterea Domnului.
    - O bună colaborare în echipe, după modelul Sfintei Treimi.
11. **Modalități de evaluare:**
    - Sondaj de opinie, chestionar, jurizarea expoziției.
12. **Rezultate înregistrate:**
    .....
13. **Sugestii, recomandări:**
    .....

Maica Domnului
cu Pruncul Iisus Hristos

Recapitulare

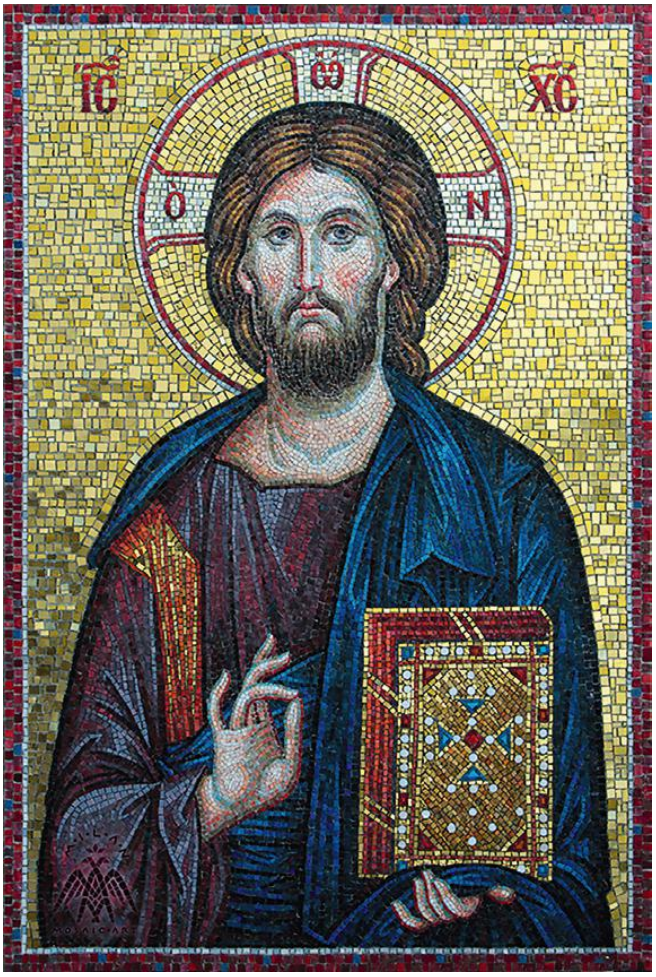

Iisus Hristos Pantocrator

Să ne amintim ce am învățat în acest capitol:

- Sfânta Scriptură sau Biblia a fost scrisă sub inspirația Duhului Sfânt. Este alcătuită din două părți: Vechiul Testament și Noul Testament.
- Domnul Iisus Hristos este numit în Sfânta Scriptură *Dumnezeu Cuvântul* și *Lumina lumii*.
- Prin pildele și învățăturile transmise, mesajul lui Dumnezeu a fost, este și va fi mereu actual pentru credincioși. Sămânța din *Pilda semănătorului* simbolizează Cuvântul lui Dumnezeu.
- Iubirea creștină este fundamentul învățăturii de credință lăsate nouă de Fiul lui Dumnezeu.
- Orbul cel vindecat și-a mărturisit credința în Mântuitorul Hristos.

I. Privește icoana și răspunde:

- Pornind de la numele Mântuitorului, dat de Sfântul Apostol Ioan, *Dumnezeu Cuvântul*, realizează împreună cu colegii o dezbatere care să aibă ca temă: „Ce a vrut să exprime Sfântul Apostol Ioan când L-a numit astfel pe Hristos?”
- Ce carte ne prezintă învățătura transmisă de Domnul Iisus Hristos și cum se traduce denumirea acesteia?

II. Formați patru echipe. Pe baza învățăturilor transmise nouă de *Cuvântul lui Dumnezeu,* alcătuiți patru planșe în care să se regăsească una dintre aceste învățături. Desenați, alături de textul completat, câte un simbol reprezentativ pentru fiecare învățătură.

- Prezentați rezultatul obținut și celorlalte echipe.
- Recapitulați pe echipe modalitățile de a rămâne *pământ roditor, care face rod însutit*.
- Identificați, în lecțiile studiate, valorile pe care ni le insuflă Sfânta Scriptură și numirile care Îl prezintă pe Mântuitorul ca lumină pentru toți oamenii.

III. Amintește-ți versurile studiate la pagina 44:

Am aprins în suflet tinere văpăi
Străluciri de aur, flăcări de rubine,
Am căutat în noapte luminate căi,
Către Tine, Doamne, numai către Tine.
Am cusut din raze râuri de scântei,
Pentru Tine, Doamne, numai pentru Tine.

- Identifică în cuprinsul acestora cuvintele sau expresiile care au legătură cu lumina.
- Organizați o ștafetă pornind de la aceste cuvinte, apoi, după epuizarea lor, găsiți sinonime, până la ultima dintre bănci.
- Alcătuiește oral enunțuri cu trei dintre aceste sinonime.
- Încearcă să rostești strofa de mai sus înlocuind cuvintele respective cu unele dintre sinonime. Ce observi? Cât de importantă este amprenta autorului pentru opera sa?
- Dacă ne raportăm la opera Mântuitorului, din textele studiate, care este amprenta Acestuia?

Evaluare

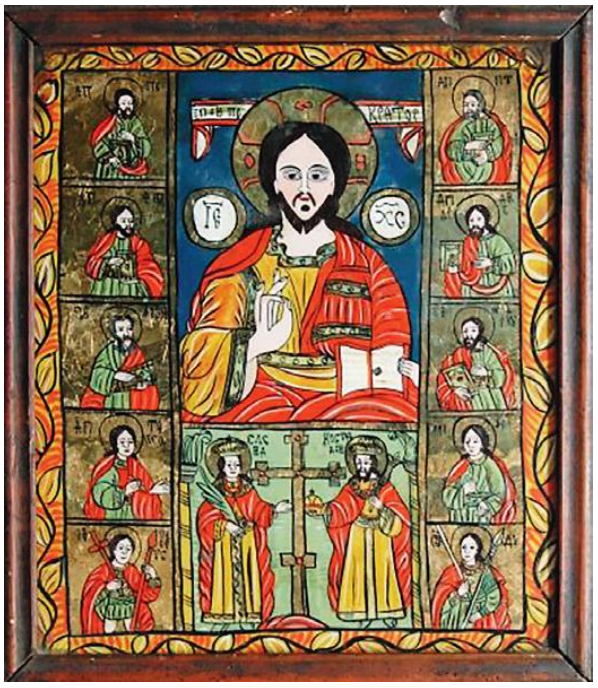

Iisus Hristos Mare Învățător (icoană pe sticlă, Muzeul Țăranului Român, București)

PORTOFOLIU

• Pornind de la textul următor realizează un eseu despre Sfânta Scriptură, Cuvântul lui Dumnezeu, respectând structura învățată la Limba română.

Rostul Sfintei Scripturi e să-i învețe pe oameni cum să ajungă în Cer, nu cum sunt alcătuite cerurile (Galileo Galilei).

• Caută alte imagini cu Scăldătoarea Siloamului și așază-le în portofoliu. Realizează un desen sau o prezentare PowerPoint despre minunile Mântuitorului, cu accent pe cele studiate.

INVESTIGAȚIE

• Realizează în rândul prietenior tăi un sondaj privind cunoașterea învățăturii transmise de Mântuitorul prin pildele rostite și minunile săvârșite. Realizează o diagramă în care să se evidențieze cunoștințele celor intervievați.

• Participă la Sfânta Liturghie. La finalul slujbei realizează un miniinterviu cu persoane din biserică, privind fragmentul sau pericopa din Sfânta Evanghelie care s-a citit la slujbă. Redactează criteriile care au determinat răspunsurile acestora, pe baza întrebărilor.

JURNAL

• Citește cu atenție versetele din Sfânta Scriptură pe care le-ai transcris în jurnalul personal, la fiecare lecție, pentru folos duhovnicesc. Pe baza lor, alcătuiește o cugetare personală privind relația ta cu Mântuitorul Hristos, Dumnezeu Cuvântul.

AUTOEVALUARE

În funcție de ceea ce ți-ai propus să înveți în acest capitol, transcrie și completează în caiet răspunsul la următoarele criterii de autoevaluare a activității tale:

• Am înțeles .....
• M-a impresionat .....
• Am descoperit .....
• Am reținut .....
• Ar fi bine să aplic .....

Punctaj cerințe I-V

0,6 puncte
răspuns corect.

0,3 puncte
răspuns parțial corect.

0 puncte
răspuns incorect.

Punctaj cerință VI

2 puncte
răspuns corect.

1 punct
răspuns parțial corect.

0 puncte
răspuns incorect.

Punctaj cerință VII

3 puncte
respectarea cerințelor.

1,5 puncte
respectarea parțială a cerințelor.

0 puncte
nerespectarea cerințelor.

Se acordă **2 puncte**
din oficiu.

Nota.....

TEST

I. Găsește răspunsul corect:

Sfânta Scriptură este:

a. Scrisă de Mântuitorul.
b. Inspirată de Duhul Sfânt.
c. Scrisă de oameni obișnuiți.

II. Stabilește valoarea de Adevărat (A) sau Fals (F):

a. Mântuitorul este numit în Sfânta Sciptură *Lumina lumii*.
b. Pildele și minunile întăresc învățăturile Domnului Iisus Hristos.
c. Dumnezeu-Cuvântul este Duhul Sfânt.

III. Găsește corespondența potrivită între cele două coloane privind înțelesul pământului în *Pilda semănătorului* din învățătura Mântuitorului:

1. locul pietros	**a.** cei care nu o primesc
2. între spini	**b.** cei care o împlinesc
3. pământ bun	**c.** cei care din cauza greutăților nu o împlinesc
4. pe marginea drumului	**d.** cei care din cauza grijilor nu o împlinesc

IV. De ce minunea vindecării orbului din naștere a avut loc sâmbăta?

V. Completează în textul de mai jos, cuvintele lipsă:

Omul Care Se numește ..... a făcut tină, a uns ..... mei și mi-a zis: Mergi la scăldătoarea ..... și te spală. Deci, ducându-mă și spălându-mă, am ..... (Luca 9, 11).

(Siloam, văzut, Iisus, ochii)

VI. Citește textul de mai jos și răspunde cerințelor:

Lucrarea omului să fie ca un diamant, să strălucească oricum ai întoarce-o (Sfântul Luca al Crimeii).

a. Ce legătură este între diamant și rodul seminței celei bune?
b. Explică în ce mod oamenii pot pune în lucrare învățătura Mântuitorului.

VII. Redactează o compunere, de maximum o pagină, după modelul învățat la Limba română, cu titlul „Iubirea lui Dumnezeu și răspunsul omului", folosind exemple studiate în acest capitol și din viața ta personală.

Poți să te inspiri din citatul următor:

Cu cât mai deplină este iubirea, cu atât mai deplină este cunoștința; cu cât mai fierbinte este iubirea, cu atât mai fierbinte este rugăciunea; cu cât mai desăvârșită este iubirea, cu atât mai sfântă este viața (Sfântul Siluan Athonitul).

III.

Viața creștinului împreună cu semenii

ITO, Sibiu, 2018

1. Libertate și responsabilitate în viață
2. Optimismul și stăruința în viața omului
3. Provocări ale lumii contemporane și atitudinea creștinilor

Repere pentru adolescenți
Fișă de activitate pentru proiect
Recapitulare
Evaluare

Unde este Duhul Domnului, acolo este libertate.

II Corinteni 3, 17

Libertate și responsabilitate în viață

Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți ai Bisericii ne învață că aspirația către libertate ține de ființa omului, fiind sădită de Dumnezeu în noi încă de la creare. Este darul Creatorului pentru om, la fel de valoros ca voința și rațiunea. Dar prin neascultare, omul a fost asaltat de dorința de a avea libertate nelimitată: să facă ce vrea, cum vrea și când vrea, să fie deplin stăpân pe viața sa. Acționând numai conform voinței proprii, fără a-și pune libertatea în slujba lui Dumnezeu, a aproapelui și a întregii creații, omul rămâne în limitele egoismului. Libertatea fără responsabilitate nu aduce roade bune.

Mântuitorul ne transmite că omul cu adevărat liber este cel care cunoaște poruncile Lui și le respectă, *(cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește* – Ioan 14, 21); este cel care nu gândește răul, rabdă, se implică în prevenirea și rezolvarea conflictelor. Dacă reușim să ascultăm glasul lui Dumnezeu din noi, numit de creștini **conștiință morală** sau *Lumina care este în tine* (Matei 6, 23), cum spune Mântuitorul, vom lua deciziile cele mai înțelepte. Conștiința este judecătorul faptelor noastre.

La vârsta adolescenței, noțiunile de libertate și responsabilitate au mai degrabă o dimensiune imediată, telurică. Tânărul de azi este ademenit să-și satisfacă poftele, să trăiască viața, fără a medita la valorile pe care le promovează familia, școala, Biserica sau societatea în general. Asemenea tânărului din *Pilda fiului risipitor*, el aduce argumente precum: sunt mare, pot, reușesc, nu mi-e frică etc. Însă detașarea de valorile familiei, conform experienței fiului risipitor din pildă, se dovedește, adeseori, a fi greșită.

În viață există contexte variate și criterii diverse de alegere a valorilor. Însușirea lor este un proces de lungă durată, care presupune răbdare, lectură, rugăciune; prieteni adevărați și adulți de încredere. O asumare a gesturilor cu maturitate, credință sau conștiință îl poate scuti pe tânăr de multe pericole sau chiar de dependențe. Asumarea este un act de înțelegere și de responsabilizare, de cunoaștere.

Astfel, în spiritualitatea creștină, fără noțiunea de libertate și responsabilitate nu s-ar putea înțelege corect existența răului în lume. De aceea, prin libertate, oamenii au vocația de a înmulți binele în lume și de a o înfrumuseța. Important este să înțelegem că **libertatea și responsabilitatea sunt daruri morale** care își au izvorul în Dumnezeu.

Vocabular

- **conștiință** = sentiment de responsabilitate morală față de propria conduită.
- **teluric** = pământesc.

ÎNȚELEGE TEXTUL

1. Cum poate folosi omul darul libertății primit de la Dumnezeu?
2. Ce legătură este între libertate și responsabilitate? Exemplificați. Ce rol are conștiința?

ATELIER BIBLIC

Citește *Pilda fiului risipitor* din Sfânta Scriptură (Luca 15, 11-32) sau textul adaptat de pe coloana alăturată.

1. În fiecare dintre noi se regăsește un *fiu risipitor* și un *fiu ascultător*.

• Gândește-te la modul în care îți folosești libertatea. Ajută-te de *diagrama Venn* pentru a depista asemănări și deosebiri între tine și cei doi fii, privind însușirile lor pozitive, respectiv negative. Notează-le în schemă. Discutați rezultatele și trageți concluziile cu ajutorul profesorului de religie.

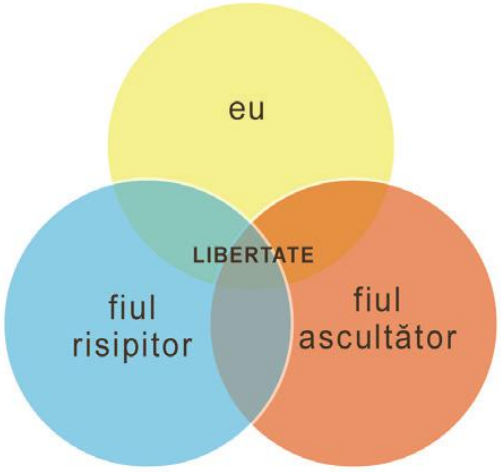

2. Cu ajutorul profesorului, completează oral spațiile libere folosind cuvintele potrivite din paranteză. Vei descoperi simbolurile din pildă:

Tatăl – .....;

Fiul mic – oamenii care risipesc ..... lui Dumnezeu și trăiesc în .....;

Fiul mare – oamenii ..... care împlinesc ..... lui Dumnezeu;

Averea – ....., darurile lui Dumnezeu;

Țara străină – îndepărtarea de Dumnezeu;

Slugile – .....;

Roșcovele – fructe la început dulci și apoi ....., asemenea păcatului.

(îngerii, darurile, Dumnezeu, păcate, poruncile, ascultători, talanții, amare)

Pilda fiului risipitor

Un om avea doi fii. Cel mai tânăr a cerut de la tatăl său partea de avere și a plecat într-o țară îndepărtată. Acolo s-a distrat fără măsură, cheltuind toți banii. A fost nevoit să îngrijească porcii unui locuitor al acelei țări. Atunci și-a adus aminte de tatăl lui și a hotărât să se întoarcă acasă și să-și ceară iertare pentru cele ce făcuse. Știa că nu mai merita să fie tratat ca un fiu.

Tatăl său, bucurându-se, a poruncit slugilor să-l îmbrace cu hainele cele mai scumpe și să pregătească un mare ospăț în cinstea întoarcerii fiului său pierdut.

Fiul cel mare s-a mâniat când a auzit dorința tatălui, căruia îi slujise și nu-i încălcase porunca niciodată. Dar tatăl, înțelegându-l, i-a explicat cu multă înțelepciune că tot ce are el este și al lui și că trebuia să se bucure pentru fratele lui care *mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat*.

DESCOPERĂ

• Vizionează pe youtube filmul *30 de ani de democrație.*

• Caută în *Pilda fiului risipitor* un verset reprezentativ pentru tine. Notează-l în jurnalul personal și reflectează de ce l-ai ales.

Sfânta Treime

Forţa şi determinarea ta nu au vârstă. Spiritul tău este cel care îndepărtează pânzele de păianjen. Dincolo de orice punct de sosire e unul de plecare. Dincolo de orice reuşită e o altă încercare (…) mergi mai departe atunci când toţi se aşteaptă să renunţi. Nu lăsa să se tocească tăria pe care o ai în tine. Fă astfel ca în loc de milă să impui respect. Când nu mai poţi să alergi, ia-o la trap. Când nu poţi nici asta, ia-o la pas. Când nu poţi să mergi, ia bastonul. Însă nu te opri niciodată.

Maica Tereza

Ascultă dar glasul Domnului Dumnezeului tău şi plineşte toate poruncile Lui şi hotărârile Lui.

Deuteronom 27,10

Multe sunt sfaturile aproapelui spre ceea ce este de folos; dar nimănui nimic nu i se potriveşte aşa de mult ca judecata conştiinţei sale.

Sfântul Marcu Ascetul

Valori pentru viață

1. Citește textul scris de Maica Tereza. Pot fi valabile aceste sfaturi pentru un adolescent? Fiecare propoziție poate fi un îndemn la libertatea de a acționa și poate da un sens vieții.

• Cât de bine te cunoști pe tine? Dar pe cei din jur? Poți aplica *Fereastra lui Johari* (test de autocunoaștere folosit în psihologie), după modelul de mai jos. Lucrați în echipe de câte trei. Fiecare va avea trei fișe cu adjective care denumesc calități. Inițial, va încercui, pe fișa sa, 5-10 adjective care descriu calități proprii. Apoi va proceda la fel pentru cei doi colegi, alegând calități ale lor. În final, fiecare va avea trei fișe: a sa și ale celor doi colegi. Treceți în schema de mai jos rezultatele astfel:

Arena: adjective comune celor trei fișe. Ele arată ce știi tu despre tine și știu și ceilalți. Este zona în care se realizează comunicarea.

Unghiul mort: adjective despre tine, din listele colegilor care nu se regăsesc în lista ta. Ele arată ce nu știi despre tine, dar ceilalți știu.

Fațada: adjective din lista ta care nu se regăsesc în listele colegilor. Ele arată ce știi despre tine, dar ceilalți nu știu.

Necunoscutul: adjective rămase neîncercuite. Ele arată ce nu știi tu despre tine și nici ceilalți nu știu.

2. Realizează în caiet un desen cu un munte. Adaugă pe panta muntelui criterii de alegere a profesiei și a drumului în viață. În stabilirea acestora te poți folosi și de următoarele proverbe:

Orice fel de meserie, nu e rău omul să știe.
Nu lăsa pe mâine ce poți face azi.
Meseria e brățară de aur.
Cine se scoală de dimineață departe ajunge.

3. Enumeră cel puțin trei dependențe cu care se confruntă adolescenții. Lucrați pe echipe, câte una pentru fiecare dependență, pornind de la textul: *Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate îmi sunt de folos.* (I Corinteni 6, 12).

• Poți găsi un sinonim pentru prima parte a afirmației? Dar pentru a doua?

• Citește textele alăturate. Există o legătură între comportament și alegerea prietenilor? Identifică criterii de alegere a prietenilor astfel încât să eviți dependențele.

Călător prin lume

Fericitul Augustin ne face cunoscută o poruncă: *Iubește și fă ce vrei! Dacă păstrezi tăcerea, să fie din iubire; dacă strigi, să fie din iubire; dacă îndrepți, îndreaptă din iubire; dacă ierți, iartă din iubire.* Aceasta este libertatea în sensul ei creștin. Așa au înțeles-o și strămoșii noștri, care s-au jertfit pentru apărarea patriei și pentru păstrarea credinței strămoșești. Revoluția de la 1848 a reprezentat o etapă în cursul istoriei, în care ideea de libertate a fost în centrul manifestărilor. Prima adunare națională a românilor din Transilvania s-a desfășurat la Blaj, pe locul care a păstrat până astăzi denumirea de Câmpia Libertății. 11 ani mai târziu, la 24 ianuarie 1859, Unirea Principatelor a fost însuflețită de *Hora Unirii*, pe versurile poetului Vasile Alecsandri. Fiecare generație este chemată să fie responsabilă față de ceea ce a moștenit.

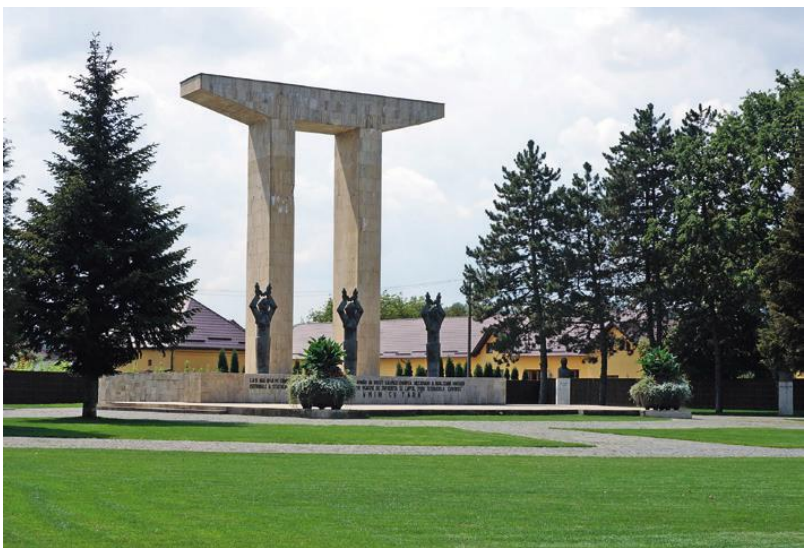

Câmpia Libertății din Blaj, amenajată în cinstea celor comemorați

Privește imaginile, citește textele și răspunde:

1. Cum poate fi înțeleasă azi libertatea definită de Fericitul Augustin?
2. Găsește asemănări între principiile promovate de familia ta și valorile poporului român. Cunoști valorile poporului tău?

Statuia Libertății situată în portul orașului New York îi salută pe toți cei care ajung în țară, amintind că libertatea este foarte importantă pentru viața omului. Fără ea omul ar fi sclavul propriilor porniri sau sclavul celor din jur. În absența ei, celelalte daruri primite de la Dumnezeu nu ar mai putea fi exercitate.

Realizată de sculptorul Frédéric August Bartholdi (1824-1904), statuia este un cadou făcut Statelor Unite de către francezi și a avut ca motiv de inspirație Colosul din Rodos.

Coroana de pe capul zeiței are șapte raze care reprezintă cele șapte continente și mări.

- Audiază cântecele *Hora Unirii* și *Hai, să-ntindem hora mare*.

De folos pentru minte și inimă

- Conștiința este glasul lui Dumnezeu în om.
- Poruncile lui Dumnezeu asumate în viața personală, de familie și în societate sunt cele care ne fac liberi.
- Libertatea și responsabilitatea sunt daruri morale care își au izvorul în Dumnezeu.

Îndemn pentru suflet

Libertatea omului e partea divină din el.

Petre Țuțea

Îndrăzniți. Eu am biruit lumea.

Ioan 16, 33

Optimismul și stăruința în viața omului

Bucuria este un aspect fundamental al vieții creștine. Din ea izvorăște optimismul, care ne motivează spre ceea ce vrem să realizăm. Atunci când înfăptuim toate acestea în Duhul lui Dumnezeu, ceea ce ni se părea a fi greu începe să devină mai ușor. Sfânta Scriptură, prin exemple precum **Dreptul Iov** și Sfinții Părinți, ne învață cât de important este să rămânem statornici în drumul ales, atunci când acesta ne călăuzește spre fapte bune și ne împlinește viața. Întâlnim stăruința în viața de zi cu zi. Încă de mici, doar prin perseverență putem ajunge să scriem sau să citim; în adolescență strădaniile noastre se concretizează în atingerea scopurilor pe care ni le-am propus; astfel, mai târziu, reușim prin muncă și tenacitate să păstrăm ceea ce am dobândit în tinerețe.

Sfântul Nicolae Velimirovici, referindu-se la **stăruință**, ne spune: *Soldatul stăruitor câștigă bătălia; meșteșugarul stăruitor își desăvârșește iscusința; negustorul stăruitor se îmbogățește; un preot stăruitor își aduce pe calea cea dreaptă enoriașii; un rugător ajunge, prin stăruință, la sfințenie; un artist stăruitor arată frumusețea lumii; un savant stăruitor descoperă legile firii. Nici cel mai isteț copil n-are să învețe vreodată să scrie dacă nu deprinde scrisul prin stăruință; și poate să aibă cineva cea mai frumoasă voce din lume, n-are să ajungă un bun cântăreț dacă nu exersează.*

Optimismul ne este, de fiecare dată, un prieten de nădejde în fața provocărilor. Atunci când suntem influențați spre căi greșite, numai cu ajutorul lui Dumnezeu, al familiei sau al prietenilor reușim să ne îndepărtăm de capcanele care ni se deschid. Există tot mai multe contexte în care, pierzându-ne orientarea, pierdem mult mai mult. **Rugăciunea** puternică, a noastră și a celor dragi, ne ajută să creștem spiritual, să ne îmbogățim duhovnicește.

Pentru viața de elev cea mai importantă manifestare a **perseverenței** este cea **în învățare**. Ea ne ajută să ne urmăm visurile, fie că dorim să ne axăm pe un domeniu tehnic, filologic, să urmăm o carieră sportivă sau artistică. Dacă ne însușim temeinic noțiunile, vom împlini mai ușor ceea ce ne-am propus. În tot acest drum anevoios, să nu uităm să ne îmbogățim inima și sufletul, cultivând ceea ce părinții și Dumnezeu ne-au învățat și îndrumat.

Perseverența este singura faptă bună de care nu se îndoiește nimeni. Dar stăruința aceasta în lucrare e doar o școală a stăruinței pe tărâm duhovnicesc ne spune tot Sfântul Nicolae Velimirovici.

VOCABULAR

- **stăruință** = perseverență, străduință.

ÎNȚELEGE TEXTUL

1. Cum ne ajută optimismul și stăruința să împlinim ceea ce dorim?
2. Care sunt căile de depășire a provocărilor apărute în viață?

ATELIER BIBLIC

Sfânta Scriptură ne dezvăluie, alături de cugetări despre bucurie, în raport cu întreaga creație, multe exemple de stăruință. Astfel, vedem câtă stăruință în credință a avut Avraam, în smerenie Iacov, în pocăință David sau în răbdare Iov.

Citește textele, privește icoana și răspunde cerințelor:

Prin credință, Avraam, când a fost chemat, a ascultat și a ieșit la locul pe care era să-l ia spre moștenire și a ieșit neștiind încotro merge! (Evrei 11, 8).

Apoi Iacov a zis: (...) „nu sunt vrednic de toate îndurările Tale și de toate binefacerile ce mi-ai arătat mie, robului Tău” (Facerea 32, 9-10).

Dă-mi mie bucuria mântuirii Tale și cu duh stăpânitor mă întărește (Psalmi 50, 13).

Că m-ai veselit, Doamne, întru făpturile Tale și întru lucrurile mâinilor Tale mă voi bucura (Psalmi 91, 4).

Iată, noi fericim pe cei ce au răbdat: ați auzit de răbdarea lui Iov (Iacov 5, 11).

Am văzut toate aceste lucruri și mi-am sârguit inima mea spre tot lucrul care se face sub soare (Ecclesiastul 8, 9).

Și am ridicat în slăvi veselia, căci nu este nimic mai bun pentru om sub soare (Ecclesiastul 8, 15).

1. Asociază oral citatele din Sfânta Scriptură cu virtuțile marcate pe desen, ținând cont de manifestarea stăruinței la persoanele amintite. Ce cunoști despre viața acestora? Ce alte exemple din Sfânta Scriptură arată valoarea stăruinței?
2. Alcătuiește un text din care să reiasă legătura dintre virtuțile de pe frunzele trifoiului și cea de la baza acestuia.

Dreptul Iov

În Vechiul Testament ne este relatată viața Dreptului Iov. El a rămas un personaj reprezentativ pentru credința sa statornică și perseverența în îndeplinirea Cuvântului lui Dumnezeu. Deși a trecut prin numeroase încercări ale vieții, nu și-a pierdut optimismul, adică nădejdea că va veni clipa în care să se poată bucura pe deplin de viață, alături de cei dragi, în armonie și bunăstare. Acest moment a venit, iar Dreptul Iov și-a mărturisit, încă o dată, credința puternică dând slavă și mulțumind Domnului pentru toate.

DESCOPERĂ

- Vizionează pe youtube documentarul *Dumnezeul minunilor* și descoperă câte capacități de regenerare are corpul omenesc.

https://www.youtube.com/watch?v=a3x4ObnpRcM

- Transcrie în jurnalul personal unul dintre versetele care îți inspiră cel mai bine optimismul sau stăruința.

Părintele Rafail Noica, unul dintre cei mai mari duhovnici români, este fiul filosofului Constantin Noica. Deși viața lui a fost presărată cu multe obstacole, niciodată nu și-a pierdut optimismul. Încă de mic, în perioada regimului totalitar comunist, a plecat din țară cu mama, de origine britanică, și sora sa. Tatăl său a fost arestat politic, alături de alți mari intelectuali ai vremii, având apoi domiciliu forțat.

În anul 1965, părintele Rafail Noica a devenit călugăr, la Mănăstirea Sfântul Ioan Botezătorul din Essex (Marea Britanie), sub îndrumarea părintelui său duhovnic, Sofronie Saharov, starețul mănăstirii și viitorul Sfânt Sofronie de la Essex.

Părintele Rafail Noica a moștenit de la duhovnicul său dragostea pentru toate viețuitoarele. Din 1993 s-a întors în România.

Fiecare suflet este un alt aspect al chipului lui Dumnezeu care nu a mai fost niciodată în istorie și în toată creația și niciodată nu va mai fi. Și asta are de-a face cu măreția fiecărui om.

Părintele Rafail Noica

Valori pentru viață

1. Privește imaginile, citește textele și răspunde cerințelor:

De când a ieșit din închisoare, din '68, tata ne-a vizitat însă în Anglia de trei ori și, în felul nostru, ne-am înțeles din ce în ce mai bine până când, în '85 sau '86 cred, când a venit ultima oară, ne-am despărțit într-o înțelegere adâncă, într-o armonie adâncă, pe care nu o puteam exprima în cuvinte, fiindcă altul era limbajul lui, altul al meu. Dar simțeam pe dedesubt un alt curent care ne unea și, într-un fel, simțeam în chemarea mea o moștenire de la tata. Poate simțea și el, după cum s-a și exprimat, o împlinire a lui prin fiul său, care a venit la altă filosofie, la altă cultură (Părintele Rafail Noica).

- Ce valori i-a insuflat tatăl său părintelui Rafail? L-au ajutat acestea în viața de călugăr, pe care a ales-o mai târziu?
- Descoperă două exemple de atitudini ale monahului Rafail prin care tatăl său s-a simțit mulțumit. Notează-le în caiet. Tu ce bucurii le faci părinților tăi?

2. Câteodată, un rol semnificativ în păstrarea unei atitudini optimiste îl au și animalele de companie. Ele ne destind și ne feresc de singurătate. Numeroși sfinți au trăit în armonie cu viețuitoarele, cum ar fi Sfântul Gherasim cu leul sau Sfântul Serafim din Sarov cu ursul. Sfântul Modest, ocrotitorul animalelor domestice, a cărui sărbătoare este la 18 decembrie, a marcat în tradiția populară și sărbătoarea vitelor, zi în care acestea nu erau puse la muncă

- Cunoști povestiri în care aceste minunate făpturi ne înveselesc viața, ne ajută să depășim momente dificile sau chiar ne salvează din diferite situații? Dă câteva exemple.
- Amintește-ți, din clasele anterioare, în ce a constat armonia cu viețuitoarele, la următoarele personaje biblice: Adam, Noe sau Sfântul Ilie.

Călător prin lume

Nick Vujicic, australian de origine sârbă, este un remarcabil exemplu pentru noi toți. Deși s-a născut cu o afecțiune rară, care presupune lipsa membrelor, este de un optimism debordant. Mărturisește că a trecut și prin perioade de deznădejde, dar de fiecare dată s-a ridicat, devenind mai puternic. Cu o perseverență și credință de netăgăduit, a reușit ceea ce mulți dintre noi nici nu am putea visa: călărește, face surfing, joacă fotbal sau golf, înoată etc. A urmat cursurile Universității Griffin din Logan, Australia, obținând o dublă specializare, în contabilitate și planificare financiară. Astăzi, prin intermediul fundației create, ajută școli din țările subdezvoltate, sprijinind și construirea de spitale sau orfelinate. Are nenumărate conferințe la activ, în fața a peste un milion de oameni, de pe tot globul, printre care și în țara noastră, iar cărțile sale se vând în milioane de exemplare.

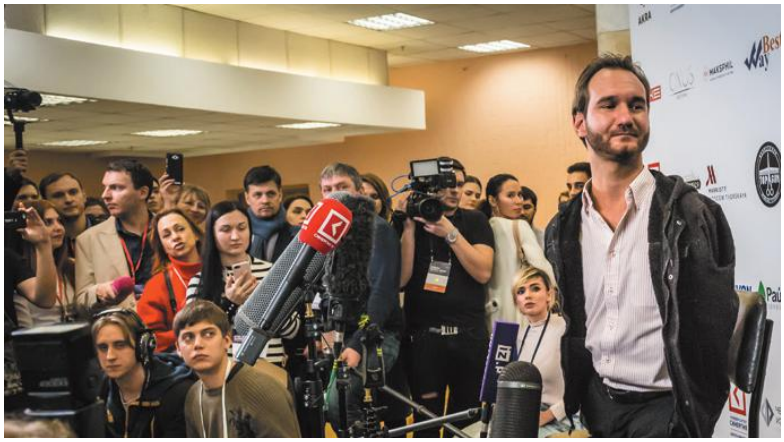

Nick Vujicic în timpul unei conferințe motivaționale (Moscova, 2017)

Privește imaginile, citește textele și răspunde:

1. Ce calități l-au ajutat pe Nick Vujicic să își depășească limitele? Cunoști și alte exemple?
2. Ce valoare are voluntariatul în cultivarea optimismului la adolescenți?

De folos pentru minte și inimă

- Sfânta Scriptură oferă modele de optimism și perseverență în devenirea spirituală.
- Optimismul și stăruința sunt prieteni de nădejde în fața provocărilor.
- Perseverența și continuitatea în învățare ajută tinerii în împlinirea vocației.

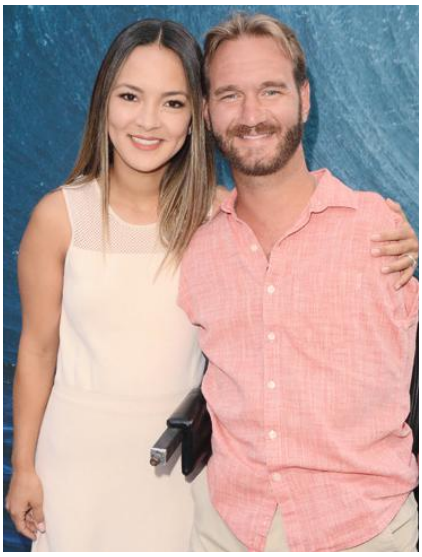

Nick Vujicic și soția sa

Știu sigur că Dumnezeu nu face greșeli, însă face minuni. Eu sunt una dintre ele. Și tu la fel.

Eu, pur si simplu, iubesc viața! Eu sunt fericit! Mulți oameni mă întreabă cum pot să zâmbesc așa de mult. Scopul meu în viață este să fiu independent, iar visul meu este să trăiesc o viață normală din plin. Ca să depășești un obstacol, trebuie să realizezi unde te afli și să te vezi depășind acele piedici focalizându-te pe lucruri pozitive și folosind la maximum abilitățile. Abilitatea este ceea ce sunteți capabil să faceți. Motivația determină ce faceți. Atitudinea determină cât de bine o faceți.

Nu trebuie să credem că fericirea va veni atunci când vom avea un obiect sau vom reuși un lucru. Fericirea este cu noi mereu.

Nick Vujicic

Îndemn pentru suflet

Cel ce se încrede în Domnul este fericit.

Pildele lui Solomon 16, 20

Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă.

Matei 6, 33

Provocări ale lumii contemporane și atitudinea creștinilor

Creștinismul s-a confruntat de-a lungul istoriei cu diverse **provocări**, generate de folosirea libertății în afara Iubirii și a Adevărului. Evoluția lumii a dat naștere la abordări diferite de viziunea creștină: în plan spiritual prin apariția secularizării; în plan social prin amplificarea individualismului; în plan economic prin dezvoltarea tehnologiei, care pe lângă unele efecte pozitive, a dus la exagerarea confortului și însingurarea omului.

În fața acestor provocări, generatoare de conflicte, Hristos ne este alături. El însuși a biruit răul din lume, păcatul și moartea: *Acestea vi le-am grăit, ca întru Mine pace să aveți. În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea* (Ioan 16, 33).

Înțelegerea și practicarea credinței într-un mod individualist în afara Bisericii; violența, munca și dorința exagerată de a avea putere și bani; distracția efemeră, jocurile de noroc, consumul de droguri și alcool, separarea familiei sau abandonul școlar pervertesc frumosul din om. Cei mai afectați de aceste probleme sunt tinerii, care se lasă foarte ușor seduși de plăcerile lumii, de pseudovalori. În fața schimbării mentalității umane, statutul de *persoană,* creată după chipul și spre asemănarea cu Dumnezeu, îl ajută pe om să nu devină un *individ* manipulat de atracțiile timpului său. Oricât de greu îi va fi, există **nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu**: *Și iată Eu voi fi cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacurilor* (Matei 28, 20).

Pentru ca aceste fenomene să nu ia amploare, este foarte importantă **educația religioasă** în familie, în școală și în biserică prin cateheze. Virtuțile creștine se pot deprinde prin implicarea în **activități de voluntariat**, unde tinerii învață ce înseamnă iubirea creștină sau se bucură de o altfel de comuniune participând la pelerinaje. Un exemplu de **manifestare a iubirii** față de aproapele îl desprindem din *Pilda samarineanului milostiv* în care acesta se implică necondiționat în salvarea aproapelui său, chiar dacă era de alt neam. Barierele etnice și de credință sunt depășite. El se manifestă cu respect și cu grijă față de cel aflat în suferință. Alege să accepte provocarea de a salva o viață.

Samarineanul milostiv Îl reprezintă pe Hristos, modelul desăvârșit al creștinilor dintotdeauna.

Vocabular

- **efemer** = trecător.
- **secularizare** = laicizare, separarea Bisericii de stat.

ÎNȚELEGE TEXTUL

1. Cu ce provocări se confruntă creștinismul astăzi?
2. Cum ar trebui să se implice creștinii pentru a răspunde acestor provocări?

ATELIER BIBLIC

Citește cu atenție textul de mai jos și răspunde cerințelor:

Un tânăr, învățător de lege, interesat de condiția moștenirii vieții veșnice, a avut un dialog cu Mântuitorul cu privire la iubirea față de aproapele. Pentru a înțelege mai bine, tânărul L-a întrebat: *Cine este aproapele meu?* Iar Mântuitorul a răspuns, prin *Pilda samarineanului milostiv:*

Un om cobora de la Ierusalim la Ierihon și a căzut între tâlhari, care, după ce l-au dezbrăcat și l-au rănit, au plecat, lăsându-l aproape mort. Din întâmplare un preot cobora pe calea aceea și, văzându-l, a trecut pe alături. De asemenea și un levit, ajungând în acel loc și văzând, a trecut pe alături. Iar un samarinean, mergând pe cale, a venit la el și, văzându-l, i s-a făcut milă. Și apropiindu-se, i-a legat rănile, turnând pe ele untdelemn și vin și, punându-l pe dobitocul său, l-a dus la o casă de oaspeți și a purtat grijă de el. Iar a doua zi, scoțând doi dinari, i-a dat gazdei și a zis: Ai grijă de el și ce vei mai cheltui eu, când mă voi întoarce, îți voi da. Care dintre aceștia trei ți se pare că a fost aproapele celui căzut între tâlhari? Iar el a zis: Cel care a făcut milă cu el. Și Iisus i-a zis: Mergi și fă și tu asemenea (Luca 10, 25-37).

1. Pentru cine a constituit o provocare persoana rănită? Compară cu o întâmplare din viața ta în care relația cu colegii, cu prietenii sau cu cei apropiați ar putea fi reevaluată. Ce motive ai avea să faci acest lucru? Notează-le în caiet.
2. Copiază pe două coloane cuvintele colorate diferit din șirurile A și B. Cu ajutorul profesorului, identifică simbolistica pildei, realizând corespondența dintre acestea.

A: omul rănit, untdelemn și vin, samarineanul, tâlharii, gazda, doi dinari, drumul de la Ierusalim la Ierihon, rănile, casa de oaspeți, vindecarea, preotul și levitul, *Mergi și fă și tu asemenea, Când mă voi întoarce, îți voi da.*

B: Sfintele Taine, duhurile rele, patimile, urmările păcatelor, căderea din Rai, Hristos, neamul omenesc căzut în păcate și patimi, lucrarea filantropică, Vechiul și Noul Testament, Legea și prorocii Vechiului Testament, a doua venire a Domnului, Biserica, preoții, iertarea păcatelor.

Israel

DESCOPERĂ

- Caută pe internet forme de manifestare a iubirii milostive din viața Bisericii: cămine pentru copii, cantine pentru săraci, case de bătrâni etc.

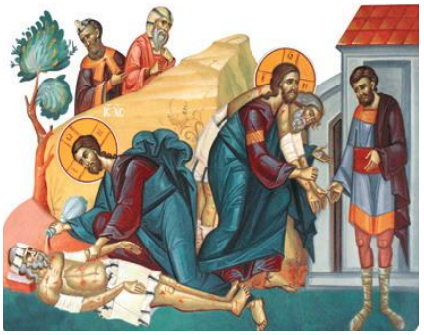

Pilda Samarineanului milostiv

- Transcrie în jurnalul personal un verset din pildă important pentru tine. Analizează și alte comportamente în acord/dezacord cu porunca iubirii aproapelui, evidențiind respectul pentru diversitatea religioasă.

Acum deci lepădați și voi toate acestea: mânia, iuțimea, răutatea, defăimarea, cuvântul de rușine din gura voastră. Nu vă mințiți unul pe altul (...) Îmbrăcați-vă, dar, ca aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și prea iubiți, cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blândețe, cu îndelungă-răbdare, îngăduindu-vă unii pe alții și iertând unii altora, dacă are cineva vreo plângere împotriva cuiva; după cum și Hristos v-a iertat vouă, așa să iertați și voi. Iar peste toate acestea, îmbrăcați-vă întru dragoste, care este legătura desăvârșirii. Și pacea lui Hristos, întru care ați fost chemați, ca să fiți un singur trup, să stăpânească în inimile voastre; și fiți mulțumitori.

(...) Orice ați face, cu cuvântul sau cu lucrul, toate să le faceți în numele Domnului Iisus și prin El să mulțumiți lui Dumnezeu-Tatăl.

Coloseni 3, 8-17

Toate să le încercați; țineți ce este bine.

I Tesaloniceni 5, 21

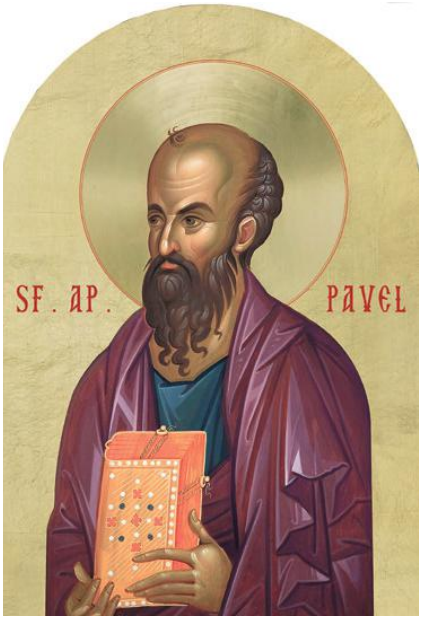

Sfântul Apostol Pavel

Valori pentru viață

1. Una dintre provocările adolescenților de astăzi este fenomenul *bullying*. Îl poți recunoaște în următoarele situații:

experimentezi	despre
ești lovit, împins	cum arăți
ești bârfit	greutate
ești pus în încurcătură	rezultate la școală
ți se atacă valorile și opiniile	familie
îți sunt îndepărtați prietenii	cum lucrezi
ești intimidat	dizabilități
ți se pun mesaje urâte pe net	haine
nu ți se răspunde sau ți se răspunde urât, direct sau la telefon	boli
ți se pun porecle	modă

• Identifică în textele scripturistice alăturate sfaturile oferite de Sfântul Apostol Pavel care te pot ajuta în prevenirea și combaterea acestui fenomen. Care sunt foloasele iertării?

2. Deoarece fenomenul *bullying* provoacă problemele emoționale, sociale sau de comportament, Parlamentul României a adoptat în anul 2019 Legea anti-*bullying*, care definește, previne și interzice violența psihologică, iar Organizația Salvați Copiii a lansat campania națională de conștientizare „Alege să te opui *bullying*-ului!"

Cum să faci față *bullying*-ului în școală

• Identifică în desen etapele prevenirii și rezolvării conflictelor.

• Elaborează un pliant sau poster având ca temă implicarea tinerilor în ameliorarea provocărilor contemporane.

Călător prin lume

Premiul Nobel pentru Pace a fost instituit pentru a recompensa personalitățile sau instituțiile care au avut o implicare remarcabilă în prevenirea conflictelor și menținerea păcii. În lumea de astăzi, care se confruntă cu multe conflicte de natură politică, rasială, chiar religioasă, eforturile pentru menținerea păcii sunt mai necesare ca oricând. Printre laureații acestui premiu, se numără și două organizații care pun în practică valorile morale desprinse din *Pilda samarineanului milostiv*: Médecins Sans Frontières și Comitetul Internațional al Crucii Roșii. O altă provocare majoră a lumii contemporane este migrația, generată, de cele mai multe ori, de sărăcie sau de dorința unui trai mai bun.

În țara noastră, Biserica Ortodoxă Română s-a implicat permanent pentru îmbunătățirea condițiilor de trai, prin programe social-filantropice, ca de exemplu programul *Alege școala*. Acesta s-a concretizat în reducerea abandonului școlar, mai ales în medii defavorizate.

Privește imaginile, citește textele și răspunde:

1. Enumeră problemele lumii contemporane. Ce personalități sau instituții s-au implicat în soluționarea acestora?

2. Cum a apărat și promovat adolescenta Malala Yousafzai valorile în care a crezut? Care este rolul unui creștin în acest context?

De folos pentru minte și inimă

- Provocările lumii contemporane pot fi depășite prin implicarea constantă a creștinilor.
- Combaterea conflictelor și a altor fenomene actuale se poate realiza prin practicarea virtuților.
- Modelarea comportamentului tinerilor se bazează pe exemplul Mântuitorului Hristos.

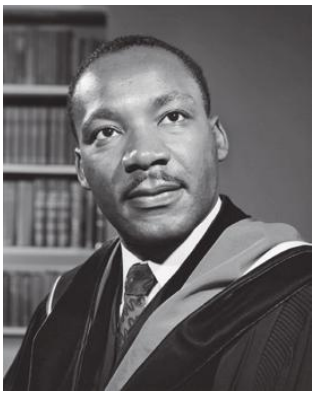

Martin Luther King (1929-1968)

Laureat al Premiului Nobel pentru Pace în anul 1964, a luptat împotriva discriminării și a militat pentru drepturile civile ale populației de culoare din SUA. Discursul său cel mai cunoscut a fost *I have a dream* (28 august 1963).

Malala Yousafzai

Laureată a Premiului Nobel pentru Pace în 2014, la vârsta de 17 ani. De origine pakistaneză, Malala a luptat din adolescență împotriva discriminării femeilor și asupririi copiilor și pentru drepturile lor la educație. Nu a renunțat la învățătură, deși a fost rănită în timp ce parcurgea drumul spre școală prin zona de război.

Îndemn pentru suflet

Îmbrăcați-vă întru dragoste, care este legătura desăvârșirii.

Sfântul Apostol Pavel

Repere pentru adolescenți

De aceea și noi, având împrejurul nostru atâta nor de mărturii, să lepădăm orice povară și păcatul ce grabnic ne împresoară și să alergăm cu stăruință în lupta care ne stă înainte (Evrei 12,1).

În lupta duhovnicească a omului de a se ridica din felurite căderi și greșeli este nevoie de credință, discernământ, perseverență, răbdare și optimism. Aceste virtuți se dobândesc prin practică, încercările și provocările vieții fiind cele care ne oferă prilejul de a le pune în lucrare. Iată câteva exemple.

Sfântul Petru Damaschinul a fost un călugăr învățat care a devenit, pentru vrednicia, smerenia și înțelepciunea sa, episcop în Damasc, în cea de-a doua jumătate a secolului al VIII-lea. Trăia în sărăcie, dar căuta mereu să citească din cuvintele Sfintei Scripturi și ale Sfinților Părinți. Având rugăciunea de toată vremea, a găsit puterea de a apăra credința creștină în fața Islamului și a ereziilor. Pentru a nu mai putea vorbi, i s-a tăiat limba și a fost exilat, dar el a continuat să îndrepte oamenii spre credință. În suferințele sale, plin de răbdare, curaj și nădejde, a continuat cu perseverență predicarea Evangheliei. Și-a încheiat viața ca martir, fiind prăznuit la 9 februarie.

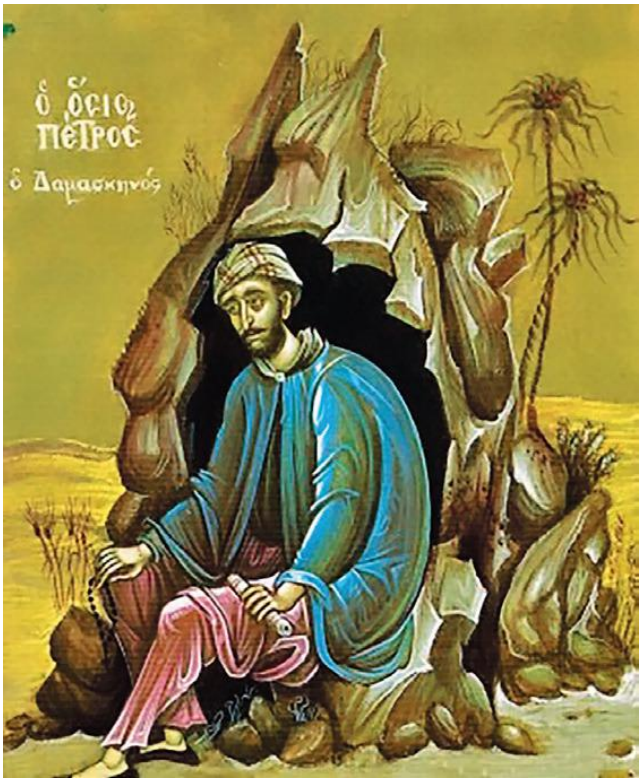

Sfântul Petru Damaschinul

De la Sfântul Petru Damaschinul au rămas două scrieri ce se găsesc în *Filocalie*, în care a adunat învățăturile sfinților de până la el privind practica vieții duhovnicești. Astfel, omul este chemat să lupte și să își cultive discernământul, apelând la cei cunoscători în cele ale sufletului omenesc.

Iată ce aflăm din acestea despre perseverența în dobândirea virtuților:

Să nu ne grăbim și să nu ne obosim, ci pururea să punem din nou început.

Ai căzut, ridică-te! Ai căzut iarăși, ridică-te iarăși! *Numai pe Doctorul tău să nu-L părăsești, căci atunci vei fi osândit de deznădejde mai rău decât un sinucigaș. Stăruie pe lângă El, și El își va face milă cu tine fie prin întoarcerea ta, fie prin încercare, fie prin altă faptă a purtării Sale de grijă, fără să știi tu.*

(...) De aceea, pentru tot lucrul bun trebuie să întrebe omul, ca Sfântul Antonie, nu pe oricine se nimerește, ci pe cei ce au darul deosebirii, ca nu cumva cei întrebați, fiind necercați (lipsiți de experiență), *să cadă amândoi în groapă, după pilda Evangheliei (Matei 15, 14). Pentru că fără dreapta socoteală nu se face nici un lucru bun, chiar dacă li se pare celor neștiutori că e bun, fie pentru că se face nelavreme și fără să fie de trebuință, fie că nu se ține seama de măsura lucrului sau de tăria omului, sau de cunoștința lui și de alte multe. Iar cel ce are darul deosebirii l-a primit prin smerita cugetare. De aceea toate le cunoaște după har și la vremea sa vine la puterea străvederii.*

Sfântul Petru Damaschinul, *Filocalia V*

Tinerii și adulții își imaginează diferit adevărata fericire, în funcție de aspirațiile pe care le are fiecare. Unii doresc bani, putere, bogăție, un statut social, alții doresc celebritate, notorietate, frumusețe sau să experimenteze plăcerile vieții. Adevărata fericire însă nu o poți obține *prin satisfacerea poftelor personale, ci prin fidelitatea arătată unui scop demn de prețuire*, afirma scriitoarea americană Helen Keller.

Patru prieteni, trei dintre ei cântăreți de rap – **Stelian Crăciun**, alias Cedry2k, **Dragoș Tudorache,** cunoscut ca Dragonul AK 47, **Robert Iordache**, zis și Robert Drogatul – și grafferul **Dragoș Lipșa**, au dorit și ei să fie fericiți. Povestea vieții lor este una care a schimbat destine. Mărturiile lor sunt actuale și te impresionează. Ei deapănă amintiri mai puțin plăcute din timpul concertelor, unde drogurile și alcoolul se împleteau cu orgoliul de a fi *the best in town*. Seducția succesului a trezit în ei gustul de a fi aclamați de toți fanii. O lecție de viață pe care n-au vrut să o mai continue. La un moment dat, au renunțat la falsitatea acestei vieți construite pe nepăsare și pe ignorarea faptului că omul este chip al lui Dumnezeu.

Dragoș sau Dragonul AK 47 (prescurtarea denumirii armei inventate de Kalașnikov) spunea într-una dintre conferințele sale ținute în fața tinerilor liceeni din București: *Atunci când lași să intre oricine și orice să te influențeze în existența ta, e periculos. Trebuie făcută o selecție. În toate. Plecând de la muzica pe care o asculți până la modele de urmat. În viață, orice faci este important. Adică lasă urme în sufletul tău. Orice are o repercusiune. Bună sau rea. Să luăm de exemplu muzica. Noi nu ne dăm seama de influența pe care muzica ascultată de noi o are asupră-ne...*

Dragoș Lipșa, Dragoș Tudorache (Dragonul AK 47) și Stelian Crăciun (Cedry2k)

Și mărturisirea lor continuă pe un ton pozitiv, pentru că au înțeles că a sta departe de credință, de Hristos, nu conduce la nimic bun. Convertirea lor la adevărata viață creștină nu au făcut-o însă singuri. Ei au vorbit despre rolul duhovnicului în ridicarea din rătăcirea pe care au trăit-o și despre faptul că lupta lor pentru devenirea creștină va continua toată viața. Stelian Crăciun spunea că *Dumnezeu nu renunță la iubirea Lui pentru noi în momentul căderii, ci ne iubește mai mult în momentul ridicării noastre. Mult mai importante sunt în ochii lui Dumnezeu ridicările decât căderile*.

A avea puterea să recunoști greșeala, să poți mărturisi că ai nevoie de ajutor pentru a te îndrepta, să nu revii la ceea ce ai făcut și să te accepți cu bune și cu rele este deviza acestor mărturisitori ai credinței.

(Adaptare după https://ziarullumina.ro/reportaj/ridicarile-mai-importante-decat-caderile-88784.html)

URMEAZĂ BINELE

- Descoperă în cele două exemple prezentate ce contează cel mai mult în viață.
- Realizează, la alegere, un eseu/film/poster sau o prezentare cu titluri precum „Ce admir la...”, „Persoana care m-a susținut...”, „Vreau să fiu ca...”, „Scopul meu în viață”. Păstrează-le în portofoliu.
- Analizează ce idealuri de viață te caracterizează și pe tine. Ce poți face ca să nu-ți pierzi libertatea și dragostea de Dumnezeu?
- Notează în caiet care este idealul tău în viață și propune-ți câteva modalități prin care dorești să îl atingi. Sfătuiește-te și cu duhovnicul asupra deciziei tale.

Fișă de activitate pentru proiect

Dumnezeu este iubire

.....

(Copiați fișa; notați aici subtitlul, tema aleasă de voi)

Mântuitorul Hristos

1. **Titlul activității:** **Tinerii, buni samarineni**.
2. **Coordonatorul activității:** profesorul de religie.
3. **Perioada desfășurării:** Săptămâna *Școala altfel* sau cea premergătoare vacanței de primăvară.
4. **Durata activității:** trei ore.
5. **Grupul țintă:** clasa a VIII-a .....
6. **Parteneri implicați:** profesori de religie, profesori diriginți, părinți.
7. **Obiective:**
   - să valorizeze voluntariatul ca manifestare a iubirii milostive și active față de semeni și mediu.
   - să identifice situații în care pot ajuta.
8. **Resurse:** • de timp • umane (elevi, profesori, părinți, invitați) • materiale (manual, caiete, alimente, consumabile, răsaduri, vopsea, aparat de fotografiat).
9. **Descrierea activității:**
   - Dezbatere cu persoanele adulte invitate, pe tema rolului muncii și al efortului personal pentru propria devenire.
   - Elevii se organizează pe disciplinele de examen pentru care au identificat nevoia de pregătire suplimentară a unor colegi. Elevii foarte bine pregătiți își ajută colegii, lucrând pe grupe subiecte pentru examenul național. Cei care nu se regăsesc în situația de mai sus organizează o colectă pentru copiii defavorizați sau se implică în acțiuni de îngrijire și înfrumusețare a naturii.
10. **Rezultate așteptate:**
    - Performanță și schimbarea pozitivă a dispoziției privind participarea la examenul de evaluare națională.
    - O bună colaborare în echipe, după modelul Sfintei Treimi.
11. **Modalități de evaluare:**
    - Chestionar, expoziție de fotografie, portofoliu cu imagini din timpul activităților.
12. **Rezultate înregistrate:**

    .....
13. **Sugestii, recomandări:**

    .....

Recapitulare

Copacul virtuților

I. Să ne amintim ce am învățat în acest capitol:

• Libertatea și responsabilitatea sunt daruri morale care își au izvorul în Dumnezeu. Conștiința este glasul lui Dumnezeu în om.

• Optimismul și stăruința izvorăsc din dragostea și nădejdea în Dumnezeu.

• Provocările lumii contemporane, cum ar fi practicarea credinței în mod individualist, în afara Bisericii, violența, munca exagerată, abandonul școlar, separarea familiei, jocurile de noroc, drogurile, afectează în mod deosebit tinerii. Practicarea virtuților creștine și implicarea tinerilor în activități social-filantropice, programe ecologice sau misionare, parteneriate, voluntariate sunt modalități prin care pot fi depășite aceste provocări.

II. Priviți *Copacul virtuților* de mai sus. Organizați o dezbatere având ca punct de plecare următorul verset: *Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela este care Mă iubește* (Ioan 14, 21).

III. Din *Pilda samarineanului milostiv* înțelegem că efortul de schimbare a atitudinii este un proces care se realizează în timp, nu dintr-odată. El necesită răbdare, perseverență, empatie.

• Caută în viața de elev o situație în care puteai să faci o faptă bună, dar nu te-ai implicat.

• Găsește modalități prin care să îți schimbi atitudinea și să devii o persoană implicată.

• Completează oral, după model, următorul tabel cu antonime pentru cuvintele sau expresiile din coloana stângă.

atitudinea persoanei indiferente	atitudinea persoanei implicate
lipsă de timp	organizare, disciplină
nepăsare	
lipsă de comuniune	
grabă	
intoleranță	

• Accesează link-ul www.patriarhia.ro și descoperă, pe harta interactivă de mai jos, activitatea social-filantropică a Bisericii Ortodoxe Române.

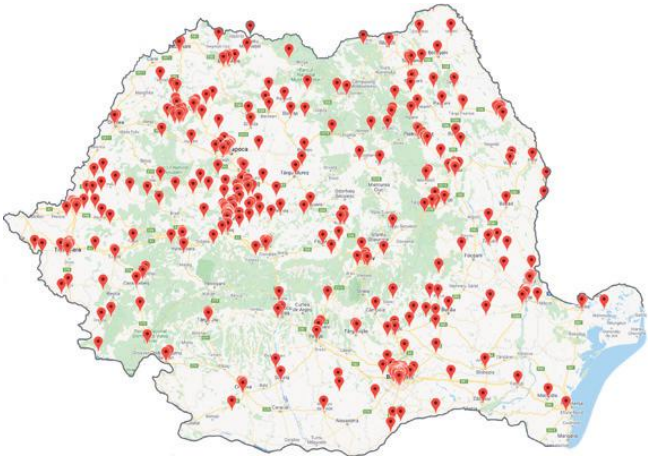

IV. Recapitulați, pe echipe, modalitățile prin care puteți depăși provocările lumii contemporane. Folosiți *metoda ciorchinelui*. Desenați un cerc și scrieți în interiorul lui provocări. În cercurile adiacente treceți exemple concrete de provocări.

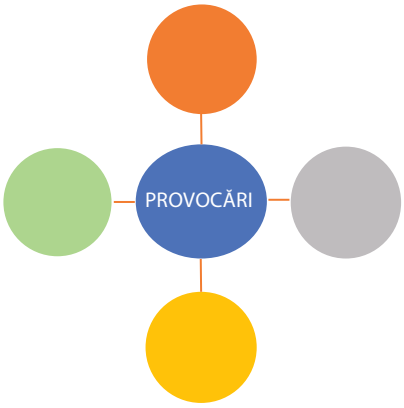

De la fiecare din aceste provocări continuați cu noi cercuri pe care scrieți modalități de depășire a acestora. Expuneți ciorchinii și sintetizați pe tablă într-un ciorchine comun toate informațiile valoroase recapitulate. La final extrageți o concluzie, utilizând termenii înscriși în ciorchinele de pe tablă.

V. Așezați-vă în cerc și țineți-vă de mâini. Fiecare va spune colegului din dreapta sa un motiv pentru a fi optimist în fiecare zi și a-I mulțumi lui Dumnezeu pentru acest dar. Încercați să nu repetați ce a spus colegul precedent. Continuați jocul până se închide cercul. Reluați jocul și de data aceasta căutați un motiv pentru a fi perseverenți în fiecare zi. Realizați câte o planșă pentru fiecare situație. Notați toate motivele găsite. La ce concluzie ajungeți?

VI. Gândește-te la vârsta pe care o ai. Recomandă colegilor aceste cărți pentru adolescenți: *Eleanor și Park* de Rainbow Rowell și *Fahrenheit 451* de Ray Bradbury. La rândul tău, acceptă o recomandare ca provocare. După ce ați citit, întemeiați un Club de lectură și comentați cele mai importante învățături. Puteți trece conceptele remarcabile într-un dreptunghi asemănător celui de mai jos, în funcție de valoarea lor pentru viața voastră.

Reguli pentru mai târziu

.....

VII. Citește textul și răspunde cerințelor:

Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbda*rea, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețea, înfrânarea, curăția,* împotriva unora ca acestea nu este lege (Galateni 5, 22-23).

- Ce asemănări există între răbdare și credință?
- Alege din textul de mai sus trei cuvinte care sunt în strânsă legătură cu răbdarea. Alcătuiește cu ele un îndemn pentru viitorul tău.

Sfântul Proroc David – model de stăruință în credință

Evaluare

PORTOFOLIU

• Adună diferite imagini cu monumente dedicate libertății.

• Adună produse motivaționale de tip eseu, filmuleț, poster, prezentare cu titluri precum „Ce admir la...”, „Persoana care m-a susținut...”, „Vreau să fiu ca...”, „Scopul meu în viață”.

• Pornind de la afirmația următoare: *Libertatea este o posesiune de o valoare inestimabilă* (Cicero) realizează un eseu cu titlul „Ce înseamnă libertatea în viața mea?”

• Caută maxime și cugetări despre responsabilitate și perseverență, ca valori semnificative în viața unui tânăr.

INVESTIGAȚIE

• Caută pe internet zone ale lumii în care oamenii sunt longevivi și duc o viață echilibrată, armonioasă. Investighează modul în care își folosesc libertatea, viziunea optimistă / pesimistă asupra vieții și tipul de provocări la care sunt supuși. Care dintre acești factori au un impact semnificativ asupra calității vieții lor?

• Alcătuiește o listă de lucruri pe care trebuie sa le faci, pe baza căreia să îți organizezi timpul și viața, pentru a dobândi echilibru și armonie în contextul provocărilor vârstei tale.

JURNAL

• Citește cu atenție versetele din Sfânta Scriptură pe care le-ai transcris în jurnalul personal, la fiecare lecție, pentru folos duhovnicesc. Pe baza lor, alcătuiește o cugetare personală privind libertatea și optimismul.

AUTOEVALUARE

În funcție de ceea ce ți-ai propus să înveți în acest capitol, transcrie și completează în caiet răspunsul la următoarele criterii de autoevaluare a activității tale:

• Am înțeles .....
• M-a impresionat .....
• Am descoperit .....
• Am reținut .....
• Ar fi bine să aplic .....

Punctaj cerințe I-V

0,6 puncte
răspuns corect.

0,3 puncte
răspuns parțial corect.

0 puncte
răspuns incorect.

Punctaj cerință VI

2 puncte
răspuns corect.

1 punct
răspuns parțial corect.

0 puncte
răspuns incorect.

Punctaj cerință VII

3 puncte
respectarea cerințelor.

1,5 puncte
respectarea parțială a cerințelor.

0 puncte
nerespectarea cerințelor.

Se acordă **2 puncte**
din oficiu.

Nota.....

TEST

I. Găsește răspunsul corect:

Libertatea este:

a. Posibilitatea de a face orice.
b. Știința de a te manifesta.
c. Darul lui Dumnezeu.

II. Stabilește valoarea de Adevărat (A) sau Fals (F):

a. Există libertate fără responsabilitate.
b. Dreptul Iov este un model de optimism și răbdare.
c. Libertatea și responsabilitatea sunt daruri morale care își au izvorul în Dumnezeu.

III. Găsește corespondența potrivită între cele două coloane privind manifestările credinței și virtuțile asociate:

1. Nu se plânge când dă de greu	**a.** perseverență
2. Nu renunță, se străduiește zi de zi	**b.** răbdare
3. Are nădejde că va izbândi	**c.** optimism

IV. Enumeră trei provocări ale vieții de elev.

V. Completează, în textul de mai jos, cuvintele lipsă:

Un om cobora de la ..... la Ierihon, și a căzut între tâlhari, (...) Iar un ....., mergând pe cale, a venit la el și, văzându-l, i s-a făcut milă. Și apropiindu-se, i-a legat ....., turnând pe ele ..... și ..... (Luca 10, 30-34).

(rănile, samarinean, vin, Ierusalim, untdelemn)

VI. Citește textul de mai jos și răspunde cerințelor:

Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă (Matei 6, 33).

a. Explică relația dintre cunoașterea lui Dumnezeu și dreptatea Lui.
b. Arată în câteva rânduri semnificația expresiei: *toate celelalte se vor adăuga vouă*.

VII. Redactează o compunere, de maximum o pagină, după modelul învățat la Limba română, despre importanța stăruinței în învățare. Dă un titlu potrivit.

Poți să te inspiri din citatul următor:

Nu este zi în care să nu ni se aducă aminte, și să nu amintim și noi altora, câtă nevoie este de perseverență în orice lucru. Perseverența este singura faptă bună de care nu se îndoiește nimeni. Dar stăruința aceasta în lucrare, atât de lăudată și de pomenită, e doar o școală a stăruinței pe tărâm duhovnicesc (Sfântul Nicolae Velimirovici).

IV.
VIAȚA COMUNITĂȚII ȘI SĂRBĂTORILE CREȘTINE

ITO, Sibiu, 2018

1. Rolul muzicii în viața omului
2. Literatura religioasă și viața creștină
3. Arta religioasă și viața creștină

Repere pentru adolescenți
Fișă de activitate pentru proiect
Recapitulare
Evaluare
Recapitulare finală
Evaluare finală
În loc de încheiere

Cânta-voi Domnului în viața mea,
cânta-voi Dumnezeului meu cât voi fi.

Psalmi 103, 34

Rolul muzicii în viața omului

Între cele șapte arte, muzica, prin frumusețea și armonia ei, are capacitatea de a mișca profund sufletul omenesc, având și un rol terapeutic pe lângă cel estetic. Este o formă de comunicare ce poate fi înțeleasă de oricine, indiferent de vârsta sau de cultura din care face parte. Tot ceea ce ne înconjoară este muzică, o înlănțuire de sunete și vibrații cu un ritm variat: ploaia, vuietul vântului sau al mării, susurul izvorului, freamătul frunzelor, ciripitul păsărilor. Adesea viața tinerilor este ritmată de muzică.

Muzica este foarte importantă în viața omului, înfrumusețând cu armonia ei orice sărbătoare. Ea poate fi laică sau religioasă, în funcție de sentimentele și stările sufletești pe care le exprimă.

Muzica laică abordează o gamă tematică foarte diversă, cum ar fi dragostea, suferința, nedreptatea socială, prietenia, natura etc., se inspiră din viața de zi cu zi a oamenilor și este acompaniată de instrumente acustice sau electrice. Scopul principal este acela de a trezi o emoție celui care o ascultă.

Muzica religioasă exprimă legătura omului cu divinitatea, trăirile duhovnicești adânci ale sufletului, cum ar fi credința, bucuria rugăciunii, smerenia, pocăința, dragostea și dorul de Dumnezeu. Poate fi însoțită de instrumente acustice.

Cântarea liturgică este folosită în cadrul sfintelor slujbe pentru a mulțumi, pentru a adresa cereri sau pentru a-L lăuda pe Domnul. Cântarea este haina cuvântului liturgic. Când conținutul cântării este însoțit și de trăire, cântarea devine rugăciune, iar în suflet se întipăresc mai bine învățăturile de credință.

Primii creștini au continuat tradiția evreiască a *psalmodiei*, cântarea recitativă a psalmilor, iar ulterior au apărut cântări de laudă, doxologii și acatiste închinate Mântuitorului, Maicii Domnului sau sfinților.

Cântarea bisericească a fost sistematizată, în secolul al VIII-lea, de Sfântul Ioan Damaschin, apărând astfel cele opt glasuri, după cele din muzica populară grecească. Răspândit mai întâi în Orient, acest mod de cântare bisericească a primit denumirea de **muzică psaltică.** Aceasta este liniștită și sobră, lipsită de elemente exterioare, are o notație specifică și exprimă adevăruri de credință ale Bisericii. Se cântă doar cu vocea. Aceste caracteristici conferă muzicii psaltice profunzime, interiorizare și îndeamnă la rugăciune.

Vocabular

- **doxologie** = cântare de slavă.
- **glas** = tonalitate, linie melodică.
- **ieroschimonah** = preot călugăr cu viețuire ascetică.

ÎNȚELEGE TEXTUL

1. Prin ce se diferențiază muzica bisericească de cea laică?
2. Ce exprimă muzica psaltică?

ATELIER BIBLIC

Citește textele de mai jos, privește icoana și răspunde cerințelor:

Vorbiți între voi în psalmi și în laude și în cântări duhovnicești, lăudând și cântând Domnului, în inimile voastre (Efeseni 5, 19).

Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga și cu mintea; voi cânta cu duhul, dar voi cânta și cu mintea (I Corinteni 14, 15).

Brațele părintești sârguiește a le deschide mie, că în desfătări am cheltuit toată viața mea, spre bogăția cea necheltuită a îndurărilor Tale, privind Mântuitorule, acum, nu trece cu vederea inima mea cea săracă, căci către Tine, Doamne, cu umilință strig: Am greșit, Părinte, la cer și înaintea Ta! (Cântare din perioada Postului Mare).

1. Identifică în texte modalitatea de a cânta cu duhul și cu mintea. Care este legătura dintre duh, minte și inimă? Ce înseamnă „inimă săracă”?
2. Ce pildă este reprezentată în icoană? Găsește corespondența între cuvintele cântării și reprezentarea iconografică.

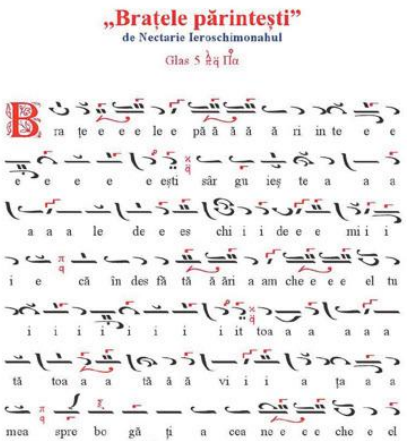

Ieroschimonahul Nectarie (1808-1903) a fost un cuvios călugăr de origine română din Huși care a viețuit peste 50 de ani la Mănăstirea Prodromu din Muntele Athos. A primit de la Dumnezeu darul frumoasei cântări, fiind numit de către călugării greci „Privighetoarea Sfântului Munte”, iar de către cei români „Privighetoarea Moldovei”. A fost cel mai mare cântăreț bisericesc al Muntelui Athos din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. A format acolo o școală de muzică psaltică, având peste 70 de ucenici de diferite naționalități. Pentru că în mănăstire nu erau lucrări în limba română, a tradus toate cântările grecești și a compus altele noi, înfrumusețând astfel Biserica lui Hristos.

Notația psaltică folosește semne numite *neume*, așezate deasupra cuvintelor din cântare, iar notele se numesc: *Ni, Pa, Vu, Ga, Di, Ke, Zo.*

DESCOPERĂ

- Caută pe youtube cântarea *Brațele părintești,* compusă de Nectarie Ieroschimonahul, și descrie starea pe care o transmite linia melodică.
- Audiază rugăciunea Tatăl nostru interpretată în stil coral sau psaltic. Ce diferențe observi?

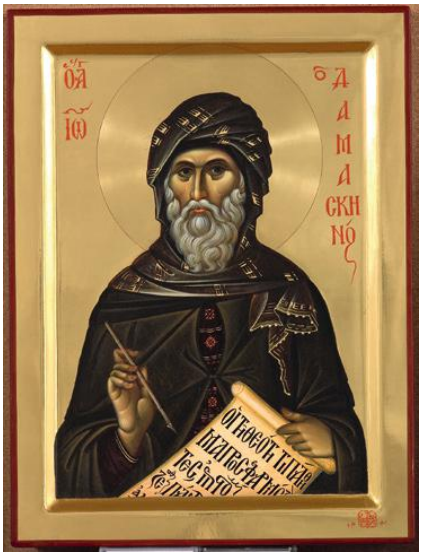

Sfântul Ioan Damaschin (c. 675-749) a fost un mare teolog și susținător al icoanelor, poet și imnolog. Cartea sa, *Octoihul*, structurează cântările liturgice pe opt glasuri și este folosită și astăzi în cultul bisericesc.

Cântarea psaltică a fost adusă pe teritoriul țării noastre de Petre Efesiul († 1840). Acesta a înființat o școală de cântăreți bisericești și o tipografie (1820) la Biserica Sfântul Nicolae Șelari din București.

Aceasta a fost prima tipografie din Răsăritul ortodox care a imprimat cele dintâi cărți cu notație muzicală psaltică, fiind condusă mai târziu de Anton Pann (1798-1854). El a rămas în cultura noastră ca poet, profesor și compozitor de muzică religioasă, publicist și compozitor al muzicii imnului național al României.

Cei mai renumiți melozi, compozitori de cântări liturgice, sunt Roman Melodul (secolul al VI-lea), Sfântul Ioan Damaschin, Cosma Melodul, Andrei Criteanul, Sfinții Iosif și Teodor Studitul (secolele VIII-IX), iar din țara noastră: Macarie Ieromonahul, Anton Pann, Ion Popescu-Pasărea, Dimitrie Suceveanu.

Valori pentru viață

1. Privește imaginile, citește textele alăturate și completează oral spațiile libere din tabelul de mai jos:

	Muzica laică	Muzica religioasă	Cântarea liturgică
Tematica	.....	Relația omului cu Dumnezeu.	Relația omului cu Dumnezeu.
Scopul	Trezește o emoție.	Înalță sufletul către Dumnezeu.	Înalță sufletul către Dumnezeu. Împodobește sfintele slujbe.
Instrumente folosite	Voce și instrumente acustice și electrice (.....)	Voce și instrumente, în general, acustice (.....)	
Modul de notare	Notație pe portativ	Notație pe portativ	Notația .....
Autori	....	....	Sfântul Andrei Criteanul

2. În cadrul marilor sărbători apar și cântări liturgice specifice alcătuite de renumiți melozi. Atât prin mesaj, cât și prin linia melodică, ele însoțesc parcursul credinciosului de-a lungul întregului an bisericesc, exprimând stările sufletești asociate sărbătorilor sau perioadelor respective. Cele mai întâlnite cântări poartă denumirea de **tropar** (un rezumat al vieții unui sfânt sau al unui eveniment), **condac** (compoziție poetică de o strofă, un rezumat al sărbătorii), **axion** (cântare închinată Maicii Domnului).

• Citește textele liturgice de mai jos. Ce stări sufletești exprimă?

Hristos a înviat din morți cu moartea pe moarte călcând și celor din mormânturi viață dăruindu-le (Troparul Învierii).

Ziua Învierii, să ne luminăm, popoare,
Paștile Domnului, Paștile!
Că din moarte la viață și de pe pământ la cer,
Hristos Dumnezeu ne-a trecut pe noi,
Cei ce-I cântăm cântare de biruință (Canonul Paștilor).

• Caută acatistul sfântului tău ocrotitor. Ascultă pe internet începutul acestuia și citește primul condac. Ce relație se stabilește între tine și acest sfânt cu ajutorul cântării liturgice?

Călător prin lume

În Răsăritul ortodox (Imperiul Bizantin), cântarea liturgică a primit numele de *muzică bizantină*. Aceasta însumează tradițiile muzicale din cultura greacă și orientală, într-un tipar unitar. Spre deosebire de cântarea corală, muzica psaltică bizantină se cântă pe o singură voce, fiind susținută de un sunet prelung, continuu, numit *ison*. În timpul slujbelor, în biserică se cântă, în general, în strană sau uneori în cafas (balcon unde stă corul). Din anul 2019 a fost inclusă în Patrimoniul Cultural Imaterial al UNESCO.

În Imperiul Roman de Apus, cântarea folosită în timpul slujbelor religioase s-a numit *muzică gregoriană,* de la Grigore cel Mare (papă între anii 590 și 604). Acesta s-a ocupat de îmbogățirea și dezvoltarea cântărilor liturgice, inspirate din muzica religioasă răsăriteană, cu influențe din cântările romane și galice. Cântările sunt interpretate de corale bărbătești sau de copii, în limba latină, și sunt specifice ritului romano-catolic. Începând cu secolul al VIII-lea, slujbele sunt acompaniate de orgă.

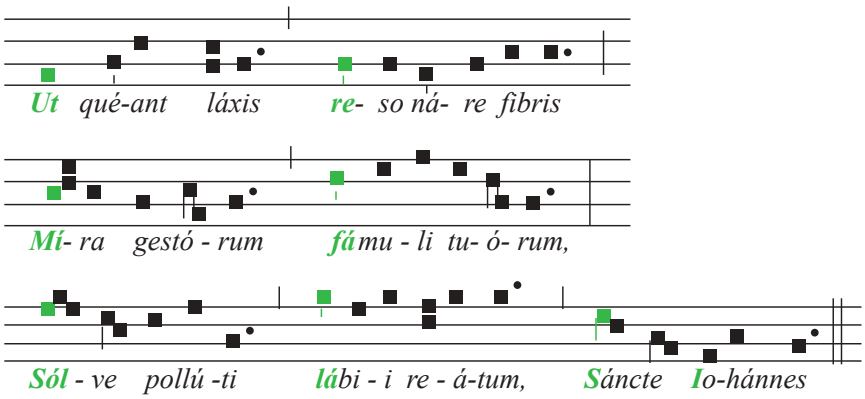

(Traducere: *Pentru ca slujitorii tăi cu glasurile lor să poată cânta minunatele tale fapte, curăţă păcatul de pe buzele noastre întinate, o, Sfinte Ioan.*)

Privește imaginile, citește textele și răspunde:

1. De ce crezi că în cântarea psaltică nu se acompaniază cu instrumente, ci se cântă doar cu vocea?
2. Ascultă o cântare psaltică și una gregoriană. Care este deosebirea dintre ele?

De folos pentru minte și inimă

- Muzica înfrumusețează și încântă cu ritmul și armonia ei viața omului.
- Muzica religioasă exprimă legătura omului cu Dumnezeu.
- Cântarea liturgică însoțește Sfintele Slujbe ale Bisericii, trezește în om dorul de Dumnezeu și de rugăciune.

Statuia lui Guido Monaco din localitatea natală, Arezzo (Italia)

Sistemul de notare pe portativ a fost inventat de călugărul italian Guido Monaco (992-1033). Acesta era și dirijorul unui cor și a dat nume notelor muzicale pe baza imnului gregorian alăturat, *Ut queant laxis,* închinat Sfântului Ioan Botezătorul, folosind prima silabă a fiecărui rând. Prima silabă, Ut, a fost ulterior înlocuită cu Do, de la numele lui Dumnezeu în limba latină, Dominus. Celelalte note au primit și alte interpretări, tot din limba latină:

Do – Dominus = Domnul;
Re – rerum = materia;
Mi – miraculum = miracolul;
Fa – familias planetarium = familia planetelor, Sistemul Solar;
Sol – solis = Soarele;
La – lactea via = Calea Lactee;
Si – siderae = cerurile.

Îndemn pentru suflet

Cântarea bisericească dă strălucire sărbătorilor, căci cântarea este lucrul îngerilor, este viețuire cerească.

Sfântul Vasile cel Mare

Toate să le încercați; țineți ce este bine.

I Tesaloniceni 5, 21

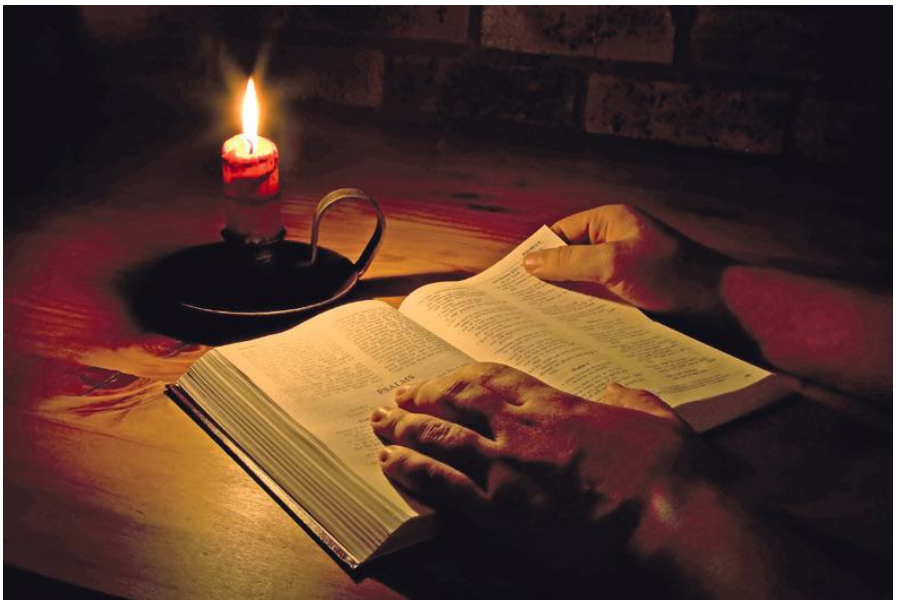

Literatura religioasă și viața creștină

Literatura religioasă reprezintă o componentă importantă în formarea și dezvoltarea limbii române literare. Specificul scrierilor religioase este acela că **slujesc cultului bisericesc**, dar deopotrivă se preocupă și de creșterea culturală și duhovnicească a credincioșilor. Primele manuscrise și cărți tipărite pe teritoriul țării noastre sunt cărți de cult în limba slavonă, limbă în care se oficiau sfintele slujbe ale Bisericii. Începând cu secolul al XVII-lea, aceasta începe să fie înlocuită treptat cu limba română. Mănăstirile Tismana, Putna, Neamț, Cozia devin adevărate **centre de cultură** prin tipografiile și școlile înființate, unde se traduceau, caligrafiau și se împodobeau cu miniaturi diferite manuscrise. De aceea, istoricul Nicolae Iorga numea mănăstirile *universități ale neamului românesc.*

Ulterior, la Biserica Sfântul Nicolae din Șcheii Brașovului, diaconul Coresi tipărește, în sute de exemplare, și pune în circulație numeroase manuscrise românești, pe care le-a corectat și îndreptat, facilitând astfel unitatea limbii române.

Predicile din *Cazania* lui Varlaam (1643) sau din *Didahiile* mitropolitului Antim Ivireanul au reprezentat un îndreptar al vieții morale a credincioșilor, dar și o strădanie de a reda forma cea mai limpede și armonioasă a limbii române prin arta oratoriei. Tipărirea lor a dus la o largă răspândire printre preoții și credincioșii români de pretutindeni.

Mitropolitul Dosoftei îmbogățește literatura religioasă, traducând și tipărind alături de cărți de cult și **cărți de folos duhovnicesc** pentru credincioși: lucrări istorice, patristice sau vieți ale sfinților. În 1673 traduce psalmii lui David și îi versifică folosind ritm și rimă după modelul poeziei populare, creând astfel prima operă poetică de mari dimensiuni în limba română (8 634 de versuri).

Activitatea meșterilor tipografi, continuată și de cea a mitropoliților cărturari din Moldova, Muntenia și Transilvania, susținută de domnitorii vremii, a avut un rol deosebit de important în păstrarea identității de limbă, de neam și de credință a românilor din cele trei provincii.

Temele religioase biblice se regăsesc în cea mai mare parte a literaturii universale, ilustrate în diferite genuri literare, indiferent de epocă.

VOCABULAR

- **oratorie** = arta de a compune și rosti discursuri.
- **predică** = cuvânt de învățătură în care se explică un fragment din Sfânta Scriptură (arhaisme: cazanie, didahie).

ÎNȚELEGE TEXTUL

1. Unde au apărut primele școli în țara noastră?
2. Care este specificul scrierilor religioase?

ATELIER BIBLIC

Citește textele și răspunde la întrebări:

Cercetați Scripturile, că socotiți că în ele aveți viață veșnică (Ioan 5, 39).

Dar în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină (I Corinteni 14, 19).

În sfânta beserecă mai bine e a grăi cinci cuvinte cu înțeles, decât o mie de cuvinte neînțelese în limbă străină (Diaconului Coresi, în prefața *Evangheliarului* din 1561, prima carte tipărită în limba română, tradusă din slavonă).

Biblia adecă Dumnezeeasca Scriptură... tălmăcită după limba elinească spre înțelegerea limbii românești (...) și pentru cea de obște priință s'au dăruit neamului românesc (Foaia de titlu a *Bibliei de la București*, 1688).

limba elinească = limba greacă

de obște priință = în folosul tuturor

Biblia de la București *reprezintă cel mai însemnat monument al literaturii religioase la români, atât prin întinderea, cât și prin limba ei cea minunată* (istoricul A.D. Xenopol).

Biblia de la București (foaia de titlu și prima pagină)

1. Ce beneficii a adus credincioșilor tipărirea de cărți religioase în limba română?
2. Ce a însemnat pentru literatura română prima traducere a Bibliei?

Caractere din alfabetul chirilic

Prima tipărire integrală a Sfintei Scripturi în limba română a încununat eforturile depuse de înaintași de a tipări și traduce cărți de cult. Au fost valorificate toate traducerile de până atunci din latină, greacă sau slavonă. Traducerea ei a durat șase ani și a început în timpul lui Șerban Cantacuzino, stema domnitorului cu vulturul bicefal apărând pe prima pagină. Tipărirea celor 944 de pagini s-a finalizat în anul 1688 la tipografia domnească din București, sub îndrumarea călugărului Mitrofan. Textul este pe două coloane, cu litere mici chirilice, cu cerneală neagră și roșie. *Biblia de la București* a cunoscut o largă circulație în toate provinciile și a avut un rol deosebit de important pentru cultura și spiritualitatea românească. Apariția ei a contribuit la consacrarea limbii române în Biserică. Rămâne cea mai valoroasă carte a cultului creștin.

DESCOPERĂ

- Accesează la această adresă *Biblia de la București* scrisă cu litere latine. Ce poți să spui despre forma de exprimare?

http://www.sfantascriptura.com/Biblia_Bucuresti_1688.pdf

- Transcrie în jurnalul personal unul dintre versetele citate, apropiat sufletului tău.

Sfântul Voievod Neagoe Basarab

Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie este o scriere care cuprinde sfaturi, cugetări, învățături și, în același timp, un testament al domnitorului pentru fiul său, dar și pentru urmașii acestuia la tronul Țării Românești. Îndemnurile au în vedere viața morală, dar și cea de conducător, cu sfaturi practice și diplomatice. Acestea sunt însoțite de numeroase lecturi morale sau pedagogice preluate din Sfânta Scriptură, din scrierile religioase ale vremii sau din experiența proprie. Cartea a fost scrisă în limba slavonă în perioada 1519-1521 și este considerată o capodoperă a literaturii române vechi.

Mănăstirile Dealu și Curtea de Argeș, ctitorite de domnitor, numeroasele danii către așezămintele monahale din Muntele Athos, Meteora, Sinai, Ierusalim, evlavia și credința puternică pe care le avea domnitorul față de Dumnezeu l-au făcut să fie cinstit în rândul sfinților. Este prăznuit la 26 septembrie.

Valori pentru viață

1. Citește următoarele sfaturi selectate din *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie* și răspunde la întrebări:

– Iubitul meu fiu, mai înainte de toate, se cade să cinstești și să lauzi neîncetat pe Dumnezeu cel mare și bun și milostiv și ziditorul nostru cel înțelept, și ziua și noaptea și în tot ceasul și în tot locul.

– Să fii cu mintea limpede, curat, blând și îngăduitor cu ceilalți.

– Foarte bine și frumos este să citim din Sfintele Scripturi.

– Să-i ajuți pe cei slabi și să-i îndrepți, să nu faci doar voia ta, ci și pe cea a semenului tău, sărac ori neputincios.

– Să cinstești sfintele icoane, să mergi la biserică, să asculți slujbele și să te rogi mereu, căci ți se va lumina inima și vei vedea pe Dumnezeu.

– Să nu asculți sfatul tinerilor și al copiilor, ci sfatul bătrânilor înțelepți.

– Și acestea să nu le gândești că le grăiesc eu din capul meu, ci toate le-am aflat în Sfintele Scripturi și ți le grăiesc ca să-ți fie de certare și de învățătură și de toată trezvia și chibzuiala și bucuria ce va să fie.

• Având în vedere că aceste sfaturi au fost scrise acum peste 500 de ani, consideri că mai sunt valabile și astăzi? Argumentează.

• Ce sfaturi ai primit tu în familie? Poți face o comparație cu acelea primite de Teodosie de la tatăl său?

2. Desenează în caiet steaua stimei de sine, după modelul dat.

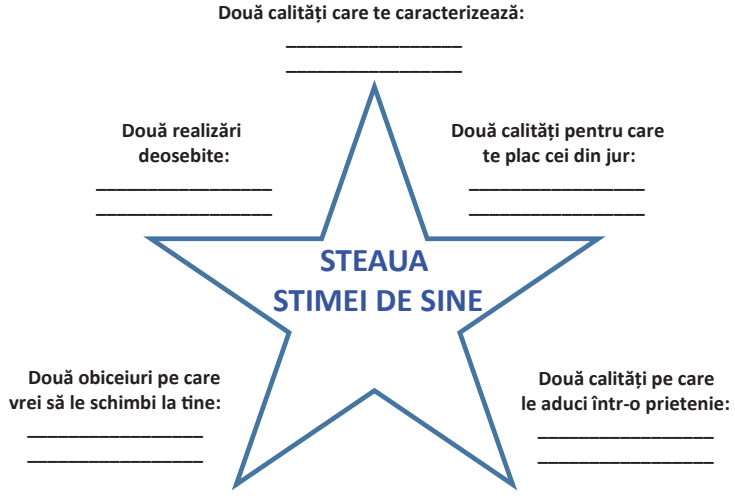

• Plecând de la textul următor și de la sfaturile de mai sus, completează steaua.

Te voi lăuda, că sunt o făptură așa de minunată. Minunate sunt lucrurile Tale și sufletul meu le cunoaște foarte (Psalmi 138, 14).

Călător prin lume

Cronicile din Narnia, în șapte volume, scrise de autorul britanic C.S Lewis în anii 1950, au fost traduse în 40 de limbi și ecranizate de mai multe ori. Cunoscuta serie prezintă aventurile unui grup de copii în lumea fabuloasă a Narniei, pentru a o salva de forțele întunericului. Povestea are multe influențe și simboluri creștine. Autorul scria în 1961: *Toată povestea cu Narnia este de fapt o poveste despre Hristos. M-am întrebat: «Presupunând că există o lume ca Narnia, și presupunând că la fel ca lumea noastră aceasta a luat-o pe căi greșite, și presupunând că Hristos ar vrea să intre în acea lume ca să o salveze (așa cum a vrut să o salveze pe a noastră), ce s-ar fi întâmplat?» Poveștile cu Narnia sunt răspunsul meu.* În scrierile sale de ficțiune, transpune sub forma unor narațiuni fantastice mesaje moral-religioase

Cronicile din Narnia ne reamintesc că mitul, fantasticul și literatura ne pot ajuta să dorim frumusețea pierdută a Raiului și să simțim prezența tainică a lui Dumnezeu.

Scenă din filmul Cronicile din Narnia

Privește imaginile, citește textele și răspunde:

1. Ce rol are literatura în transmiterea valorilor moral-religioase?
2. Cum se reflectă sărbătorile religioase în operele autorilor studiați? Ce sentimente ai când te gândești la perioada sărbătorilor?

C.S. Lewis (1898–1963)

Autorul seriei *Cronicile din Narnia* a fost profesor de literatură medievală la Oxford și un susținător și apărător al creștinismului.

Oricine încearcă din răsputeri să fie un bun creștin va constata că inteligența i se ascute. Unul dintre motivele pentru care nu este nevoie de o educație specială pentru a fi creștin este acela că însuși creștinismul este cea mai bună educație.

C.S. Lewis

De folos pentru minte și inimă

- Literatura religioasă reprezintă o componentă fundamentală în dezvoltarea limbii române literare.
- Scrierile religioase slujesc cultului bisericesc, dar se preocupă și de viața morală a credincioșilor.
- Literatura universală oglindește aspecte variate din viața religioasă.

- Citește fragmentul de mai jos și acceptă invitația la lecturarea acestei cărți în perioada vacanței.

Mă gândesc la Crăciun ca la o vreme a lucrurilor bune: o vreme a bunătății, a iertării, a milosteniei. Voi onora Crăciunul în inima mea și voi încerca să păstrez acest sentiment tot anul.

Charles Dickens, *Poveste de Crăciun*

Îndemn pentru suflet

Să luăm din cărți cât ni se potrivește nouă și cât se înrudește cu adevărul.

Sfântul Vasile cel Mare

Toate le-a făcut Dumnezeu frumoase
și la timpul lor.

Ecclesiastul 3, 11

Sfânta Treime (detaliu), pictură de Pârvu Mutu (Mănăstirea Sinaia)

Arta religioasă şi viața creştină

Dumnezeu, Artist desăvârșit și Frumusețe absolută, l-a înzestrat pe om cu chipul Său și a sădit în inima lui năzuința spre perfecțiune și frumos.

Arta religioasă reflectă **evlavia** credincioșilor, pe parcursul timpului, prin arhitectură, sculptură și pictură. Dacă în perioada persecuțiilor viața creștină s-a exprimat prin arta austeră a catacombelor, după Edictul de la Milano (313), ea a generat forme din ce în ce mai elaborate. În Imperiul Bizantin, în secolul al IV-lea, a apărut **stilul bizantin**, ale cărui monumente integrau, alături de planul în formă de cruce, elemente specifice Orientului, bolta și cupola. Mărturie stă o capodoperă a artei universale, Biserica Sfânta Sofia din Istanbul (Constantinopol). În Apus, din secolul al X-lea se succed stilurile romanic și gotic, regăsite și în Transilvania. Prin măreția lor, accentuează ideea transcendenței lui Dumnezeu, pictura cedând locul sculpturii, în încercarea de a reduce, prin ceva palpabil, distanța dintre Dumnezeu și om.

În țara noastră, mănăstirile Putna și Voroneț stau mărturie pentru **stilul moldovenesc**, care integrează stilului bizantin elemente romanice și gotice, precum contrafortul și ogiva. Este îmbogățit prin pictura murală din timpul lui Petru Rareș. Frescele mănăstirilor Humor, Sucevița, Moldovița și Arbore reflectă problemele vieții creștine din epocă. Mănăstirea Hurezi este o capodoperă a **stilului brâncovenesc**, care adaugă stilului românesc elemente renascentiste, sculptura cu motive vegetale și pridvorul deschis.

În bisericile ortodoxe, **sculptura** are numai rol decorativ și simbolic, spre exemplu, brâul exterior în torsadă, simbolizând Sfânta Treime. **Normativă este icoana**, conform hotărârilor Sinodului al VII-lea ecumenic. *Icoanele sunt,* după cuvântul Sfântului Ioan Damaschin, *cărți pentru cei neștiutori de carte.* Ele mărturisesc Întruparea Domnului și, prin mulțimea sfinților, lucrarea Duhului Sfânt în om.

Începând cu Sfântul Apostol Luca, **iconarii** au lăsat o moștenire esențială pentru Biserică, unii fiind canonizați ca sfinți, spre exemplu, Sfântul Cuvios Pafnutie – Pârvu Mutu Zugravul –, pictorul mănăstirilor Sinaia și Cotroceni.

Viața creștină a conferit artei sensul ei cel mai înalt, acela de a-L slăvi pe Dumnezeu.

Vocabular

- **miniatură** = pictură de manuscris.
- **torsadă** = ornament care imită o frânghie răsucită.

ÎNȚELEGE TEXTUL

1. Ce legătură există între viața creștină și arta religioasă?
2. De ce arta religioasă românească este de inspirație bizantină? Argumentează.

ATELIER BIBLIC

Sfântul Ioan Damaschin arată că întreaga viață este de natură iconică; ea coboară de la Dumnezeu către om, purtând în sine asemănarea, imaginea, chipul originar. El observă șase modalități de oglindire iconică a realității divine și umane. Astfel, Fiul este, prin naștere din Tatăl, *icoana Lui cea vie, naturală;* lumea creată, icoană a planului lui Dumnezeu; omul, icoană a chipului lui Dumnezeu; arătările îngerești, *chipurile celor nevăzute și necorporale;* profețiile, icoane ale lucrurilor viitoare și icoana, *aducere aminte* a sfințeniei.

Privește imaginile, citește textele și răspunde cerințelor.

Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl (Ioan, 14, 9).

Și a zis Dumnezeu: „Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră” (Facerea 1, 26).

Atunci Moise și-a zis: „Mă duc să văd această arătare minunată: că rugul nu se mistuiește” (Ieșirea 3, 3).

Serafimi stăteau înaintea Lui, fiecare având câte șase aripi (Isaia 6, 2).

1. Explică legătura dintre viață, icoană și Sfânta Scriptură.
2. Identifică icoanele și versetele care se referă la patru din cele șase modalități de oglindire iconică a realității divine și umane.

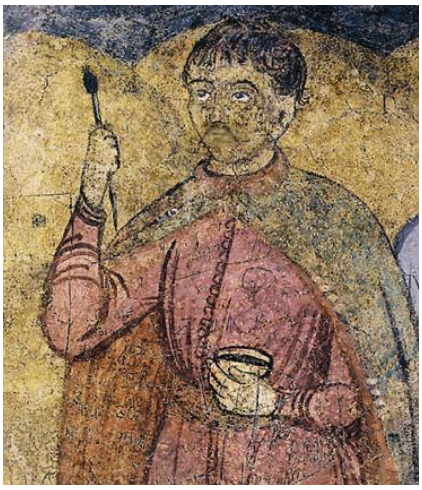

Sfântul Cuvios Pafnutie

Din timpul domnitorului Constantin Brâncoveanu se cunosc numele a doi mari pictori întemeietori de adevărate școli de pictură bisericească.

De la Sfântul Cuvios Pafnutie – Pârvu Mutu Zugravul –, au rămas picturi de mare valoare și la bisericile din Filipeștii de Pădure sau Colțea (București). Constantinos, pictorul de curte al domnitorului, a zugrăvit mănăstirile Hurezi și Polovragi și Biserica Doamnei din București.

DESCOPERĂ

- Vizionează documentare despre catedralele romanice de la Cluny și Pisa și despre catedralele gotice Saint-Denis și Notre-Dame din Paris.
- Analizează icoana Sfintei Treimi zugrăvită de Sfântul Pafnutie la adresa: https://www.youtube.com/watch?v=liVmR95hFaw
- Transcrie în jurnalul tău versetul pe care îl consideri relevant pentru conceptul de icoană.
- Caută informații despre contribuția Sfintelor Împărătese Irina și Teodora și a Sfântului Ioan Damaschin în apărarea icoanelor, în perioada mișcării împotriva cultului icoanelor numită iconoclasm.

Detaliu pridvor, Mănăstirea Hurezi, județul Vâlcea

Rugăciunea iconarului

Tu, Doamne Dumnezeule, Stăpâne a toate, luminează și îndreptează sufletul, inima și mintea robului Tău; călăuzește-mi mâinile, ca să pot înfăţișa cum se cuvine și în mod desăvârșit Chipul Tău, al Sfintei Tale Maici și pe cele ale tuturor sfinţilor, pentru slava, bucuria și înfrumuseţarea Sfintei Tale Biserici!

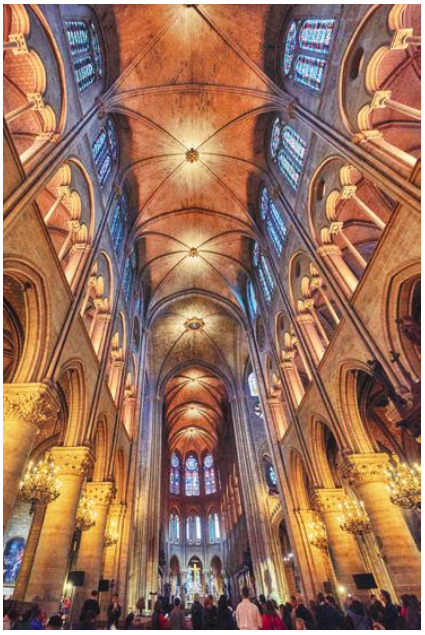

Catedrala Notre-Dame din Paris, nava centrală

Valori pentru viață

Privește imaginile, citește textele și răspunde cerințelor.

În țara noastră, Biserica Ortodoxă păstrează un bogat patrimoniu cultural imobil care însumează peste 60% din patrimoniul imobil românesc. Acesta este constituit din lăcașuri de cult monumente istorice, unele intrate în patrimoniul UNESCO, spre exemplu mănăstirile din Bucovina, Mănăstirea Hurezi sau bisericile de lemn din Maramureș. Alături de acestea, patrimoniul mobil cuprinde lucrări de pictură, sculptură, vestimentație și carte religioasă, din care fac parte icoane pe lemn, pe sticlă, în mozaic sau miniaturi, manuscrise și carte veche, obiecte de cult din metale ornamentate cu pietre prețioase și semiprețioase, broderii, costume liturgice, obiecte din lemn sculptat, piatră sculptată.

1. Imaginează-ți că ești un turist apusean care vine pentru prima dată în contact cu arta religioasă românească.

Iconostas, Mănăstirea Hurezi

- Identifică elemente din zestrea patrimoniului național pe care le observi în imagini.
- Descoperă detaliile specifice stilului brâncovenesc, menționate în textul lecției.
- Ești obișnuit cu interiorul catedralelor romanice sau gotice, în care predomină elementele arhitecturale și sculptura. Notează primele trei cuvinte care ți-ar trece prin minte în interiorul Bisericii Mănăstirii Hurezi, văzând mulțimea sfinților reprezentați în pictura murală și pe iconostas. Discută rezultatul cu colegii. Apoi citește Rugăciunea iconarului.

2. Realizează, împreună cu colegii, un miniproiect prin care să investighezi și să promovezi patrimoniul bisericesc din zona în care locuiești.

Călător prin lume

Catedrala Sfânta Sofia a avut o istorie frământată. Două evenimente deosebite atrag atenția asupra ei. Impresia produsă asupra emisarilor trimiși de cneazul Vladimir a determinat creștinarea rușilor în anul 988, fiind istorisită în *Cronica lui Nestor*: *Nu știam dacă ne găsim în cer sau pe pământ; căci pe pământ nu se găsește nici o atare privelişte, nici o atare frumusețe... un lucru știm, că acolo Dumnezeu locuiește în mijlocul oamenilor.* Apoi, în anul 1453, Mahomed al II-lea, cuceritorul Constantinopolului, impresionat de măreția catedralei, a oprit un soldat care devasta pardoseala de marmură.

Sultanul a poruncit să fie utilizată ca moschee. Cu timpul i s-au adăugat patru minarete, iar vechile mozaicuri bizantine au fost acoperite cu un strat de tencuială. Hagia Sofia (Sfânta Sofia) a devenit muzeu în anul 1935.

Hagia Sofia (Istanbul)

Privește imaginile, citește textele și răspunde:

1. În ce mod a influențat istoria frumusețea Catedralei Sfânta Sofia?
2. Ce legătură există între arta bisericească modernă și cea clasică?

De folos pentru minte și inimă

- Viața creștină se exprimă artistic și prin arhitectură, pictură și sculptură religioasă.
- O parte semnificativă a patrimoniului cultural românesc și universal este constituită din monumente de artă religioasă ale diverselor epoci.
- În viețile sfinților găsim exemple prin care se arată importanța artei religioase în viața lor și a lumii.

Catedrala Sfânta Sofia din Kiev, ctitorie a Sfântului Vladimir, luminătorul Rusiei

Datorită frumuseții sale, Catedrala Sfânta Sofia din Istanbul, capodoperă a arhitecturii secolului al VI-lea și centrul vieții religioase în Imperiul Bizantin, a fost sursă de inspirație sau prototip pentru multe alte monumente mai vechi sau mai noi, între care și Catedrala mitropolitană din Sibiu, cu hramul Sfânta Treime, o copie la scară redusă a acesteia.

Catedrala mitropolitană din Sibiu (interior)

Îndemn pentru suflet

Arta sacră este pentru Biserică arta care trebuie să exprime în primul rând viaţa liturgică a Bisericii pe temeiul credinţei creştine universale.

Preafericitul Părinte Daniel,
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Repere pentru adolescenți

Orice ați face, lucrați din toată inima, ca pentru Domnul și nu ca pentru oameni, bine știind că de la Domnul veți primi răsplata moștenirii; căci Domnului Hristos slujiți (Coloseni 3, 23-24).

Talentul, când este pus în slujba lui Dumnezeu, are puterea de a transforma viața și lumea. Inspiră-te din exemplele următoare.

Sfântul Antim Ivireanul (1650–1716)

Sfântul Antim Ivireanul s-a născut în Iviria, Georgia. În adolescență a avut mult de suferit, fiind luat în robie de turci și dus la Constantinopol. După eliberare, a trăit în preajma Patriarhiei ecumenice, unde a învățat limbile greacă, arabă și turcă, sculptura în lemn, caligrafia, pictura, broderia, fiind un model de hărnicie, conștiinciozitate și tenacitate. Adus în țară de Sfântul Voievod Constantin Brâncoveanu, a învățat limbile română și slavonă și meșteșugul tiparului. A urcat treptele ierarhiei, devenind mitropolit. A avut o bogată activitate tipografică și a introdus limba română în cult. Dintre manuscrise, două dau măsura lui de artist și strălucit predicator: *Chipurile Vechiului și Noului Testament, adică obrazele oamenilor celor vestiți ce se află în Sfânta Scriptură, în Biblie și în Evanghelie și adunare pe scurt a istoriilor celor ce s-au făcut pe vremea lor*, având peste 500 de portrete ale unor personaje biblice, și *Didahiile*.

A ctitorit Mănăstirea Antim, pentru care a sculptat ușa de la intrarea în biserică, a realizat schițele programului iconografic și ale sculpturii decorative, pictura icoanei Tuturor Sfinților și ale sfinților Alexie, Nicolae, Antim și Agata. A suferit martiriul în drum spre locul de exil la doi ani după domnitorul său, în 1716.

Sfântul Ioan Cucuzel, ocrotitorul psalților și al cântăreților bisericești, a trăit în secolele XIII–XIV. Înzestrat de Dumnezeu cu o voce de excepție, a studiat muzica bizantină, devenind cel mai bun psalt din generația lui. Remarcat de împărat, a fost numit protopsalt al catedralei imperiale, dar în scurtă vreme a plecat în Sfântul Munte Athos. Aici s-a călugărit, ascunzându-și darul pentru a se feri de mândrie. Fiind descoperit, a obținut cu greu aprobarea împăratului de a rămâne în Sfântul Munte. El a scris mai multe cărți privind muzica psaltică. Sfântul s-a învrednicit de o minune a Maicii Domnului, care i s-a arătat, îndemnându-l să cânte, și i-a dăruit o monedă de aur ce se găsește așezată la această icoană, numită de atunci Cucuzelissa.

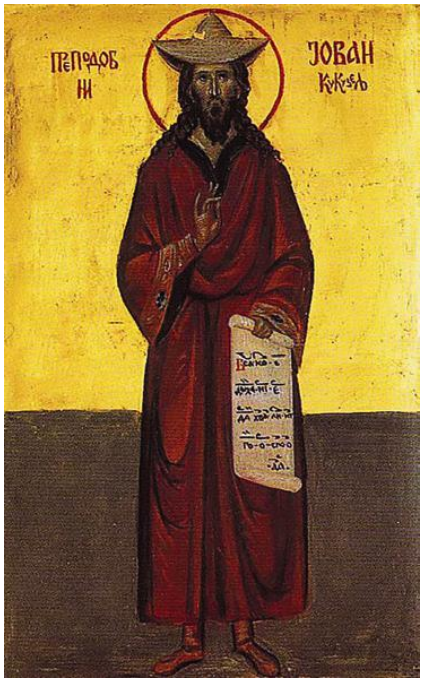

Sfântul Ioan Cucuzel (1280–1360)

Fascinați de complexitatea muzicii bizantine și a celei vechi românești, un grup de tineri muzicieni entuziaști, talentați și studioși, absolvenți ai Universității Naționale de Muzică, au înființat în anul 2004 **Ansamblul cameral de muzică veche „Anton Pann”**. Ei au dorit să aducă în fața publicului frumusețea muzicii vechi românești din secolele XIV–XIX.

Cu mare grijă pentru a păstra autenticitatea repertoriului, au cercetat manuscrisele vechi, mare parte aflate în diferite mănăstiri din țară. Dintre autorii studiați fac parte nume sonore precum Dimitrie Cantemir, domn al Moldovei cu o cultură enciclopedică și preocupări în muzicologie și compoziție; Anton Pann și Mitropolitul Veniamin Costache, care s-a preocupat de dezvoltarea învățământului, înființând, pe lângă alte școli, și una dedicată muzicii bisericești, la Iași. Dintre autorii străini, Ali Ufki, pe numele adevărat Wojciech Bobowski, polonez de origine, trecut la islam în urma căderii în robie, a fost un renumit compozitor de muzică otomană de secolul al XVII-lea. Poliglot, cunoștea 15 limbi, a tradus Biblia în turcă și a scris o explicație a islamului în latină. Pentru o interpretare autentică și desăvârșită a muzicii vechi românești, cu ritmuri specifice și bogat ornamentată, membrii acestui ansamblu se folosesc de instrumente tradiționale și moderne. Dintre acestea fac parte: lăuta-oud, instrument de origine persană utilizat în Bizanț, strămoș al lăutei și cobzei; sehrudul, lăuta-rege, de origine otomană, specifică perioadei lui Dimitrie Cantemir; baglama, sau lăuta cu gât lung; vioara și, pentru percuție, bendirul, asemănător unei tobe.

Ansamblul cameral de muzică veche „Anton Pann”

Cu binecuvântarea Bisericii Ortodoxe Ruse, **un grup de tineri artiști plastici conduși de Aleksandr Tsipkov** au găsit o modalitate inedită de a aduce arta creștină în atenția publicului. În afara organizării unor expoziții de icoană în spații adecvate, precum muzeele și catedralele, ei au decis să realizeze icoane de mari dimensiuni, în tehnica graffiti. Astfel, au început să picteze pereții bisericilor abandonate din mai multe zone. Ideea nobilă care îi animă este că aceste biserici, afectate de revoluție și război, ar putea astfel să revină în viața cetății.

Icoana Maicii Domnului, graffiti

URMEAZĂ BINELE

- Caută pe internet filme despre exemplele prezentate.
- Descoperă în ele virtuțile care au condus la realizările acestor personalități.
- Notează două idei importante privind rolul culturii în dezvoltarea personalității tale.
- Propune-ți activități de voluntariat, pentru perioada vacanței de vară, prin care să îți lărgești orizontul cultural artistic, atât în teorie cât și prin practică, înmulțindu-ți talanții.

Fișă de activitate pentru proiect

Dumnezeu este iubire

.....

(Copiați fișa; notați aici subtitlul, tema aleasă de voi)

Sfântul Arhanghel Gavriil

1. Titlul activității: **Sfânta Treime – iubire, frumusețe, bucurie**.

2. Coordonatorul activității: profesorul de religie.

3. Perioada desfășurării: Sărbătoarea Sfintei Treimi.

4. Durata activității: trei ore.

5. Grupul țintă: clasa a VIII-a .....

6. Parteneri implicați: profesori de religie, profesori diriginți, părinți.

7. Obiective:

- Să descopere bucuria sărbătorii și obiceiurile asociate ei.
- Să identifice reflectarea în artă a Sfintei Treimi.

8. Resurse:

- de timp;
- umane (elevi, profesori, părinți);
- materiale (consumabile, aparat de fotografiat).

9. Descrierea activității:

- Elevii participă la Sfânta Liturghie și la obiceiurile locale legate de sărbătoarea Sfintei Treimi (scenete, dansuri populare, ateliere de icoană și alte meșteșuguri tradiționale), urmărind simbolismul cifrei trei.
- Elevii vizitează muzee de artă, literatură, muzică în localitate sau în excursii la mănăstiri.

10. Rezultate așteptate:

- Participarea activă a elevilor la cel puțin un atelier.
- Păstrarea tradițiilor și prețuirea sărbătorii Sfintei Treimi, Dumnezeul nostru.

11. Modalități de evaluare:

- Portofoliu cu imagini din timpul activităților.

12. Rezultate înregistrate:

.....

13. Sugestii, recomandări:

.....

Recapitulare

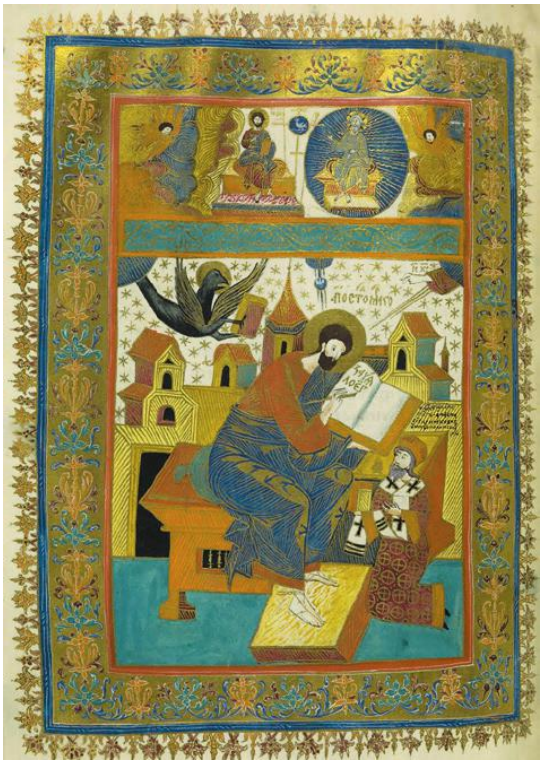

Sfântul Evanghelist Ioan, miniatură a Mitropolitului Anastasie Crimca (sec. XVII)

Să ne amintim ce am învățat în acest capitol:

• Muzica înfrumusețează și încântă viața omului cu ritmul și armonia ei. Muzica religioasă exprimă legătura omului cu Dumnezeu.

• Literatura religioasă reprezintă o componentă fundamentală în dezvoltarea limbii române literare. O parte a scrierilor religioase slujesc cultului bisericesc, dar se preocupă și de viața morală a credincioșilor.

• Viața creștină se exprimă artistic prin arhitectură, pictură, sculptură, muzică, literatură etc. În viețile sfinților găsim exemple prin care se arată importanța artei religioase în viața lor și a lumii.

I. Organizați o dezbatere pe tema importanței muzicii în viața omului.

II. Folosind telefonul sau tableta, ascultați fragmente din trei melodii, una contemporană, laică, a doua religioasă și a treia, o cântare liturgică.

• Organizați-vă pe trei echipe, câte una pentru fiecare melodie. Realizați câte o hartă mentală pe care să așezați cuvinte cheie caracteristice genului muzical respectiv.

Îmbogățiți desenul prin simboluri și desene sugestive pentu ce transmite melodia, cuvinte care descriu stări sufletești, valori și virtuți asociate. Folosiți culori corespondente stărilor descrise. Expuneți lucrările.

• Comentați efectele variate ale muzicii asupra vieții omului. Pe fiecare planșă scrieți la final concluzia extrasă.

III. Citiți textul următor și răspunde la întrebări:

Dacă Dumnezeu a socotit demn să ne dea Sfintele Scripturi, să judecăm prin urmare că aceste cărți părintești nu pot avea de scop decât mângâierea noastră, luminarea noastră, corectarea noastră, forța noastră. Aceste cărți venite din cer au în vedere credința, virtutea, îndreptarea vieții noastre întregi (Sfântul Ioan Gură de Aur).

• Care este scopul textelor religioase?

• Explicați importanța traducerii textelor religioase. În acest context, discută valoarea *Bibliei de la București*.

• Ce categorii de scrieri fac parte din literatura religioasă? Ce rol au avut *Cazania* Mitropolitului Varlaam și *Didahiile* Sfântului Antim Ivireanul?

Cazania *lui Varlaam (1643)*

Mănăstirea Voroneț

Mănăstirea Hurezi

IV. Priviți imaginile de mai sus și răspundeți:

• Identificați cărui stil aparține fiecare și descrieți cele două stiluri.

• Ce elemente importante au fost preluate din stilul bizantin? Dar din alte stiluri internaționale?

V. Citiți textul următor:

Însuşi Dumnezeu, Cel dintâi a născut pe Fiul Său, Unul Născut și Cuvântul Lui, icoana Lui cea vie, naturală și chipul cu totul asemenea al veșniciei Lui. (...) Al treilea fel de icoană este cel făcut de Dumnezeu prin imitare, adică omul (Sfântul Ioan Damaschin).

• Așezați în ordinea corectă enunțurile de mai jos, pentru a descrie reflectarea iconică a lui Dumnezeu în lume: *icoana, Fiul lui Dumnezeu, îngerii, omul, planul lumii, preînchipuiea lucrurilor viitoare.*

• Explicați importanța icoanei în viața creștină.

• Enumerați trei iconari renumiți și explicați de ce unii dintre aceștia au fost canonizați ca sfinți.

IV. Priviți icoana de mai jos și citiți sfatul Sfântului Neagoe Basarab către fiul său Teodosie:

Iubitul meu fiu, mai înainte de toate, se cade să cinstești și să lauzi neîncetat pe Dumnezeu cel mare și bun și milostiv și ziditorul nostru cel înțelept, și ziua și noaptea și în tot ceasul și în tot locul.

• Cum poate fi slăvit Dumnezeu?

• Cum a considerat omul că poate fi slăvit Dumnezeu? Faceți referire la lecțiile parcurse în acest capitol.

Sfântul Neagoe Basarab
(tablou votiv, Mănăstirea Curtea de Argeș)

Evaluare

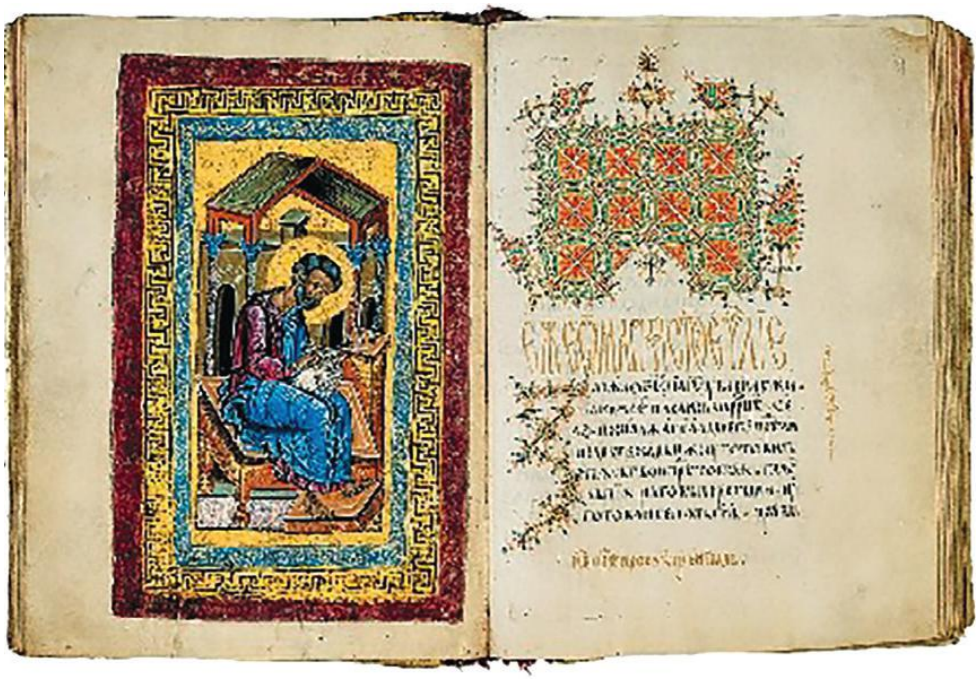

Tetraevangheliarul lui Gavriil Uric, 1429 (Mănăstirea Neamț)

PORTOFOLIU

• Pornind de la citatul următor, realizează un eseu despre rolul artei (a muzicii, a literaturii, a picturii) respectând structura învățată la Limba română.

Arta este oglinda magică pe care o creăm pentru a transforma visele invizibile în lucruri vizibile. Pentru a ne vedea chipul folosim o oglindă, arta o folosim pentru a ne vedea sufletul (George Bernard Shaw).

• Caută imagini cu instrumente muzicale și așază-le în portofoliu. Realizează un desen sau o prezentare PowerPoint despre rolul acestora și despre efectul muzicii religioase sau sacre asupra procesului de învățare.

INVESTIGAȚIE

• Realizează în rândul prietenior tăi un chestionar privind cunoașterea titlurilor literaturii religioase învățate. Compară cu literatura pe care o citesc ei în general. Investighează cauzele care au condus la rezultatul obținut și realizează o diagramă.

• Participă la o expoziție de artă sau la un concert de muzică religioasă. La finalul acțiunii realizează un miniinterviu cu persoanele participante, privind interesul lor față de artă. Redactează criteriile care au determinat răspunsurile, pe baza întrebărilor.

JURNAL

• Recitește cu atenție cugetările pe care le-ai transcris în jurnalul personal, la fiecare lecție, pentru folosul tău duhovnicesc. Pe baza lor, alcătuiește o cugetare personală privind legătura dintre artă și Sfânta Treime.

AUTOEVALUARE

În funcție de ceea ce ți-ai propus să înveți în acest capitol, transcrie și completează în caiet răspunsul la următoarele criterii de autoevaluare a activității tale:

• Am înțeles .....
• M-a impresionat .....
• Am descoperit .....
• Am reținut .....
• Ar fi bine să aplic .....

Punctaj cerințe I-V

0,6 puncte
răspuns corect.

0,3 puncte
răspuns parțial corect.

0 puncte
răspuns incorect.

Punctaj cerință VI

2 puncte
răspuns corect.

1 punct
răspuns parțial corect.

0 puncte
răspuns incorect.

Punctaj cerință VII

3 puncte
respectarea cerințelor.

1,5 puncte
respectarea parțială a cerințelor.

0 puncte
nerespectarea cerințelor.

Se acordă **2 puncte** din oficiu.

Nota.....

TEST

I. Găsește răspunsul corect:

Muzica pe care o ascultăm în biserică este:

a. Laică.
b. Sacră.
c. Pop.
d. Psaltică.

II. Stabilește valoarea de Adevărat (A) sau Fals (F):

a. Literatura religioasă contribuie la dezvoltarea limbii române.
b. Arta religioasă nu influențează viața noastră.
c. Stilul arhitectural brâncovenesc este specific catedralelor gotice.

III. Găsește corespondența potrivită între cele două coloane privind rolul muzicii și al artei pentru sărbătorile creștine:

1. muzica religioasă	**a.** carte pentru cine nu citește
2. icoana	**b.** îndreptar duhovnicesc
3. cărțile de cult	**c.** înfrumusețează

IV. Ce rol a avut stilul bizantin în țara noastră?

V. Completează, în textul de mai jos, cuvintele lipsă:

Să cinstești sfintele..... , să mergi la..... , să asculți ..... și să te rogi mereu, căci ți se va lumina ..... și vei vedea pe Dumnezeu.

Să nu asculți sfatul tinerilor și al copiilor, ci sfatul ..... înțelepți. (Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie).

(bătrânilor, slujbele, icoane, biserică, inima)

VI. Citește textul de mai jos și răspunde cerințelor.

Ei le-au spus cum i-au dus în biserica lor, unde slujesc Dumnezeului lor, și cum au văzut acolo o frumusețe și o slavă pe care nu poate să o spună limba; minunatele veșminte ale preoților, rânduiala slujirii foarte cinstită și cucernica stare înainte a tuturor oamenilor, cântările atât de dulci, precum nu auziseră niciodată, cum i-a cuprins o bucurie mare, încât nu se mai simțeau, nici nu cunoșteau dacă mai erau pe pământ sau în cer (Cronica lui Nestor).

a. Explică relația dintre arta religioasă și slujirea lui Dumnezeu.
b. Enumeră modalitățile artistice prin care se exprimă credința creștină.

VII. Redactează o compunere, de maximum o pagină, după modelul învățat la Limba română, cu titlul „Icoana, chipul omului ajuns la sfințenie”.

Recapitulare finală

Botezul Domnului, miniatură
a Mitropolitului Anastasie Crimca

Să ne amintim ce am învățat în acest an:

• Iubirea lui Dumnezeu își are izvorul în Sfânta Treime. Dumnezeu este Unul în ființă și întreit în Persoane. Din *Simbolul de credință* aflăm că Tatăl este Creator și Atotțiitor, Fiul este Mântuitor și Judecător, iar Duhul Sfânt este Sfințitor. În viața Bisericii, Preasfinta Treime este cinstită prin închinare, rugăciuni și cântări, sărbători și artă creștină.

• Din Sfânta Scriptură aflăm că pe Mântuitorul Hristos Îl numim Cuvântul lui Dumnezeu sau Lumina lumii. Aceste numiri ale Sale se descoperă și în pildele și învățăturile transmise.

• Libertatea și responsabilitatea sunt daruri morale, iar conștiința este glasul lui Dumnezeu în om. Optimismul și stăruința în credință ne ajută să construim o atitudine pozitivă în fața provocărilor din lumea contemporană.

• Muzica, literatura și arta religioasă au un rol formativ important în viața creștină.

I. Grupați-vă pe patru echipe. Fiecare echipă va recapitula temele corespunzătoare unui domeniu de conținut din acest an, realizând câte o hartă, sub formă arborescentă, folosind concepte-cheie și simboluri asociate acestora. Apoi organizați turul galeriei.

II. Citiți rugăciunea de mai jos, care face parte din slujba Sfintei Liturghii a Sfântului Ioan Gură de Aur. Priviți troița și explicați legătura dintre Sfânta Treime și Sfânta Liturghie.

Sfânt ești și Preasfânt, Tu și Unul-Născut Fiul Tău și Duhul Tău cel Sfânt. Sfânt ești și Preasfânt și slava Ta este plină de măreție. Căci Tu ai iubit lumea Ta atât de mult încât pe Unul-Născut Fiul Tău L-ai dat, ca tot cel ce crede într-Însul să nu piară, ci să aibă viață veșnică. Și Acesta venind și toată rânduiala cea pentru noi plinind, în noaptea întru care a fost vândut și mai vârtos Însuși pe Sine S-a dat pentru viața lumii, luând pâinea cu sfintele și preacuratele și fără prihană mâinile Sale, mulțumind și binecuvântând, sfințind și frângând, a dat Sfinților Săi Ucenici și Apostoli, zicând: Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu, Care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor.

Troița este așezată la răscruce de drumuri, ca semn
al mărturisirii credinței în Sfânta Treime

III. Priviți imaginea de mai jos și verificați ce ați aflat în acest an despre Sfânta Treime. Puteți completa modelul cu alte cuvinte-cheie. Realizați și alte variante ale acestuia, cu o aplicație în mediul on-line.

IV. Citiți următorul text:

*Dragă, eu nu știu ce iubire e aia care poate să renunțe... Adică, ori îl iubești, și-l iubești cu defecte cu tot, ori nu-l iubești, și nu-l iubești cu calități cu tot. Când iubești pe cineva, nu-ți mai faci probleme; îl iubești și-l duci în iubire (*Părintele Teofil Părăian).

Învață să vezi binele. Lipește cu scotch pe spatele colegului de bancă o foaie de hârtie. Timp de cinci minute poți merge să scrii pe spatele oricăror colegi din clasă cea mai importantă calitate pe care consideri că o au. Ai grijă ca pe spatele fiecărui elev să fie scrise cel puțin trei calități. La final înmânează colegului de bancă foaia de pe spatele său și primește-o de la el pe a ta. Scrie în jurnalul tău ce ai aflat. Este acesta un punct de plecare în alegerea prietenilor adevărați? Mulțumește lui Dumnezeu că fiecare coleg a putut afla ceva bun despre sine.

V. Rezolvați rebusul următor și vei găsi cum este numit Dumnezeu în Evanghelia Sfântului Ioan.

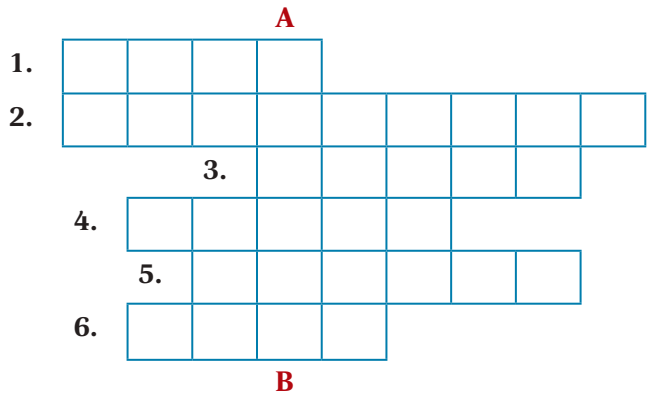

1. Cifra simbolică pentru creștinism.
2. Cea mai importantă Sfântă Slujbă în care se aduc rugăciuni de slavă, mulțumire și cerere Sfintei Treimi.
3. Sfânta Taină la instituirea căreia S-a descoperit deplin Sfânta Treime.
4. Sfântă Slujbă prin care se oferă harul Sfântului Duh.
5. Purtarea de grijă a lui Dumnezeu față de om și întreaga creație.
6. Sinteză a învățăturii de credință creștină, care poartă și denumirea de *Simbol de credință*.

VI. Realizați un eseu despre credință plecând de la citatul următor:

Cea mai frumoasă podoabă a unui tânăr este inima curată și mintea trează (Mitropolitul Nicolae Bălan).

VII. Căutați și vizionați pe internet filmul cu titlul *Trei voi, trei noi, miluiește-ne pe noi!*

Tronul Hetimasiei

VIII. Mănăstirile din țara noastră au fost întotdeauna locuri de închinare și de liniște sufletească, dar și adevărate centre culturale prin școlile și tipografiile înființate.

• Citiți fragmentul de mai jos și argumentați valoarea duhovnicească a pelerinajului la mănăstiri.

Mănăstirea este tinda Raiului, casa Lui Dumnezeu, poarta cerului, locul împlinirilor, cerul cel de pe pământ, locul fericirii, împărăția Lui Dumnezeu (Părintele Teofil Părăian).

• Alcătuiți un itinerar pentru vacanța de vară cu principalele mănăstiri, adevărate centre de cultură, din zona în care locuiești.

• Discutați cu colegii și organizați împreună o excursie de documentare. Cu informațiile pe care le veți obține și cu fotografiile făcute de voi, alcătuiți o pagină web.

Mănăstirile – universități ale neamului românesc.

Nicolae Iorga

Evaluare finală

Sfânta Treime, frescă de Pârvu Mutu (Mănăstirea Surpatele, județul Vâlcea)

PORTOFOLIU

• Adună diferite imagini cu biserici care poartă hramul Sfânta Treime. Câteva exemple remarcabile sunt: Biserica Sfânta Treime din Siret, Mănăstirea Cozia, Mănăstirea Surpatele, Biserica Sfânta Treime a Mănăstirii Bogdana.

• Pornind de la afirmația următoare: *Îndrăzniți, Eu am biruit lumea* (Ioan 16, 33), realizează un eseu cu titlul „Provocări ale lumii de astăzi”.

INVESTIGAȚIE

• Caută pe internet mai multe informații despre prefigurări ale Sfintei Treimi în religia altor popoare. Pentru fiecare din acestea notează diferențele de viziune față de învățătura că Sfânta Treime este un Dumnezeu în trei Persoane. Alcătuiește o prezentare cu aspectele cele mai interesante pe care le-ai descoperit. La finalul prezentării explică motivele pentru care Sfânta Treime S-a descoperit poporului evreu nedeplin în Vechiul Testament și deplin în Noul Testament.

• Mergi la biserica din localitate și investighează modalitățile de reprezentare iconografică și simbolică a Sfintei Treimi în lăcașul de cult. La final alcătuiește o fișă de documentare, după indicațiile profesorului.

JURNAL

• Răsfoiește jurnalul, pentru a avea o imagine asupra învățăturilor pentru suflet culese din Sfânta Scriptură în acest an. Apoi redactează o scurtă argumentare privind folosul jurnalului personal pe parcursul anului și în perspectiva vieții tale.

AUTOEVALUARE

În funcție de ceea ce ți-ai propus să înveți în acest an, transcrie și completează în caiet răspunsul la următoarele criterii de autoevaluare a activității tale:

• Am înțeles .....
• M-a impresionat .....
• Am descoperit .....
• Am reținut .....
• Ar fi bine să aplic .....

TEST

I. Găsește răspunsul corect:

Duhul Sfânt purcede de la:

a. Fiul.
b. Tatăl.
c. Tatăl și Fiul.

II. Stabilește valoarea de Adevărat (A) sau Fals (F):

a. Sfânta Treime ne învață că Dumnezeu este Unul în ființă și întreit în Persoane.
b. Cele douăsprezece articole ale Crezului au fost stabilite la Primul Sinod Ecumenic.
c. Sfânta Scriptură este inspirată de Dumnezeu.
d. Arta bisericească reflectă viața creștină.

III. Găsește corespondența potrivită între cele două coloane și analogii ale Sfintei Treimi din creație, conform pildelor studiate:

1. Fiul risipitor	**a.** Sfintele Taine
2. Semănătorul	**b.** Omul căzut în păcat
3. Untdelemnul și vinul	**c.** Fiul lui Dumnezeu

IV. Ce este conștiința morală?

V. Completează, în textul de mai jos, cuvintele lipsă:

Sculându-mă, mă voi duce la..... meu și-i voi spune: Tată, am greșit la .... și înaintea ta; Nu mai sunt ..... să mă numesc ..... tău. Fă-mă ca pe unul din .....tăi. Și, sculându-se, a venit la tatăl său. Și încă departe fiind el, l-a văzut tatăl său și i s-a făcut ..... și, alergând, a căzut pe grumazul lui și l-a ..... (Luca 15, 18-20).

(sărutat, vrednic, argații, fiul, cer, tatăl, milă)

VI. Citește textul de mai jos și răspunde la întrebări.

În lume necazuri veți avea, dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea (Ioan 16, 33).

a. Explică îndemnul Mântuitorului cu privire la provocările lumii de astăzi.
b. Arată câteva modalități de depășire a acestora.

VII. Redactează o compunere, de maximum o pagină, după modelul învățat la Limba română, despre importanța icoanei în întâlnirea personală a omului cu Sfânta Treime, plecând de la expresia:

Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl (Ioan 14, 9).

Dă un titlu potrivit.

Punctaj cerințe I-V

0,6 puncte
răspuns corect.

0,3 puncte
răspuns parțial corect.

0 puncte
răspuns incorect.

Punctaj cerință VI

2 puncte
răspuns corect.

1 punct
răspuns parțial corect.

0 puncte
răspuns incorect.

Punctaj cerință VII

3 puncte
respectarea cerințelor.

1,5 puncte
respectarea parțială a cerințelor.

0 puncte
nerespectarea cerințelor.

Se acordă **2 puncte** din oficiu.

Nota.....

În loc de încheiere

Dragi prieteni, iată-ne acum, la sfârșitul clasei a VIII-a, cu sufletul plin de cele trăite în ultimii patru ani. Este un moment de bilanț, dar și de perspectivă a zborului vostru lin, mai departe, prin viață. Să fiți tineri frumoși, suflete spre bucuria Domnului, a părinților, a dascălilor, a prietenilor și a tuturor celor care, într-un fel sau altul, veghează la împlinirea vieții voastre. După examene vă stă înainte o vacanță binemeritată. Căutați și momente precum *Întâlnirea Tinerilor Ortodocși* (ITO), care are loc an de an în țara noastră. Aspecte din timpul acestor întâlniri sunt prezentate în fotografiile de la începutul capitolelor I și II (Iași – 2017), III și IV (Sibiu – 2018). Veți putea gusta ce înseamnă să fiți aproape de Dumnezeu și de alți tineri care Îl iubesc și Îl caută. Veți simți iubirea Sfintei Treimi, împărtășită din plin, bogat, tuturor. Drum bun!

Trei

Iubirea s-a oprit o clipă
Din zbor, pe-a gândului aripă.

Apoi, a coborât ușor
În inimă, cu tainic dor,
Să-nroureze simțăminte,
Trezind aducerile-aminte.

Căci la-nceput, copil fiind,
Eu, unul, mă simțeam trăind.
Și-mi era bine, dar părea
Că încă mai lipsea ceva.

Apoi, cu timpul, am fost doi.
Credeam că lumea-i pentru noi
Și totuși, în adânc știam
Că după altceva tânjeam.

Și de-am fost trei, sau mulți am fost,
Găsit-am vieții noastre rost,
Prin dragostea împărtășită,
Oglinda cerului, sfințită.

Am înțeles adânc, târziu,
Ceva ce-n vis păream să știu:

Tu, Doamne, Eu și Tu și Noi,
Ai pus treime-n amândoi,
Să căutăm, cu dor nestins,
Iubirea Ta de necuprins.

Autoarele

Programa școlară poate fi accesată la adresa: http://programe.ise.ro.

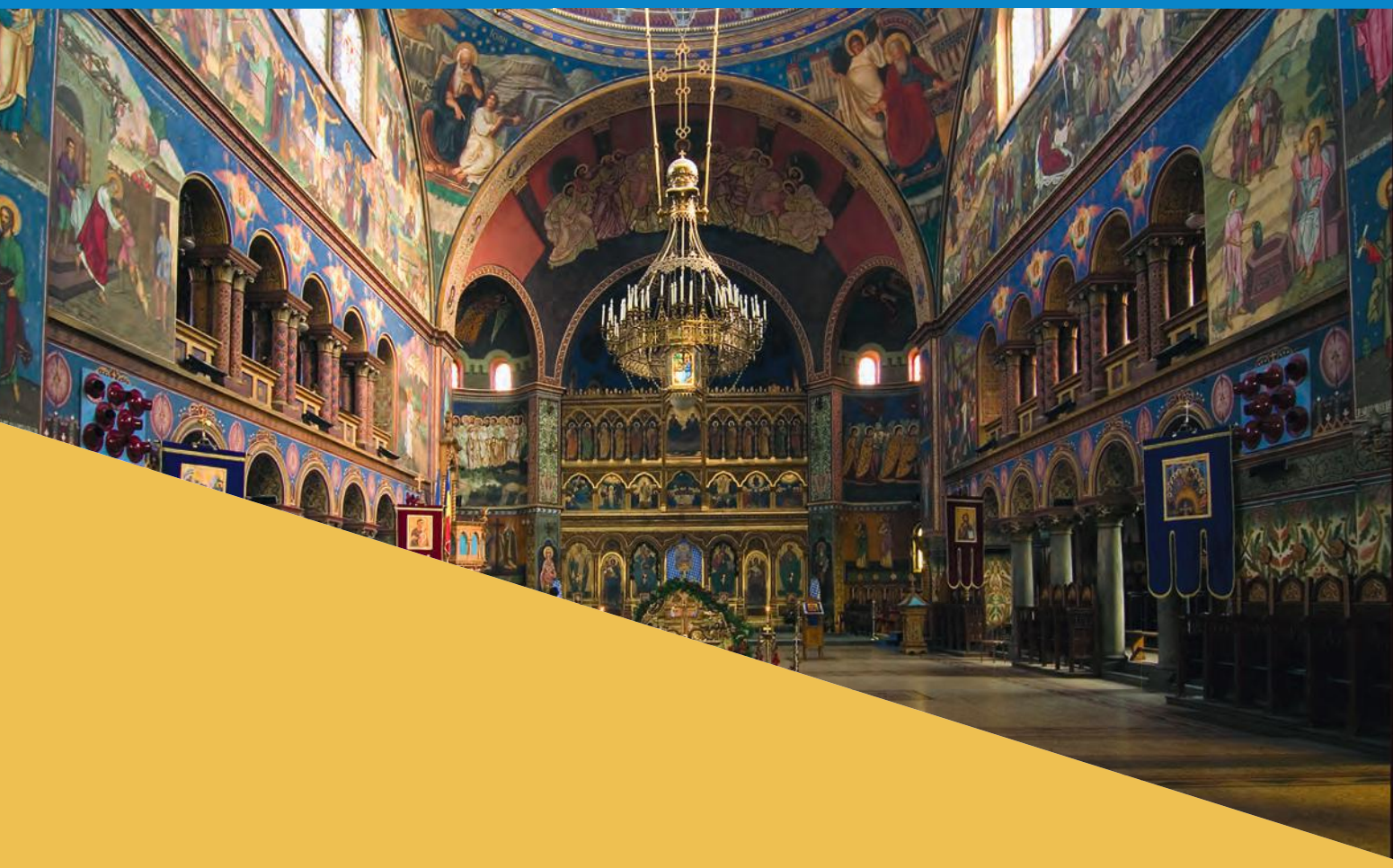

ISBN: 978-606-94476-6-6
9 786069 447666
www.edituracorint.ro